

✦ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ✦ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ✦

✦ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ✦

ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ : **ΚΩΣΤΗΣ ΜΠΑΣΤΙΑΣ**
ΒΑΣΙΛ. ΜΑΛΑΤΑΚΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- LA CRITIQUE EST DIFFICILE... MAIS L'ART EST AISE...
- Κ. ΑΜΑΝΤΟΥ : ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΤΟΥ ΡΗΓΑ
- ΕΡ. ΧΑΪ'ΝΕ : Η ΚΥΡΑ ΜΕΤΤΑ (μετάφρ. Λ. Κουκούλα)
- Γ. ΜΑΚΡΗ : ΘΩΜΑΣ ΧΑΡΝΤΥ (μιά πρόχειρη σκιαγραφία του)
- ΘΩΜΑΣ ΧΑΡΝΤΥ : ΤΑ ΟΣΑ ΕΙΔΕ Ο ΒΟΣΚΟΣ (μετάφρ. Κ. Καρθαίου)
- Α. ΣΤΑΜΑΤΕΛΑΚΗ : ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΞΑΝΑΝΙΩΣΕΙ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ; ΤΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ
- ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΓΟΡΥΝΙΑΣ (τῆς Κουμπάρας—Μοιρολόγι)
- Κ. ΧΑΛΚΗ : ΤΟ ΨΥΧΙΚΟ (διήγημα)
- ΠΑΛΙΑ ΙΤΑΛΙΚΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ (μετάφρ. Τζ. Καΐμι—Φ. Κόντογλου)
- ΝΟΒΑΛΙΣ : ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ (μετάφρ. Κ. Καρθαίου)

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Στοχασμοί παράταιροι (Πέτρου Χάρη : Χωρίς Θέατρο) — Γύρω από τὰ βιβλία (Β. Ρώτας)—Τὸ Θέατρο (Πέτρος Χάρης)—Κοινωνιολογικά (Κ. Θ. Παπαλεξάνδρου)—Παιδαγωγικά Μ. Παπαμαυρός)—Αρχαιολογικά (Κ. Ρωμάτος)—Λαογραφικά (Χ. Σακελλαριάδης)—Ἐφημερίδες καὶ περιοδικὰ — Τὸ πολιτικὸν δεκαπενθήμερο (Κ. Μπαστιάς) — Οἰκονομικὸ δελτίο (Τραπεζιτικὸς)—Ἀλληλογραφία—Βιβλιογραφικὸ δελτίο — Μαργαριτάρια ἀπὸ παντοῦ.

ΧΡΟΝΟΣ Β' — ΤΟΜΟΣ Β'

5

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ
ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗΣ

ΜΕΓΑ
ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟΝ
ΛΕΞΙΚΟΝ

ΖΗΤΗΣΑΤΕ ΟΡΟΥΣ ΑΠΟΚΤΗΣΕΩΣ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ **ΖΗΚΑΚΗ**

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

- Λούβαρη : Νίτσε-Ο προφήτης μιας νέας θρησκείας.
 » Η θρησκεία του Βάγνερ.
 Σαίξπηρ : Χειμωνιάτικο παραμύθι μετάφρ. Κέντ. Οικονομίδου.
 » Από την χώραν των χιλιών λιμνών και των παραμυθιών (έντυπώσεις από τη Φιλανδία).
 Σ. Προκοπίου : Έλλην εις τὰ ἕδατα τοῦ Ἰσλάμ.
 Παναγιωτοπούλου : Γεν. Ἱστορία τῆς Τέχνης (Τ: 3) Ἑδραστρίου : Αἱ τράπεζαι.
 Δ. Ροδίου : 30 τραγούδια τετραφώνων χορῶν ἀνδρῶν.

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ

Γ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
ΣΤΑΔΙΟΥ 42

ΑΙ ΚΑΛΥΤΕΡΑΙ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΑΙ - ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΑΙ ΚΑΙ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΕΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Τὸ ἀριστοῦργημα τοῦ Ντοστογιέφσκη

Ο ΗΛΙΘΙΟΣ

Τόμοι 1 — 4 Δραχ. 60

VITAGON SANITAS,

ΙΔΕΩΔΕΣ ΤΟΝΩΤΙΚΟΝ ΦΑΡΜΑΚΟΝ
ΚΑΙ ΕΞΟΧΟΝ ΑΝΑΨΥΚΤΙΚΟΝ

“ DENTOLINE SANITAS ”

Ὁδοντόπαστα ιδεώδης, λευκαίνουσα τοὺς ὀδόντας
καὶ στερεοποιούσα τὰ οὖλα.
Ἐξόχως ἀντισηπτικὴ καὶ ἀρωματικὴ,
ἀπολύτως ἀβλαβὴς καὶ γεύσεως εὐχαρίστου.

ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ ΕΙΣ ΟΛΑ ΤΑ ΦΑΡΜΑΚΕΙΑ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ:

ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΝ ΕΤΑΙΡΙΑΝ ΣΑΝΙΤΑΣ

ΔΕΛΦΟΡΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 24

ΑΘΗΝΑΣ

• ΕΛΛΗΝΙΚΑ • ΓΡΑΜΜΑΤΑ •

ΤΟΜΟΣ Β' - ΑΡΙΘ. 5

15 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1928

ΡΙΜΠΕΡΑ - ΜΑΡΤΥΡΙΟ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΥΡΙΚΙΟΥ

LA CRITIQUE EST DIFFICILE
MAIS L'ART EST AISÉ

Ο κ. Ζαχ. Παπαντωνίου πιστεύοντας απόλυτα στην αξία και τη σημασία του έργου του το χαρακτήρισε πάγκο που έρχονται να τινάξουν στον αέρα κάποιοι άμυαλοι μ' ένα δίφραγκο. Ο κ. Γρ. Ξενοπούλου πειραγμένος γιατί στον κ. Παπαντωνίου απαντήσαμε πώς και μ' ένα δίφραγκο τινάζεται ο μπάγκος όταν κάνει διαρκώς μπάνες, έγραψε δυο δλόιληρες σελίδες για ν' αποδείξει πώς οι επικριτές τους είναι άνθρωποι στείροι και άδικοι άρρηγές. Τη στιγμή τούτη δεν πρόκειται ν' ασχοληθούμε ούτε με τη μακάρια αυτοπεποίθηση του κ. Παπαντωνίου ούτε με την πολιτική ευστροφία του κ. Ξενοπούλου. Και τα δυο στέκονται άφορη μόνον να δούμε τα βαθύτερα ατζια μιας κατάστασης όχι πολύ ευχάριστης για τη πνευματική μας ζωή. Κάποτε στην 'Ελλάδα θριαμβεύανε τα ποιήματα του Σούτσου κι' άλλοτε ο 'Άγγελος Βλάχος επέμενε πώς δεν είναι μόνο σοφός αλλά και ποιητής. Την εποχή εκείνη λιγοστοί άνθρωποι μαζί με το Ροΐδη έβρισκαν πώς ποίηση δεν υπήρχε στον τόπο. Έγιναν κυνγάδες και τότε, οι γόνιμες λεχώνες της λαογεγνίας έσπισαν τα βούχα τους, μα ο χρόνος που δεν χαρίζεται σε κανέναν δικαίωσε τους λιγοστούς επικριτές του καιρού εκείνου και σήμερα κανένας, μα κανένας άνθρωπος, δεν θα χάσει έστω και λίγη ώρα για να διαβάσει Σούτσο ή στίχους του 'Αγγ. Βλάχου κ. ά. Τών ανθρώπων αυτών το λογοτεχνικό έργο πέθανε μαζί μ' αυτούς. Και πέθανε γιατί δε στήριζον στην αλήθεια, γιατί δεν έβγαίνε από ψυχική ζωή, πλούσια αλλά είτανε το μοιραίο αποτέλεσμα του κατώτερου πόθου μερικών ανθρώπων που ήθελαν ανάμεσα στους άλλους κοινωνικούς των τίτλους νάχουνε και τον τίτλο του ποιητή ή του συγγραφέα. Δεν τους έννοιαζε τί θα γράφον ήθελαν μόνο να γράφουν για να δικαιολογούν τον τίτλο τους. Για το λόγο τούτο ποτέ δεν έδειξαν άνησυχία για την αλήθεια του έργου τους κι' άμφιβολία για τη σκοπιμότητά του. Το βασικό τούτο κακό δεν σταμάτησε σε κεί-

νη τη γεννειά. Σήμερα ύστερ' από πολλά χρόνια ένας ώριμος άνθρωπος ο κ. Παπαντωνίου κολυμπά μέσαστι θάλασσα της μακαριότητας και θα πιστεύει σίγουρα πώς ο κόσμος μπορεί να υπάρχει μια και υπάρχει το έργο του για να τον δημοφαινει. Ο κ. Παλαμάς αφού έχασε την εκτίμηση εκείνων που αληθινά αγαπούν την ποίηση ζητά προστασία στους πρακτικούς εμπόρους της Θεσσαλονίκης. Και οι δύο μαζί και άλλοι πολλοί με το στόμα του κ. Γρ. Ξενοπούλου μās λένε: «Τολμάτε να ονομάζετε μπάνες έργα σαν τη «Φωτεινή Σάντρα, σαν τους «Πετροχάρηδες» σαν το «Γυιό του 'Ισκιου» κ.λ.π. Έχετε σεις οι επικριτές να δείξετε τέτοια έργα;»

Βέβαια όχι και ο Θεός να μās φυλάξει από παρόμοια παραστρατήματα. Τον δοξάξουμε γιατί μās κράτησε λίγο μακριά από τέτοια μακαριότητα και γιατί άφησε να μās δέρνει κάποια άνησυχία και κάποια άγωνία. Ολόκληρη ή άθροισότητα και μαζί μ' αυτήν και ο τόπος μας περνούνε μια πολύ κρίσιμη, μια πολύ σκοτεινή ώρα. Και φαινόμενα σαν το παραπάνω που αναφέραμε απαντά κανείς σε χίλιες σφαιρες και είναι τα χαρακτηριστικά στίγματα μιας παρακμής. Γιατί όπως οι τρεις αντιπροσωπευτικοί τόποι της λογοτεχνίας μας, υπάρχουνε κι' άλλοι σ' άλλα επίπεδα που πιστεύουμε πώς τίποτα δεν υπάρχει έξω από το μυαλό τους και τις πέντε φτωχές τους αισθήσεις. Έχουνε τρομερή εμπιστοσύνη σ' αυτές και μια κι' αυτές δεν κατάφεραν να συλλάβουν μια άνωτερη αλήθεια και μαζί μ' αυτήν και το αληθινό νόημα της ζωής, έστησαν ένα κυκλίδωμα γύρω τους εκλεισαν όλα τούτα έξω, τα ονόμασαν μεταφυσική και στριμώχτηκαν ευχαριστημένοι μέσα σε χώρο στενό, φτωχό, άξιοθρήνητο, χεροπιαστών όμως και προσιτών στις αισθήσεις τους, τον όνόμασαν επιστημονική αλήθεια και κατάφεραν να ήσυχάσουν και να κοιμηθούν μέσα σ' αυτόν. Υπάρχουνε κι' άλλοι πολλοί, χιλίων ειδών ήσυχιοι άνθρωποι, μακάριοι τύποι και στή

πνευματική ζωή και στην ήθική και στην πολιτική ζωή. Όλοι τούτοι είναι άνθρωποι αξιολύπτοι δεν αξίζουνε πολεμική μα οίχτο γιατί ίσως να ζήτησαν κι' αυτοί αλλά θα ζήτησαν άσκημα. Δεν ζήτησαν ποτέ τους τον άνθρωπο και γι' αυτό δεν τον βρήκαν. Γιατί αν τον ζητούσαν θα τον έβρισκαν παντού, όχι μονάχα στους 'Ιουδαίους αλλά και στους Σαμαρείτες και σ' αυτούς τους άμαρτωλούς Τελώνες. Για τούτο μέσα σε τόσο κρίσιμη ώρα ή κάθε πολεμική δεν έχει κανένα σκοπό. Χρέος τών ανθρώπων που άνησυχούν και ζητάνε να δούνε το βαθύτερο φώς της ζωής είναι να συνεφέρουν τους διπλανούς τους, να τους κάνουν να βλέπουν την κρισιμότητα της ώρας και όχι με εύκολα έργα να ίκανοποιούνε το άτομό τους

και να παραπλανάνε τους άλλους. Γι' τούτο θα ήταν άποκορδιωτικό να δούμε νέους να γράφουνε πάλι «Φωτεινές Σάντρες» «Γυιούς του 'Ισκιου», «Πετροχάρηδες» κ. ά. Και δεν λυόμαστε γιατί κάποτε γράφτηκαν τέτοια έργα μα γιατί κείνοι που τάγραψαν στάθηκαν σ' αυτά και τα τιμάνε θέλουνε να τα τιμάνε και οι άλλοι, ενώ μονάχα παραδείγματα προς άποφυγήν μπορουν να σταθούν όλα ταύτα τα παραστρατήματα. 'Ο άναγνώστης, ύστερ' απ' όλα τούτα θα νοιώσει πώς με τούτο το σημείωμα δεν άπαντούμε ούτε πολεμούμεπροσωπικά όσους πάρα πάνω αναφέρουμε. Άγωνιζόμαστε μονάχα να ξεκαθαρίσουμε λίγο το έδαφος από χιλίων λογίων εμπόδια που όρθώνονται στο δ_όμο τών άνίδεων και άπλών ανθρώπων.

K. AMANTOY

ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΤΟΥ ΡΗΓΑ

Είναι λίγοι μήνες που είχα το ευτύχημα να αντιγράψω εις τα 'Αρχεία της Βιέννης μια σειρά νέα άγνωστα έγγραφα για τη φυλάκισι του Ρήγα και μερικών φίλων του. Πριν δημοσιέψω όλα τα έγγραφα, νόμισα πώς είναι σωστό να κάμω γνωστά μερικά σημαντικά σημεία τών νέων πηγών για τον άγωνι του Ρήγα στα Πρακτικά της 'Ακαδημίας 'Αθηνών του 1927. 'Ακόμη νόμισα πώς πρέπει και με τα «'Ελληνικά Γράμματα» να γνωστοποιήσω στον διανοούμενο κόσμο κανένα χαρακτηριστικό έγγραφο και έπήρα το γράμμα ένός νεαρού συνεργάτη του Ρήγα, του Φίλιππου Πέτροβιτς προς το Γάλλο φιλόλογο abbe Sieyès. Ο Πέτροβιτς γράφει με άπλότητα αλλά και με άδολο ένθουσιασμό, που γέννησε στην ευγενική ψυχή του ή έπιβολή της προσωπικότητας του Ρήγα.

Ο Ρήγας γεννήθηκε στη Θεσσαλία, στη χώρα δηλαδή όπου ο Τουρκος βασιάνισε τους Χριστιανούς περισσότερο παρά σε κάθε άλλο μέρος. Η ψυχή του πόνεσε για τη δυστυχία τών τυραννισμένων πατριωτών του, δεν μπορούσε να υποφέρει και ο Ρήγας σηκώθηκε και έφυγε. Οι νέες ιδέες γιά τη λευτεριά που σπιθοδόλησαν από τη Γαλλία και τηΓαλλική Έπανάσταση φωτίσαν το Ρήγα και το έδωκαν το θάρρος να δραματιστεί μια 'Ελλάδα και μια 'Ανατολή μαζί έλευθερωμένη από τον Τουρκο. Κατά

τους χρόνους εκείνους ή ελληνική Γη ήταν για την Ευρώπη άπλή τοποθεσία, κανείς δεν πίστευε ότι ο 'Ελληνισμός θα ξαναγεννηθεί, θα ξαναζήσει έλεύθερος, θα δουλέψει για τον πολιτισμό της 'Ανατολής. Μόνον ο Ρήγας με τη μεγάλη του καρδιά πιστεύει πώς μπορεί να έλευθερώσει την 'Ελλάδα, πώς πρέπει να την έλευθερώσει και μαζί μ' αυτήν και όλους τους Χριστιανούς της 'Ανατολής. 'Ο,τι για τους μικρόψυχους είναι δουνό, είναι αδύνατο, για τους δυνατούς χαρακτηρισ είναι παιγνίδι, είναι εύκολο. Και τα νέα έγγραφα της Βιέννης φανερώνουν με πόση πεποίθησι προχωρούσε το σκοπό του, αλλά και έ πόση μεθοδικότητα. Για να έτοιμάσει ένα κύκλο έμπνευσμένων φίλων της λευτεριάς δημοσίεψε βιβλία κατάλληλα, χάρτες, ποιήματα, και το δυσκολώτερο έργο φύλαγε για τον έαυτό του.

'Από τα έγγραφα που δημοσίεψε για το Ρήγα έδω και κάμποσα χρόνια ο μακαρίτης ο Λάμπρος και από τα νέα που άντέγραφα έγώ βλέπουμε πόση αυτοθυσία, πόσο πατριωτισμό έμπνέει ο Ρήγας, ο έτοιμος σε κάθε θυσία για την 'Ελλάδα του. Οι άπλοϊκοί έλληνες έμποροι της Βιέννης με άπίστευτη προθυμία πληρώνουν όσα χρήματα θέλει ο Ρήγας για τα βιβλία του και τα σχέδια του, και είναι έτοιμοι να κατεδούν στην 'Ελλάδα και να πολεμήσουν

μαζί με το Ρήγα για να την ελευθερώσουν.

Από τα νέα έγγραφα μαθαίνουμε και την πολύτιμη πληροφορία ότι ο Ρήγας μιὰ δραδεϊά σέστιγμὴ ἐνθουσιασμοῦ καὶ στὸ σπῆτι φίλου του καὶ συνεργάτη εἶπε καὶ κατέγραψεν τὸν γνωστὸν θούριον, «ὡς πότε παλληκάρια.» Ὅπως ὁ Βαλαωρίτης ἔγραψε ὅλο τὸν Ἀστραπόγιαννο σὲ μιὰ στιγμὴ ἔμπνευσης, ἔτσι καὶ ὁ Ρήγας τὸ «ὡς πότε παλληκάρια.» Αὐτὸ φανερώνει πῶς ὁ Ρήγας ἦταν καὶ ποιητὴς καὶ εἶναι κρίμα ποῦ δὲν πρόφθασε νὰ μᾶς δώσῃ καὶ ἄλλα ποιήματα.

Ἀπὸ τοὺς πιὸ εὐγενικοὺς καὶ ἔμπνευσμένους συνεργάτες τοῦ Ρήγα ἦταν ὁ νέος Πέτροβιτς, ποῦ ἐτοιμαζότανε νὰ καταβῆ στὴν Ἑλλάδα μαζί με τὸ Ρήγα καὶ νὰ πεθάνει γι' αὐτήν. Στὴ Βιέννη ὁ Πέτροβιτς ἦταν ἀπὸ τοὺς πιὸ δραστήριους συνεργάτες τοῦ Ρήγα καὶ ἕνα του γράμμα πρὸς τὸ Γάλλο φιλόσοφο abbé Sieyès, ποῦ εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὸ, πρέπει νὰ τὴ γνωστοποιήσουμε μετὰ «Ἑλληνικὰ Γράμματα» :

Ἀντίγραφο γερμανικοῦ σχεδίου ἐπιστολῆς τοῦ Φιλίππου Πέτροβιτς πρὸς τὸν abbé Sieyès.

Σὰς ἔγραφα, πάτερ, εἰς τὰς 17 περασμένου μηνὸς μετὰ τὸν ἰδικὸ σας σοφὸν προσβεβητὴ ἐπὶ τῆ βασιλείᾳ, μὴ δὲν ξέρω ἂν ἐλάβετε τὸ γράμμα μου. Τὴν περιέργειά μου θὰ τὴν ἱκανοποιήσω μόνον, ὅταν μάθω ὅτι τὸ γράμμα μου τὸ προσέχετε, γι' αὐτὸ, παρακαλῶ, ἅμα λάβετε τὸ παρόν, νὰ μὲ τιμήσετε μετὰ σύντομη ἀπαντησί σας. Γνωρίζετε, πάτερ, πόσο τυραννίζεται ἡ πατρίδα μου. Γνωρίζετε πολὺ καλά, ὅτι ὅσο χρόνον κυβερνοῦσαν εἰς τὴ Γαλλία οἱ Καπετίδες, ὀλίγοι ὑπὸ κροκοὶ ἦσαν εὐχαριστημένοι μαζί των· αἱ λοιπὸν, πῶς ἔμπορεῖ ἡ ἑλληνικὴ πατρίδα ποῦ τυραννίζεται ἀπὸ ξένο καὶ βαρβαρικὸ ἔθνος νὰ μένῃ εὐχαριστιμένη μετὰ τὸ τυραννικὸ πολιτικὸ σύστημα καὶ πιστεύω πῶς ἡ κυβέρνησι τῶν Γάλλων Καπετιδῶν ἦτο ἑκατὸ φορὸς πιὸ καλὴ ἀπὸ τὴν Τουρκική. Καὶ ἐὰν ἕνας Ἕλληνας, ποῦ δὲν εἶναι ἀμαθὴς, στοχάζεται τὰ παλιὰ δημοκρατικὰ πολιτεύματα καὶ ἐπειτα τὴ σημερινὴ βαρβαρικὴ Κυβέρνησι, πρέπει νὰ λυώσῃ ἀπὸ λύσσα καὶ ἐκδίκησι. Δὲν πρέπει νὰ παραξενυνθῆτε ποῦ μιλῶ μετὰ τόση

θέρμη. Σκεφθῆτε, πάτερ Sieyès, ἐὰν ἡ πατρίδα σας εὐρισκότανε ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος, δὲν θὰ ὄργανώνοντε τὰ φοβερώτερα σχέδια γιὰ νὰ γκρεμίσετε τὸν ἔχθρον καὶ τύραννον; Πῶς ὁμως ἔμπορεῖ ἡ Ἑλλάδα μόνη της νὰ κάμῃ ἐπαναστάσει χωρὶς ξένη βοήθεια; Θέλουμε νὰ εἴμεθα ἐλεύθεροι Ἕλληνες, ὅπως οἱ πρόγονοί μας, εἶμαι ὁμως βέβαιος ὅτι ἡ Ρωσσία δὲν θὰ μᾶς κοιτάξῃ χωρὶς νὰ ἀνακατωθῇ, ἀλλὰ θὰ πάρῃ τέτοια θέσι, σὰν νὰ ἐμελλε νὰ μᾶς βοηθήσῃ καὶ ἔτσι θὰ ἀρπάξῃ τὴ χώρα μας. Νομίζετε ὁμως ὅτι ἔμποροῦμε νὰ πολεμήσουμε καὶ ἄλλους ἔχθρους; Γι' αὐτὸ, σὰς παρακαλῶ, ἐν ὀνόματι τοῦ ἔθνους μου νὰ μᾶς βοηθήσετε. Πιστεύετε, πάτερ, ὅτι οἱ συμπατριῶτες μου ἐπὶ τὴν παράδειγμα ἀπὸ τὴ Γαλλία καὶ ἔχοντες τὴν ἰδέαν ὅτι τὰ ἔθνη ἔμποροῦν νὰ κυβερνηθοῦν καὶ χωρὶς τύραννον. Γνωρίζετε λοιπὸν ὅτι στερούμεθα ὅ,τι χρειάζεται γιὰ νὰ ἐλευθερωθῶμε δηλ. μπαρούτι, κανόνια, στρατηγούς, ἀξιωματικούς καὶ πυροβολητὴς; Ἄνδρων ἔλλειψι δὲν ἔχουμε, ἀφοῦ οἱ γνωστοί μας εἰς τὴν πατρίδα εἶναι πολλοὶ καὶ ἔλλειψι στρατιωτῶν δὲν θὰ εἴχαμεν. Σὰς βεβαιῶ, πάτερ Sieyès, ὅτι ἡμεῖς εἰς ὀλίγες ἡμέρας ἔμποροῦμε νὰ κάμουμε τὴν ἐπαναστάσει ἅμα γίνῃ ἡ ἀνταρσία, γρήγορα ἐπειτα μετὰ λίγους ἐπαναστάτες θὰ πάρομε δυο-τρεις πόλεις καὶ μόλις ἐπιτύχουμε αὐτὸ, ὅλη ἡ Ἑλλάδα, θὰ ἀδράξῃ τὸ σπῆτι τῆς ἐκδικήσεως γιὰ νὰ γκρεμίσῃ τὸν τύραννον. Ὅσο γιὰ τὸν Τούρκο, ἔμπορεῖτε, Πάτερ, εὐκόλα νὰ καταλάβετε, πῶς ὅταν τοῦ ἀρνηθοῦν οἱ ὑπόδουλοι ὑπακοή, δὲν ἔμπορεῖ πολλὴν καιρὸν νὰ ὑπερασπίσῃ τὸν ἑαυτοῦ, γιὰτὶ δὲν τὸν πολεμεῖ τὸ ἰδικὸν τὸν ἔθνος, ἀλλ' ἕνα ἔθνος, ποῦ ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐλευθερωθῇ. Ὅταν μάλιστα κανεὶς συλλογισθῇ ὅτι οἱ τύρανοί μας φεύγουν ὀμπρὸς τοὺς Γερμανικὸν κανόνι, τί θὰ κάμουν ὅταν ἀκούσουν γαλλικὸν πυροβολικόν; Μὲ μιὰ λέξι, οἱ τύρανοί μας θὰ τρέμουν ὀμπρὸς τὴν σκιά μας καὶ θὰ φεύγουν.

Αὐτὸ εἶναι τὸ γράμμα τοῦ Πέτροβιτς, καὶ μετὰ τὸν ἴδιον ἄφοβον ἐνθουσιασμὸν μίλησε καὶ ἐπὶ τὴν ἀνάκριση καὶ εἶπε ὅτι αὐτὸς θὰ τοὺς πολεμήσῃ τοὺς Τούρκους. Αὐτὲς τίς λεπτομέρειες δὲν τίς γνωρίζαμε πρὶν γίνοντες γνωστὰ τὰ νέα ἔγγραφα τῆς Βιέννης.

K. AMANTOS

ΕΡ. ΧΑ'ΙΝΕ

Η ΚΥΡΑ ΜΕΤΤΑ

Ὁ Μπέντερ, καθὼς ἔπινε κρασί,
Εἶπε τοῦ Πέτερ: «Στοιχίμα σου βάνο,
Τὸν κόσμον τὸ τραγούδι σου ἂν πλανᾷ,
Ποτὲ τὴν κυρὰ Μέττα ὅ,τι θὲς χάνω.»

Κι' ὁ Πέτερ τοῦ ἀπαντᾷ: «Στοιχηματῶ.
Βάλ' τὰ σκνλιά σου, βάζω τὸ φαρὺ μου,
Ἄποψε τὰ μεσάνυχτα πλανῶ
Τὴ Μέττα, τραγουδώντας, στὴν ἀλλή μου.»

Μεσάνυχτα σὰν ἦρθαν, τὸ σκοπὸ
Τοῦ τραγουδιοῦ του ὁ Πέτερ ἀρχινίζει
Πάνω ἀπ' τὸν ποταμὸ καὶ τοὺς δρυμούς
Τὴ Μέττα, τραγουδώντας, στὴν ἀλλή μου.

Τὰ ἐλάτια πέρα τὸν γροικοῦν βουβά,
Τοῦ ποταμοῦ τὰ κύματα σιωποῦνε,
Τὸ φεγγαράκι στὰ ὕψη τρέμει ὄχρὸ
Καὶ τ' ἄστρα πονηρὰ κρυφαγροικοῦνε.

Ἡ Μέττα ἀπὸ τὸν ὕπνον της ξυπνᾷ:
«Ποῖος τραγουδεῖ στὴν πόρτα μου περὰ της;»
Τὰ ροῦχα της φορεῖ καὶ φεύγει εὐθύς,
Ντροπὴ μεγάλη αὐτὸ καὶ σφοδρὰ της.

Πάνω ἀπ' τὸν ποταμὸ, μετὰ στοὺς δρυμούς
Λίγους καμμιὰ ξεκούραση διαβαίνει
Ὡς τὴν ἀλλή του ὁ Πέτερ τὴν τραβᾷ,
Ἄπ' τὸ γλυκὸ σκοπὸ του μαγεμένη.

Σὰ γύρισε στὸ σπῆτι της τὸ πρωτὶ,
Στὴν πόρτα ὁ Μπέντερ μπρὸς τὴν περιμένει:
«Ποῦ ἦσουν τὴ νύχτα, κυρὰ Μέττα, χτὲς;
Στάξεις νερὸ ὅλη κ' εἶσαι μουσκεμένη.»

«Χτὲς ἦμουν στὸ Νεραϊδοποταμὸ,
Κι' ἄκουσα προφητεῖες μετὰ τὶς σταλίδες
Ὅμως, καθὼς ἐπαῖζαν, τοῦ νεροῦ
Μὲ μούσκεψαν τρελλὲς οἱ Ἀνεραῖδες.»

«Τὸ Νεραϊδοποτάμι εἶναι στεγνὸ,
Δὲν πέρασες κεῖ πέρα τὴ νυχτιά σου,
Τὰ πόδια σου πληγιάσαν κ' αἷμα στᾶν,
Αἱματοστᾶνε καὶ τὰ μάγουλά σου.»

«Στὸ στοιχειωμένο δάσος ἦμουν χτὲς,
Τὸ χορὸ τῶν στοιχειῶν νὰ ἰδῶ ζητούσα
Τὰ πόδια καὶ τὴν ὄψη μου κλαδιὰ
Μοῦ πλήγισαν κι' ἀγκάθια, ὅπως περνοῦσα.»

«Μόνον τὸ Μᾶη χορεύουν τὰ στοιχεῖα
Στὸ ἄνθινον πάνω τῶν ἀγρῶν ἀτλάζι,
Καὶ τώρα εἶναι χινοπῶρο νυχρὸ
Κι' ὁ ἄνεμος τώρα μετὰ στὰ δάση οὐρλιάζει.»

«Στοῦ Πέτερ Νίλεον χτὲς ἐπῆγα ἀργά,
Μὲ μάγεψε καθὼς ἐτραγουδοῦσε.
Πάνω ἀπ' τὸν ποταμὸ, μετὰ στοὺς δρυμούς,
Χωρὶς νὰ ξαποστάσω, μετὰ τραβοῦσε.

«Τραγούδαε σὰν τὸ Χάρο δυνατός,
Στὴ νύχτα, στὸν γκρεμὸ μετὰ σέρονε πάνω
Μὲ καίει ἀκόμα ἡ φλόγα του ἡ ἡχρὴ,
Καὶ τώρα πιά τὸ ξέρω: θὰ πεθάνω.»

Μαύρη εἶναι ἡ πόρτα τοῦ Κοιμητηριοῦ
Καὶ πένθημα τὰ σημαντὰ χτυποῦνε
Ὅλα τῆς κυρὰ - Μέττας τῆς φτωχῆς
Τὸν ἄδικον τὸ θάνατον μνησῶνε.

Στὴ νεκροκάσσα ὁ Μπέντερ πλάι σκνιτὸς
Θορηεῖ κι' ἀναστενάζει τώρα: «Ἄλλιά μου,
Τὴν ὄρα μου γυναῖκα ἔχασα πιά
Καὶ τὰ πιστὰ σκνλιά μου.»

(Μετάφραση)

ΛΕΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ

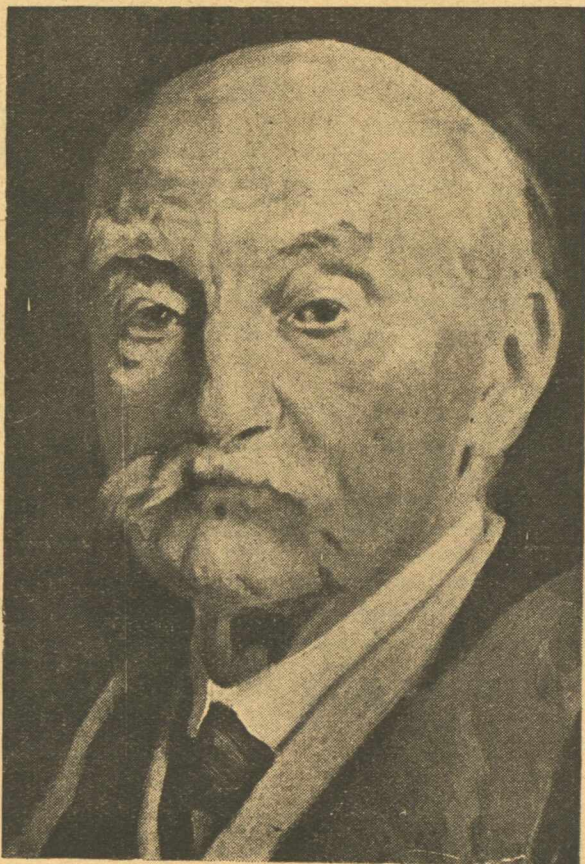

ΘΩΜΑΣ ΧΑΡΝΤΥ

ΜΙΑ ΠΡΟΧΕΙΡΗ ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ

Είναι τόσο πλούσιο και τόσο σημαντικό το έργο του Θωμά Χάρντυ, που σε μία σελίδα δε μπορεί να γίνει ανάλυσή του. Μόνο μία πρόχειρη σκιαγραφία του συγγραφέα μπορεί να χωρέσει στον περιορισμένο του χώρο.

Ο Θωμάς Χάρντυ ήταν από τους λιγότερο γνωστούς στο μεγάλο αναγνωστικό κοινό μυθιστοριογράφους της εποχής μας. Η πικρή και απαισιόδοξη φιλοσοφία του, η αδοσιτηρή προσήλωσή του στην τέχνη και στηδαικία του άτοπη της αλήλειας, το μίσος του για κάθε επίδειξη και η απίστευτη μετριοφροσύνη και διστακτικότητα του, τον κράτησαν μακριά από τον όχλο και του σέλησαν την εύκολη επιτυχία. Και όμως ο μυθιστοριογράφος αυτός και ποιητής, που τα έργα του μόνο σ' ένα μικρό,

Ο ΘΩΜΑΣ ΧΑΡΝΤΥ

αλλά εκλεκτό κύκλο ήταν γνωστά, είναι μία από τις σταθερότερες δόξες της Άγγλιας και δπήρξε, χωρίς αμφιβολία, ο μεγαλύτερος

συγγραφέας της χώρας του μετά 1874, χρόνο που τον έκαμε διάσημο το πρώτο μεγάλο μυθιστόρημά του. Ο Χάρντυ, που

ο θάνατός του βύθησε τα άγγλικά γράμματα σε βαθύτατο πένθος, πλούτισε το παγκόσμιο μυθιστόρημα με μερικά άρτιώτερα και διαρκέστερα αριστουργήματα. Τουλάχιστον η «Τες από τη γενιά των Ντ'Οδρμπερβίλ», ο «Ιούδαςό άσημος» και ο «Δήμαρχος του Καίσελμριτζ» θα ζήσουν όσο και τα ανώτατα δημιουργήματα του ίδιου. Στα έργα αυτά η καλλιτεχνική τελειότητα της μορφής άρμονιζείται στενότερα με τη δραματικότητα της πλοκής και το βάθος, το τραγικό και συνταρακτικό βάθος της φιλοσοφικής αντίληψης της ζωής και των πραγμάτων.

Ο Χάρντυ, από απαράμιλλο άφηγητής ισχυρών ιστοριών πάθους, πόνου και θάρους, ανατύχθησε σε φιλόσοφο μυθιστοριο-

γράφο από τους μεγαλύτερους που γνώρισε ο κόσμος. Αύτη άκριβώς ή φιλοσοφική του τάση, ή φιλοσοφική του αντίληψη της δημιουργίας, τόσο απαισιόδοξη και τόσο πικρή, ώστε σε πολλούς φαινόταν βόναυση και βλάσφημη άκόμα, τον κράτησε παρμένα μακριά από το πολύ κοινό. Για το Χάρντυ ή ζωή είναι μόνο πόνος και θλίψη. Η επιτυχία άτλούστατα είναι συμπτωματικό επεισόδιο μέσα σ' ένα μεγάλο δράμα δδύνης. Η μοίρα είναι σκληρή άμείλικτη, χλευαστική και ή σκληρότητα της μής φανερώνεται με την ήλικία. Στην άρχή της ζωής μπορεί κανένας κατά τύχη να άτοπύγει τη συνάντησή της, άλλή άργά ή γρήγορα θή αναγνωρίσει ότι ή επιτυχία είναι εφήμερη. Η ζωή είναι μία τραγωδία.

Αύτη είναι ή φιλοσοφία του Χάρντυ, που τόσο συγγενεύει με την αντίληψη ενός Βινύ και τόσο είναι αντίθετη προς την αισιοδοξία ενός Μπράουνινγκ. Τή φιλοσοφία αυτή βρίσκο με σ' όλα τα έργα του Χάρντυ και μάλιστα δλοένα και πειδ έντονη, περισσότερο εξελιγμένη στην απαισιοδοξία της.

Τούτη όμως ή τάση δέ ζημιώνει το έργο του Χάρντυ, δεν το μεταβάλλει σε σειρά από μεταρυσια άδομία χωρίς ζωή. Οι ήρωες του Χάρντυ ζούν με τόση άληληνή ζωή και τόση ένταση, όσο και οι ήρωες του Μπαλζάκ ή του Ντοστογιέφσκι. Είναι όμως όλοι παιρνίδι μής σκληρής Μοίρας, όπως τα πρόσωπα των αρχαίων τραγωδιών. Ο ίδιος ο Χάρντυ, απαντώντας σε επικρίσεις για τη φιλοσοφία, έλεγε ότι τα μυθιστορημάτα του δεν έχουν φιλοσοφικές τάσεις και έβεβαίωσε με έπιμονή ότι αυτός θέλησε στο έργο του άτλώ; να περιγράψει ό,τι είδε. Κ' είναι πράγματι το έργο του ή ιστορία των χωρικών και των κατοίκων γενικά μής Άγγλικής έταρχίας. Άλλή ή τέχνη του Χάρντυ, ανυπέροβλητη στην πε-

ριγραφή της δύναμη και μοναδική στην εξέταση της ανθρώπινης ψυχής, πλαταίνει την ιστορία μής έπαρχίας σε ιστορία της ανθρωπότητας. Κι' εδώ βρίσκεται ή άξία του έργου του μεγάλου Άγγλου δημιουργού: ότι οι ήρωές του δεν είναι άτλώ;ς, όπως ευφανίζονται, οι έντιμοι και άγνωστοι χωρικοί του Ουέσσεξ, άλλή οι άνθρωποι κάθε χώρας και κάθε εποχής.

Ο Χάρντυ, απογοητευμένος από τη στάση της κοινής, που χτύπησε με λύσσα τα δύο τελευταία αριστουργήματά του (Τες και Ιούδα) για την τραγική απαισιοδοξία τους, έπαψε να γράφει ρομάντζα. Και δόθηκε δ'όκληρος στην ποίηση, την δλοία πάντοτε έλάτρευε. Άπό τότε μόνο σίχους δημοσίευσε. Άλλή ο ποιητής Χάρντυ δεν άξιζεν ίσως όσον ο μυθιστοριογράφος. Κάποι άτέλει στη μορφική διατύπωση, κάποια δυσκαμψία στο ρυθμό, έμποδίζει τον ισχυρό αυτό δημιουργό να σταθεί παράπλευρα στο Μίλτωνα, το Σέλλε; και το Μπράουνινγκ.

Ένα έργο του όμως, οι «Δυνάστες», περάστω έπος και σε όγκο και σε ουσία, θα μείνη στην άγγλική ποίηση ένα από τα μεγαλύτερα δημιουργήματά της. Και το ποίημα αυτό ο Χάρντυ έρωξε σε κείνους, που πίστευαν ότι ή δημιουργική του δύναμη είχε άρχισει να θολώνεται από την ήλικία. Ηταν 64 χρονών. Όταν πέθανε, στις άρχές του Γενάρη, 87 χρονών, πάντα δροσερός και πάντα έτοιμος για κάτι καινούργιο, έγραψε μί μελέτη για τον μεγάλο συμπαιρωτή του Μέρεδθ. Κ' ή μεγαλύτερη του θλίψη ήταν ότι δεν πρόλαζε να άποτελειώσει τη μελέτη του. Είχε όμως άποτελειώσει το έργο του, που ζυγίζει στην ιστορία της λογοτεχνικής δημιουργίας όσο ίσως και τα μεγαλύτερα, τα βαθύτερα και τα μεσιότερα προϊόντα της.

Γ. ΜΑΚΡΗΣ

ΘΩΜΑ ΧΑΡΝΤΥ

ΤΑ ΟΣΑ ΕΙΔΕ Ο ΒΟΣΚΟΣ

ΠΡΩΤΗ ΝΥΧΤΑ

Ο κιλόκαρδος παλιός δικαστικός — άλίμονο, σήμερα δεν ύπάρχει πιά — που μου διηγήθηκε όσα γίνονται σε τούτη την ιστορία, έσυνήδιζε ναρχίζει τη διήγησή του με μί λαμπερή φεγγαροφώτιστη βραδιά

και με μί μυστηριώδικη μορφή: τρόπος άρχινίσματος εξαίρετος άκόμα και για την εποχή μας όταν εφαρμόζεται όπως πρέπει.

Το Χριστουγεννιάτικο φεγγάρι (θα έλεγε) έδειχνε το ψυχρό του το πρόσωπο στα ψη-

ΔΙΗΓΗΜΑ

λά λιβάδια· και τα ψηλά λιβάδια ελαμπύριζαν αντιρίχοντες τις αχτίδες του με τα μύρια διαμάντια που είχε απλώσει ή παγωνιά και που ήταν τόσο μικρά ώστε μόνο ένα μάτι που βρίσκονταν πολύ κοντά του μπορούσε να τα ξεχωρίσει. Και αυτό το μάτι, έλεγε, ήταν το μάτι ενός μικρού βοσκού, πολύ νέου ακόμη για αυτήν την δουλιά, που στέκονταν μέσα σε μια παράγκα με τροχούς, από κείνες που μεταχειρίζονται οι βοσκοί την εποχή που γεννούν οι προβατίνες, και κοιτούσε προσηλωμένος μέσα από το στρογγυλό παραθυράκι τα όσα εγίνονταν έξω.

Εκείνη ή θέση ονομάζονταν της Άρ-νάδας ή Κόχη. Ήταν ένα κομμάτι από τον πλατύ και άγριο βοσκότοπο που είναι γνωστός με το όνομα τα Λιβάδια του Μωλμπερί, και που από εκεί περνά κανείς όταν τραβά τον δημόσιο δρόμο του Μιδ-Ου-έσεξ που φέρνει από το Λονδίνο, μέσα από το Ώλντμπρικκ, προς, την διεύθυνση του Μπάθ και του Μπριστόλ. Το μέρος του οποίου βρίσκονταν η παράγκα ήταν ψηλό, ξερό και ανοιχτό από παντού, έξω από το μέρος του βοριά· έτσι που έβλεπε κανείς, από εκεί μίλια μακριά το τριγύρω κυματιστό έδαφος. Προς τον βοριά ήταν φυτρωμένη μια έκταση από άγρια άγκαθωτά σπαρτόδενδρα με πελώριες ψηλές βέργες· και κάμποσα από αυτά έσχημάτιζαν ένα σύδεντρο χωριστό λιγάκι πιο εμπρός από τον μεγάλο όγκο. Το σύδεντρο αυτό ήταν άδειο από μέσα· εκεί ήταν στημένη η παράγκα που αναφέραμε παραπάνω, τέλεια προστατευμένη από τους ανέμους και σχεδόν άφαντη, έξω από αν πήγαινε κανείς πολύ κοντά της. Όσοσο τα κλαδιά των δένδρων τα είχαν κόψει από προστά από τα δυο παραθυράκια που είχε η παράγκα, έτσι που όποιος εμάθονταν μέσα να μπορούσε να βλέπει τα πρόβατά του.

Από το πίσω μέρος, τον φυσικό φράχτη που εσημάτιζαν τα σπαρτόδενδρα, τον είχαν κάνει ακόμα πιο τέλειο με μερικά δρθά παλούκια που τα είχαν πλέξει με κλαδιά από τα ίδια άγκαθωτά χαμόδενδρα και μέσα σ' αυτόν τον περιφραγμένο χώρο εμαντρίζονταν ένα ένα τα πιο ξεκουστά κοπάδια του Μάλμπερι από όχακόςες άρνάδες.

Προς την νοτιά, προς το μέρος όπου διευθύνονταν το νωθρό βλέμμα του μικρού βοσκού, ξεχωρίζε καθαρά ένα πράγμα επάνω στο μονότονο σελινοφώτιστο βοσκότοπο,

και μόνο ένα. Ήταν ένα πανάργαιο Δρουϊδικό τρίλιθο σχηματισμένο από τρεις μεγάλες μακρουλές πέτρες στημένες σε σχήμα μιάς πόρτας· οι δυο δρθά κερφομένες στη γη, και ή τρίτη οριζόντια από πάνω. Αυτές οι πέτρες ήταν ξεπλυμένες, γδαρμένες, φαγωμένες, ξεφλουδισμένες και με κάθε άλλο τρόπο φθαρμένες από τους μύριους καιρούς που τις είχαν δείρει στο διάστημα των αίωνων. Αλλά εκείνη την ώρα οι όγκοι τους, εφαινονταν καλοσηματισμένοι και σχεδόν απείραχτοι· τόσο έμορφα τις άσημονε τού φως του φεγγαριού. Το έρειλιο αυτό το έλεγαν σε κείνα τα μέρη Πόρτα του Διαβόλου.

Ένας γέρος βοσκός εμπήκε αυτήν την στιγμή στην παράγκα από την μεριά που ήταν οι προβατίνες, και άρχισε να κοιτάζει γύρω τον μέσα στο μισοσκόταδο. «Νυστάζεις;» έρώτησε τον μικρό με απότομο τρόπο.

Το παιδί αποκρίθηκε κάπως φοβισμένα πώς δεν ενύσταζε.

«Τότε» εξακολούθησε ο βοσκός, «θα φύγω να πάω σπίτι, για να κοιμηθώ καναδυό ώρες. Έδώ δεν έχουμε για την ώρα να κάνουμε τίποτα, καθώς βλέπω. Οι προβατίνες δεν έχουν ανάγκη από μās έως το πρωί—είνε έξω από κάθε λογαριασμό πώς θα μās χρειαστούνε. Όσοσο, μιά κι είναι το ταχτικό να μένει ένας από μās κοντά τους, θα σ' αφήσω έσέναν έδω, τ' άκους; Έσύ μπορείς και κοιμάσαι και την ήμέρα, εγώ δεν μπορώ. Και, αν χρειαστώ τίποτα, μπορείς να τρέξεις κάτω στο σπίτι σε δέκα λεπτά της ώρας. Κερί δεν μπορώ να σ' αφήσω ν' ανάψεις· ώστόσο μιά κι είναι οι μέρες των Χριστουγέννων, και όλος ο κόσμος έχει γιορτάδες, μπορείς κι' εσύ να κάνεις το κέφι σου παίρνοντας κανέναν ύπνο άπάνω στον πάγκο, αντί να μείνεις άγρυπνος όλη την νύχτα. Μά νάχεις τον νού σου· δεν θα κοιμάσαι περισσότερο άπ' όσο θέλει για να περπατήσει ή σια της Πόρτας του Διαβόλου δυο σπιθαμές, κάθε φορά· γιατί πρέπει να οίχνης και μιά ματιά στις προβατίνες».

Ο μικρός δεν έδωσε όρισμένη απάντηση, και ο γέρος βοσκός, αφού ανασκάλεψε λίγο με την μαγκούρα του την φωτιά στην θερμάστρα, έκλεισε την πόρτα αφήνοντας μέσα τον παραγύ του και γίνθηκε άφαντος.

Αυτή ή σκηνη εγινόταν άπάνω-κάτω κάθε βράδυ εκείνη την εποχή, έτσι που ο μικρός δεν παραξενεύτηκε καθόλου από τον

όρισμόν που τούδωσε ο άφεντικός του. Εκάθισε κάμποση ώρα κι' έκανε γούστο κάγοντας άχρα στην θερμάστρα· κατόπιν έπληγε να ιδεί τις προβατίνες και τ' άρνάκια τους, έγύρισε πάλι στην παράγκα, εκάθισε στον πάγκο του, και τέλος αποκοιμήθηκε. Αυτός ήταν ο συνηθισμένος τρόπος που εκτελούσε την ύπηρεσία του· γιατί μ' όλο που αυτήν την βδομάδα του είχε δοθεί ιδιαίτερη άδεια για να πάρει καναδυό ύπνους, αυτός είχε κάνει το ίδιο πράγμα σαν κάτι πολύ φυσικό και όλες τις προηγούμενες νύχτες· και πολλές φορές μάλιστα τον έπαιρνε ο ύπνος και κοιμούνταν έως την ώρα που τον ξυπνούσε, κατά τις τρεις ή τέσσερες το πρωί, ένα γερό χτύπημα στην πλάτη από την μαγκούρα του γερο-βοσκού.

Θα ήταν κάπου έντεκα ή ώρα όταν εξέπλησε. Το βρήκε τόσο παράξενο να ξυπνήσει χωρίς, καθώς τουλάχιστον του φάνηκε, να τον φωνάζει κανένας ή να τον χτυπήσει, ώστε ύστερα από κάμποση σκέψη έβγαλε το συμπέρασμα πώς χωρίς άλλο κάποιος θα του'χε φωνάξει, μ' όλο που δεν είχε καταλάβει τίποτα. Έσηκώθηκε λοιπόν και κοιτάξε από το παράθυρο έξω προς τα πρόβατα. Όλα εκάθονταν ήσυχά όπως πρωτίτερα που είχε βγει να τα ιδεί, και δεν άκούγονταν παρά που και που κανένα ήμερο βέλασμα· και ούτε ψυχή ανθρώπινη δεν ήταν εκεί για να ταράξει εκείνην την ήσυχία. Κατόπι έπληγε και κοιτάξε από το παράθυρο που έβλεπε προς την αντίθετη μεριά. Μά έδω τα πράγματα ήταν διαφορετικά. Τα κρύσταλλα ελαμπαν στο φως του φεγγαριού όπως και πρωτίτερα· κάτι σπαρτόδενδρα ξεχωρίζαν εκεί μέσα σαν μιά μαύρη κηλίδα· και προστά δρθώνονταν σαν φάντασμα το τρίλιθο. Όμως εμπρός από το τρίλιθο έστέκονταν ή σια ένας άντρός.

Πώς αυτός ο άνθρωπος δεν ήταν ο γερο-βοσκός και ούτε κανένας από τους εογάτες του ύποστατικού, ήτανε φανερό άμα κανένας πρόσεχε λιγάκι· εφορούσε άρχοντικά ρούχα και ή σιλουέττα του έδειχνε κομψό κομμάκι εύγενικές κινήσεις. Έπερπατούσε άπάνω και κάτω προστά από το τρίλιθο.

Ο μικρός βοσκός δεν είχε ακόμα προφτάσει καλά καλά να σκεφτεί τί μπορούσε να γυρεύει εκεί τέτοιαν ώρα ο άγνωστος εκείνος άνθρωπος, όταν είδε και δεύτερη σια να περπατεί μέσα στο φωτισμένο λι-

βάδι τραβώντας προς το μέρος όπου βρίσκονταν το τρίλιθο δίπλα στα σπαρτόδενδρα που έκρυβαν την παράγκα. Το δεύτερο αυτό πρόσωπο ήταν γυναίκα. Άμέσως μόλις την είδε ο άντρας, έτρεξε κατ' αυτήν, και ανταμώνοντάς την ακριβώς μπρος από το παράθυρο της παράγκας, πρην εκείνη προφτάσει να καταλάβει το σκοπό του, την άρπάξε στην άγκαλιά του.

Η γυναίκα ελευθέρωσε τον εαυτό της από τα χέρια του και τραβήχτηκε πίσω κάπως σαν πειραγμένη.

«Ήρθες, Άρσιέττα—νάχεις την εύλογία του Θεού!»—της εφώνασε εκείνος με πάθος.

«Δεν ήρθα όμως για αυτό,» αποκρίθηκε εκείνη, με θυμωμένη φωνή. Και κατόπι, με μαλακότερο τρόπο επρόσθεσε, «Ήρθα, Φρέδη, επειδή με παρακάλεσες με τέτοιο τρόπο! Ποιά ήταν λοιπόν ή άφορμή που σ' έκανε να μου γράψεις αυτό το γράμμα; Έφοβήθηκα πώς θα μπορούσα να σου κάνω μεγάλο κακό αν δεν ερχόμουν. Πώς έφτασες έως έδωπέρα;»

«Ήρθα πεζός όλον αυτό το δρόμο από το πατρικό μου σπίτι.»

«Τί συμβαίνει λοιπόν; Πώς έπέρασες από τότε που είχαμε ιδωθεί για τελευταία φορά;»

«Πολύ άσχημα· δεν είχες ανάγκη, μου φαίνεται, να με ρωτήσεις. Είδα πολλούς τόπους και πολλούς ανθρώπους από τότε που είχα περάσει για τελευταία φορά ταυτα τα μέρη· μά εγώ έσυλλογίζόμουν πάντοτε έσένα.»

«Και για αυτό μόνο, για να μου πεις αυτά τα πράγματα, μου έκανες αυτή την τόσο παράξενη πρόσκληση έδωπέρα;»

Ένα ανάλαφρο άεράκι έπληρε τον ψίθυρο που έδινε την απάντηση, καθώς και κάμποσες άλλες φράσεις, όσο που ή άντρική φωνή έγινε πάλι άκουστή με τα λόγια, «Άρσιέττα!—θέλω να μου ειπεις την άλήθεια!» «Άκουσα πώς ο Δούκας δεν σε μεταχειρίζεται πολύ καλά».

«Είναι λιγάκι εδρεθιστος, αλλά είναι καλός σύζυγος.»

«Σου μιλά απότομα, και καμιά φορά μάλιστα σε φοβερίζει πώς θα σε βγάλει έξω από την πόρτα του.»

«Μιά φορά μόνο το έκανε αυτό, Φρέδη! Στην τιμή μου, μόνο μιά φορά. Ο Δούκας είναι πολύ καλός σύζυγος, σου λέω και πάλι. Έσένα όμως σου πρέπει μιά τιμωρία για αυ-

τὸ τὸ παιχνίδι πὸν μοῦπαιξες ἀπόψε, νὰ μὲ κάνεις νάρθω ἐδωπάνω. Τὶ λόγο ἔχει αὐτὸ τὸ πράγμα;

« Ἀρριέτα, πολυαγαπημένη μου, εἶναι σωστὸ αὐτὸ καὶ τίμο πράγμα; Μήπως δὲν εἶναι γνωστὸ πὸς ἡ ζωὴ σου μαζί του εἶναι γεμάτη θλίψη—πὸς, παρ' ὅλο τὸ γλυκὸ σου φυσικό, αἰτουνού ἢ σκληράδα σου φαρμακώνει τὰ νιάτα σου. Ἦρθα γὰρ νὰ μάθω ἂν μπορῶ νὰ σοῦ φανῶ χρήσιμος. Ἐσύ, σα Δούκισσα, κ' ἐγὼ εἶμαι ὁ Φρέδης Ὀγμπορν ὅμως αὐτὸ δὲν θὰ εἴπῃ πὸς δὲν μπορῶ ἴσως νὰ σοῦ φανῶ χρήσιμος. . . Μὰ τὸν Θεό! τὸ γλυκομίλητο στόμα σου θὰ ἔπρεπε νὰ τὸν κάνει νὰ φέρονται πὸ εὐγενικά ἀπέναντί σου, καὶ μάλιστα ὅταν τὸ συνοδεύει αὐτὸ τὸ γλυκὸ σου τὸ πρόσωπο! »

« Λοχαγέ Ὀγμπορν! » Τὸ ἔκοψε σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο ἐκεῖνη ζωηρὰ μὲ κάποιο φόβο πὸν προσπαθοῦσε νὰ κρύψει. « Πὸς μπορεῖς ἐσύ, ὁ σύντροφος τῶν παιδικῶν μου χρόνων νὰ φέρονται σὲ μένα μ' αὐτὸ τὸν τρόπο; Μὴ μοῦ μιλεῖς ἔτσι, καὶ μὴ μὲ κοιτάξεις ἔτσι! Αὐτὸ εἶναι λοιπὸν ὅλο πὸν ἔχεις νὰ μοῦ πεις; Βλέπω πὸς δὲν ἔπρεπε νὰ ἔρθω νὰ σὲ βρῶ. Ἐφέρθηκα πολὺἀστόχαστα. »

Ἐνα ἄλλο ἀεράκι ἔκοψε πάλι τὸ νῆμα τῆς ὁμιλίας τους γὰρ κάμποσες στιγμές.

« Πολὺ καλὰ. Βλέπω πὸς εἶσαι πιά πεθαμένη καὶ χαμένη γὰρ μένα, » ἀκούστηκε ὕστερ ἀπὸ λίγο ἢ φωνὴ ἐκεῖνου, « αὐτὸ τὸ Λοχαγὸ Ὀγμπορν, εἶναι ἀρκετὴ ἀπόδειξη. Ἐγὼ ὅμως, ὅπως σὲ ἀγαποῦσα ἄλλοτε, σὲ ἀγαπῶ καὶ τώρα, Ἀρριέτα, χωρὶς νὰ ἐλαττωθεῖ ἢ ἀγάπη μου οὔτε μὴ τριχί. Ὅμως ἐσύ δὲν εἶσαι ἡ ἴδια γυναῖκα πὸν ἦσουν τότε. Τότε ἦσουν εὐλικρινὴς ἀπέναντί μου; καὶ τώρα μοῦ κρύβεις τὸ τί αἰσθάνεσαι μὲ κοινὰ τυπικά λόγια. Ἄς εἶναι λοιπὸν: δὲν μπορῶ νὰ σὲ ἰδῶ ποτὲ πιά. »

« Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸ λὲς αὐτὸ μὲ τέτοιο τραγικὸ τόνο, ἀνόητο παιδί. Μπορεῖς νὰ μὲ βλέπεις ὅπως εἶναι τὸ σωστὸ καὶ τὸ ταχικὸ — γιὰτὶ ὄχι; Ὅμως, φυσικά, ὄχι μὲ τὸν τρόπο πὸν μὲ βλέπετε σήμερα. Καὶ βέβαια δὲν θὰ εἶχα ἔρθει ἐδῶ, ἂν δὲν τύχαινε νὰ λείπει ὁ Δούκας ἀπὸ τὸ σπίτι, ὥστε νὰ μὴν εἶναι κανεὶς νὰ μ' ἐμποδίσει ἀπὸ τὸ τολμηρὸ μου αὐτὸ ξελόγισμα. »

« Πότε ἔρχεται ὁ Δούκας; »

« Μεθαύριο, ἢ καὶ μιὰ μέρα ἀργότερα. »

« Τότε ἔλα νὰ μὲ βρεῖς πάλι αὔριο βράδι. »

« Ὁχι, Φρέδη, δὲν μπορῶ. »

« Ἄν δὲν μπορεῖς αὔριο, θὰ μπορέσεις μεθαύριο. Ἐνα ἀπὸ τὰ δύο βράδια, προτοῦ νάρθει, παραχώρησέ το σὲ μένα, σὲ παρακαλῶ. Λοιπὸν, τὸ χέρι σου! Αὔριο, ἢ τὸ ἄλλο βράδι, θὰ ἔρθεις νὰ μὲ ἰδεῖς γὰρ νὰ μὲ ἀποχωρηθῆσαι! » Ἐπιασε τὸ χέρι τῆς Δούκισσας.

« Μὰ ὄχι, Φρέδη — ἄφησε τὸ χέρι μου! Τί θὲς νὰ κάνεις πὸν μὲ κρατεῖς ἔτσι. Ἄν εἶναι ἀγάπη νὰ λησιμονεῖ κανεὶς κάθε σεβασμὸ γὰρ τὴν θέση πὸν βρίσκεται μιὰ γυναῖκα, μὲ τὸ νὰ θυμᾶται τὰ περασμένα της, τότε τέτοια εἶναι ἡ δική σου ἀγάπη, Φρειδερίκο. Δὲν εἶναι σωστὸ οὔτε εὐγενικὸ ἀπὸ μέρος σου νὰ μὲ κάνεις νὰ ἔρθω σὲ τοῦτα τὰ μέρη ἀπὸ λύπη γὰρ σένα, καὶ ὕστερα νὰ μὲ κρατεῖς ἔτσι ἐδωπέρα. »

« Ἐλα λοιπὸν ἄλλη μιὰ φορὰ νὰ μὲ βρεῖς! Ἐχω κάνει δύο χιλιάδες μίλια δρόμο γὰρ νὰ σοῦ ζητήσω αὐτὴ τὴ χάρη. »

« Ἄ, ὄχι, δὲν πρέπει! Θὰ γίνουν λόγια — ὁ Θεὸς τὸ ξέρεῖ τί θὰ μοῦ πὸν. Δὲν μπορῶ νὰ ξανάρθω. Σὲ ἐξορκίζω στὴν παλιά μας φιλία, μὴ μοῦ ζητεῖς τέτοιο πράγμα. »

« Τότε λοιπὸν ὁμολόγησέ μου δύο πράγματα. Ὅτι μὲ ἀγαποῦσες μιὰ φορὰ, καὶ ὅτι ὁ ἄντρας σου σοῦ φέρονται πολλὰς φορὰς ἄσχημα καὶ σὲ κάνει νὰ θυμᾶσαι τὰ παλιὰ χρόνια, τότε πὸν ἐνδιαφερόσουν ἀκόμη γὰρ μένα. »

« Ναί—τὰ ὁμολογῶ καὶ τὰ δύο, — ἀποκρίθηκε ἐκεῖνη μὲ ἀποκατωμένη φωνή. « Μὰ ἡ ὁμολογία μου αὐτὴ δίνει τὸ δικαίωμα γὰρ νὰ φανταστεῖ κανεὶς πράγματα ἐναντίον μου, καὶ σοῦ ὀρκίζομαι πὸς ἕνας τέτοιος συμπερασμὸς δὲν εἶναι σωστός. »

« Μὴν τὸ λὲς αὐτό; μὴ καὶ ἦρθες—ἄφησέ με νὰ φαντάζομαι ὅπως θέλω τὴν αἰτία πὸν σ' ἔκανε νάρθεις νὰ μὲ βρεῖς. Δὲν θὰ πάθεις τίποτα κακό. Ἐλα ἀκόμα μιὰ φορὰ! »

Τὴν ἐκρατοῦσε πάντοτε ἀπὸ τὸ χέρι καὶ ἀπὸ τὴν μέση. « Πολὺ καλὰ λοιπὸν, » τοῦ εἶπε σὲ τέλος. « Ἐως τὸ σημεῖο αὐτὸ πείθωμαι σὲ θέλημά σου. Θάρθω νὰ σὲ ἀνταμῶσω αὔριο τὸ βράδι ἢ μεθαύριο. Τώρα ἄφησέ με νὰ φύγω. »

Τὴν ἄφησε ἐλεύθερη, καὶ ἐχωρίστηκαν. Ἡ Δούκισσα ἔτρεξε γρήγορα γρήγορα τὴν κατηφοριὰ τραβώντας κατὰ τὸ μετόχι στὸν Πύργο τοῦ Σαίκφορρεστ, καὶ ἐκεῖνος ὅταν τὴν ἔχασε ἀπὸ τὰ μάτια της, ἔστρεψε καὶ τράβηξε κατὰ τὴν ἀντίθετη διεύθυνση. Καὶ

πάλι ἔγινε σιωπὴ καὶ ἐρημιὰ τριγύρω σὰν καὶ πρῶτα.

Ἄλλ' αὐτὸ ἐβάστηξε μονάχα γὰρ μιὰ στιγμή. Ὅταν ἐκεῖνοι οἱ δύο εἶχανε πιά τέλεια χαθεῖ, μιὰ ἄλλη σιλουέττα παρουσιάστηκε στὴ σκινογραφία. Ἐρχόταν ἀπὸ πίσω ἀπὸ τὸ τρίλιθο. Ἦταν ἕνας ἄντρας πὸν μεγαλόσωμος καὶ ἀθλητικότερος ἀπὸ τὸν ἄλλον, καὶ ἐφοροῦσε ψηλὰς μπότες τῆς ἱππασίας μὲ σπιρούνια. Δύο πράγματα ἦταν φανερά εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἐμφάνιση: ὅτι εἶχε παρακολοθηθεῖ ἐκεῖνο τὸ ἀντάμωμα τοῦ Λοχαγοῦ καὶ τῆς Δούκισσας; καὶ ὅτι, μοιλονότι ἦταν πιθανὸ πὸς εἶχε ἰδεῖ κάθε κίνημα τοῦ ζευγαριοῦ, καὶ μαζί τὸ ἀγκάλιασμα, εἶχε βρεθεῖ μακρύτερα παρ' ὅστε νὰ μπορεῖ νὰ ἀκούσει τὰ ἀρνητικὰ λόγια τῆς γυναίκος—ἢ καὶ τίποτα ἀπὸ ὅσα εἶχαν εἰπωθεῖ μεταξύ τους; σὲ τρόπο πὸν ἐκεῖνη ἢ συνάντησεν ἢ εἶχε παρουσιαστεῖ σὲ μάτια του σὰν ἕνα σμίξιμο δύο τέλεια μονασμένων ἀγαπητικῶν. Ὅμως ἔπρεπε νὰ περάσουν ἀκόμα πολλὰ χρόνια ὅσο νὰ ἀποχτήσει ὁ μικρὸς ἐκεῖνος βοσκὸς ἀρκετὴ ἡλικία γὰρ νὰ βγάλει ὅλα αὐτὰ τὰ συμπεράσματα.

Τὸ τρίτο ἄτομο ἐστάθηκε μιὰ στιγμή σὰν καὶ βαθεῖα νὰ συλλογιούνταν. Ἐπῆγε σὲ μέρος ὅταν εἶχαν πρὶν σταθεῖ ἐκεῖνη ἢ γυναῖκα καὶ κείνος ὁ ἄντρας, καὶ ἄρχισε νὰ κοιτάζει κατὰ γῆς. Ὑστερα ἐστράφηκε κ' αὐτὸς καὶ ἔφυγε ἀκολουθώντας μιὰ τρίτη διεύθυνση πὸν ἀπομακρύνονταν ὅσο ἦταν μπορετὸ ἀπὸ τοὺς δρόμους πὸν εἶχαν πάρεῖ πρὶν οἱ δύο ἄλλοι. Αὐτὸς ἐτράβηξε κατὰ τὴν μεγάλη δημοσίαν, καὶ ὕστερα ἀπὸ λίγην ὥρα θὰ μποροῦσεν ἀκούσει κανεὶς τὸν ντροχασμὸ ἐνὸς ἀλόγου ἀπάνω σὲ τὸ παγωμένο κατάστρωμα τοῦ δρόμου, καὶ ὁ ἦχος του ἀδυνάτιζε ἀγάλη ἀγάλια ἐωσότου ἐσβυσε τέλεια.

Ὁ μικρὸς ἔμεινε στὴν παράγκα κοιτάζοντας τὸ τρίλιθο σάμπως νὰ περιμένε νὰ βγοῦν καὶ ἄλλα πρόσωπα στὴν σκηνή; ἀλλὰ δὲν παρουσιάστηκε πιά κανένας. Πόση ὥρα ἐστεκόταν ἐκεῖ μὲ τὸ μικρό του τὸ πρόσωπο κολλημένο στὸν φεγγίτη τῆς παράγκας οὐτ' αὐτὸς δὲν ἤξερε. Τὸ μόνο πὸν κατάλαβε ἦταν πὸς ἕνα χτύπημα στὴν πλάτη τὸν ἔκανε νὰ πεταχτεῖ μεμιᾶς ἀπὸ τὰ ὄνειροπολήματά

του, καὶ νιώθοντάς το δὲν ἄργησε νὰ ἀναγνωρίσει τὴν γνώριμὴ του μαγκούρα τοῦ γέρο—βοσκῶ.

« Κοῖμα σὲ τὰ μάτια σου καὶ ὅτ' αἰνᾶτα σου, Μπίλλ Μίλλς! Ὅριστε πὸν ἄφησες τὴν φωτιὰ νὰ σβύσει, καὶ ξέρεῖς πολὺ καλὰ πὸς τὴν θέλω νὰνα ἀναμμένη. Κάτι μοῦ ἔλεγε μέσα μου πὸς κάποια ζαβωμάρα θὰ γίνονταν ἐδωπέρα, καὶ δὲν μποροῦσα νὰ ἡσυχάσω σὲ κρεββάτι περισσότερο παρότι ἕνα πούπουλο στὸν ἀέρα, δὲν μποροῦσα νὰ ἡσυχάσω! Ἐ, λοιπὸν τί γίνεται ἐδῶ; δὲν ντρέπεσαι λίγο; »

« Τίποτα »

« Τὰ πρόβατα εἶν' ὅλα ὅπως τ' ἄφησα; »

« Μάλιστα. »

« Δὲν εἶναι καν' ἀρνὶ πὸν νὰ θέλει συμμάζεμα; »

« Ὁχι »

Ὁ βοσκὸς ἀναψε πάλι τὴ φωτιὰ, καὶ βγήκε νὰ πάει σ' ἄρνια παίζοντάς μαζί του ἕνα φανάρι, γιὰτὶ τὸ φεγγάρι κόντευε πιά νὰ βασιλέψη. Ὑστερ' ἀπὸ λίγο ἐξαναμπῆξε στὴν παράγκα.

« Ντροπὴ σὲ σένα—μοῦ λὲς πὸς δὲν ἔγινε τίποτα; ὅταν μιὰ ἀρνάδα ἔχει γεννήσει δύο ἄρνια καὶ κοντεύει νὰ ξεκάνει, καὶ ἄλλη ψοφάει γιὰτὶ δὲν ἦταν ἕνα μάτι νὰ τὴν κοιτάξει! . . . Σοῦ εἶπα, Μπίλλ Μίλλς, πὸς ἂν συμβεῖ τίποτα, νὰ ἔρθεις νὰ μὲ φωνάζεις. Καὶ ἐσύ ἔτσι ἔκανες αὐτὸ πὸν σουπτα! »

« Μοῦ εἶπες πὸς μποροῦσα νὰ πέσω νὰ κοιμηθῶ, γιὰτὶ εἶναι οἱ γιορτάδες, καὶ κοιμήθηκα. »

« Νὰ μὴ μιλᾶς, καλύτερα, στοὺς μεγαλύτερους σου ἔτσι δά, παλιάρη μου, γιὰτὶ ἄλλιως τὸ τέλος σου θὰ τὸ λάβεις στὴν κρεμάλα! . . . Δὲν ἐκοιμόσουν ὅλην τὴν ὥρα! ἄλλιως δὲν θὰ καθόσουν νὰ κοιτάξεις ἔξω ἀπὸ μέσα ἀπ' αὐτὴν τὴν τρύπα! Τώρα μπορεῖς νὰ πᾶς σπῆτι σου, καὶ νάρθεις ἐδῶ ὅταν θάρβῃ ὁ ἥλιος. Ἐγὼ εἶμαι γέροντας, καὶ μόνο οἱ γέροντες ἀξίζουν τὴν ζωὴν τους σὲ τοῦτον τὸν κόσμο. Ὡστόσο πρέπει νὰ ἡσυχάσω λιγάκι ὅπως μπορῶ! »

Ὁ γέρος ἐπῆγε καὶ πλάγιασε σὲ βᾶθος τῆς παράγκας, ἐνῶ ὁ μικρὸς ἔφυγε κατὰ τὸν κατήφορο τραβώντας πρὸς τὰ σπιτάκια τοῦ χωριοῦ ὅπου ἦταν ἡ κατοικία του.

Α. ΣΤΑΜΑΤΕΛΑΚΗ

ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΞΑΝΑΝΙΩΣΕΙ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ;

ΤΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Από καιρό η κοινωνία της εποχής μας άρχισε να σπάει τους δεσμούς με τα περασμένα· μα έπειτα από το μεγάλο πόλεμο ή κίνηση αυτή έγινε τόσο σύντομα και ξαφνικά πραγματικό γεγονός που δεν μπορέσαμε, ή και δε θελήσαμε να συλλογιστούμε καλά καλά που βγάζει αυτός ο δρόμος. Έτσι ορεθήκαμε χωρίς να το νοιώσουμε μπροστά σε μία περίεργη ισοπέδωση των ανθρώπων και μάλιστα ισοπέδωση στο πιο ταπεινό επίπεδο. Έγκολα και με προθυμία δεχτήκαμε το νέο περιεχόμενο της ζωής μας, από την Αμερική, χώρα που στο κάτω κάτω δεν είναι στην ίδια θέση με μας, άφουπαραδόση εκεί δεν υπάρχει.

Κ' έτσι μονομιάς ο κόσμος όλος, πρόθυμος μαθητής μιας μαύρης χορεύτρας, άρχισε να κινεί ρυθμικά τα πόδια στους ήχους του τσάρλεστον. Οι νέοι φυσικά πρώτα πρώτα. Μα και οι γέροι και οι μεσόκοποι δεν θέλουν να μείνουν πίσω· «άμας δε γ' εσομέθα πολλή κάρρονες», άρκει μονάχα να λυτρωθούμε από των γερατειών το βάρος.

Που άλλου θα ζητήσουμε βοήθεια παρά στην επιστήμη; Από χρόνια οι βιολόγοι είχαν καταπιαστεί μ' αυτό το πρόβλημα, είτε από καθαρό επιστημονικό ενδιαφέρον, είτε με πρακτικούς σκοπούς στην κτηνοτροφία και με πειραματικά αποτελέσματα θετικά, που έπέρασαν όμως άπρακτά, γιατί τότε δεν είχε ακόμα γεννηθεί μέσα μας τέτοιος πόθος «να ζήσουμε τη ζωή μας». Έτσι το πρόβλημα του «ξανανιώματος» έγινε της μόδας· και επειδή τώρα τελευταία και μες εδώ κάτω άρχισαμε να ενδιαφερόμαστε για το ζήτημα τουτο, ως δούμε τί λέει ή επιστήμη κι' αν υπάρχει ελπίδα να χορέψουν τσάρλεστον οι εξηγτάρηδες.

*

Από τα μέσα του περασμένου αιώνα ο

γάλλος φυσιολόγος Brown-Sequard υποστήριξε τη θεωρία πως ώρισμένοι αδένες του σώματος χύνουν στο αίμα ούσιες σημαντικές για την κανονική λειτουργία του οργανισμού. Η άκαδημία τον περιέλασε τότε, ο Brown-Sequard όμως δικαιώθηκε άργότερα και θεωρείται σήμερα ο πρόδρομος σπουδαίου κλάδου της βιολογίας, της επιστήμης των έσωτερικών έκκρίσεων. Προτού προχωρήσουμε στο θέμα μας είναι ανάγκη να εξηγήσουμε με λίγα λόγια τί είναι αυτές οι λεγόμενες ένδοεκκρίσεις.

Ο οργανισμός των ζώων και του ανθρώπου έχει δύο ειδών αδένες. Πρώτα τους αδένες με έκκριτικό πόρο και με φανερό, από καιρό γνωστό στους φυσιολόγους έκκριμα, όπως π. χ. το σηκίτι που παράγει τη χολή και το πάγκρεας με το παγκρεατικό υγρό. Υπάρχουν όμως και αδένες χωρίς πόρο και χωρίς φανερό έκκριμα, αυτοί που μας ενδιαφέρουν σήμερα. Τέτοιοι αδένες είναι: τα επινεφρίδια, ο θυρεοειδής, ή υπόφυση, το πάγκρεας, οι γεννητικοί αδένες (πάγκρεας και γεννητικοί αδένες είναι μικτοί αδένες, δηλαδή με έξωτερική και έσωτερική έκκριση). Η λειτουργία τους μας ήταν άγνωστη και νομίζαμε πως δεν είχαν και μεγάλη σημασία, όταν κατά τα μέσα του περασμένου αιώνα ανακαλύφθηκε πως μερικές πολύ βαρειές άρρώστειες είχαν την άφορμή τους σε πάθηση ώρισμένων τέτοιων αδένων. Π. χ. ή θανατηφόρα άρρώστεια του Addison έχει την άφορμή της σε άτροφία των επινεφριδίων, υπερτροφία του θυρεοειδούς φέρνει την άρρώστεια του Basedow, ο διαβήτης έρχεται από άνεπάρκεια του παγκρέατος. Πειράματα σε ζώα έλυσαν το πρόβλημα. Αν αφαιρέσουμε π. χ. το πάγκρεας ενός ζώου, παθαίνει διαβήτη και παρουσιάζει ζάχαρη στα ούρα του. Αν πάλι το ίδιο διαβητικό ζώο τομπολιάσουμε με πάγκρεας,

ή ζαχαρούρια υποχωρεί και το ζώο γιατρέφεται. Κάποια ούσια λοιπόν παράγει το πάγκρεας που έμποδίζει το διαβήτη να φανεί μόλις περάσει στο αίμα του ζώου. Η ούσια αυτή ορέθηκε τα τελευταία χρόνια, είναι ή ινσουλίνη που έχει σώσει άρκετούς διαβητικούς από το θάνατο. Τέτοιες ανάλογες ούσιες χύνουν στο αίμα όλοι οι ένδοεκκριτικοί αδένες. Μερικές έχουν άπομονωθεί και χρησιμεύουν για φάρμακα, όπως ή ινσουλίνη και ή επινεφριδίνη· άλλες πάλι είναι γνωστές από την ενέργεια που έχει το σώμα των αδένων ή ο χυμός τους.

Όλοι οι ένδοεκκριτικοί αδένες μαζί αποτελούν σύστημα χημικής έποπτείας σπουδαίτου για την κανονική λειτουργία και ανάπτυξη του οργανισμού. Μπορούμε να πούμε πως ή σημασία τους δεν είναι μικρότερη απ' τη σημασία του νευρικού συστήματος.

Ας έρθουμε τώρα στο θέμα μας. Μας είναι γνωστός από τα παλιά χρόνια ο τύπος του εδνούχου. Παχύσαρκος, χωρίς τη χαρακτηριστική για τον άντρα τριχοφυία, με φωνή γυναικεία, δειλός και κουτός. Ανάλογες ιδιότητες βρίσκουμε και στα ζώα που με ώρισμένο σκοπό τους κάνουμε την ίδια έγχειρηση. Τάχα δε θα μπορούσαμε να ξαναδώσουμε στα ζώα αυτά την πρώτη τους μορφή, αν τους ξαναδώσουμε τους αδένες που τους λείπουν; Το πείραμα αυτό έγινε και με θετικά αποτελέσματα. Μάλιστα ένα άλλο ώραίο πείραμα του Steinach μας έμαθε κάτι πολύ περίεργο· ότι δηλαδή οι ιδιότητες άρσενικό και θηλυκό δεν είναι τίποτα άλλο παρά αποτελέσματα ενεργείας των αντίστοιχων αδένων. Αν από νέο άρσενικό ένδοχόχορο ή ποντικό αφαιρέσουμε τους γεννητικούς αδένες και τουμπολιάσουμε κάτω από το δέρμα γυναικείους, το ζώο αυτό σε λίγο σχεδόν δεν μπορούμε να το ξεχωρίσουμε από γνήσιο θηλυκό· παίρνει την έξωτερική μορφή του θηλυκού, οι μαστοί του μεγαλώνουν και βγάξουν γάλα, βυζαίνει σαν καλή μητέρα τα ζένα μικρά με ύπομονή. Έτσι πάλι στο θηλυκό μπορούμε να δώσουμε όλους τους έξωτερικούς χαρακτήρες του άρσενικού. Από τα πειράματα αυτά του Steinach βγαίνει το συμπέρασμα ότι κάποια ένδοεκκριτική ούσια πρέπει να παράγεται από τους γεννητικούς αδένες και μάλιστα ξεχωριστή για το άρσενικό και το θηλυκό. Την ούσια όμως αυτή δεν μπορούσαμε να τη σπουδάσουμε

προτού δούμε κατάλληλη βιολογική μέθοδο δοκιμασίας. Στα 1917 ο Stockard και ο συμπατριώτης μας Παπανικολάου ορέθηκαν τη μέθοδο για τον θηλυκό οργανισμό και σε λίγο άμερικανοί, γερμανοί, γάλλοι και όλλανδοί βιολόγοι κατόρθωσαν να άπομονώσουν και να παρασκευάσουν την ούσια της θηλυκής ιδιότητας. Η ανάλογη ούσια του άρσενικού υπάρχει χωρίς άλλο, αν και δεν έχει άπομονωθεί ακόμα.

Είνα λοιπόν βέβαιο πως τα γνωρίσματα του φύλου δεν είναι τίποτα άλλο παρά αποτελέσματα της λειτουργίας των γεννητικών αδένων και ότι μπορούμε είτε με μεταμόσχευση όλοκληρών αδένων, είτε με ενέσεις της ειδικής ένδοεκκρίσεως των να έπηρέασουμε τον οργανισμό. Δεν πρέπει όμως να ξεχνάμε ότι το πείραμα σε ζώα είναι μία βίαιη και άφύσικη επέμβαση στη ζωή, που μας βοηθάει, είναι αλήθεια, να ριζούμε μια ματιά στον πολύπλοκο οργανικό μηχανισμό, χωρίς όμως να μας δίνει πάντοτε και τα μέσα να τροποποιήσουμε σύμφωνα με τη θέλησή μας τη φυσική εξέλιξη της ζωής. Τέτοια πειράματα μας δίνουν πάντα μία στενή και μονόπλευρη άποψη γιατί καταστρέφουν τη φυσική άρμονία με τις χίλιες όλληλοεπιδράσεις δυνάμεων γνωστών και άγνωστων.

Ο Σταίναχ και ο Βορονόφ πάνω σε αυτά τα επιστημονικά δεδομένα στηρίχθηκαν όταν αποφάσισαν να δοκιμάσουν το ξανά-ναιωμα στον άνθρωπο και στα ζώα. Τ' αποτελέσματα στα ζώα ήταν άρκετά καλά και σήμερα ή κτηνοτροφία χρησιμοποιεί την έγχειρησή τους, στα πρόβατα π. χ. για να αυξήσει και να διατηρήσει την άπόδοση σε μαλλί και σε γάλα. στον άνθρωπο όμως μ' όλο το θόρυβο που γίνεται, τ' αποτελέσματα είναι πολύ άμφίβολα. Ο Βορονόφ κι' οι όπαδοί του λένε πως παρατήρησαν μετά την έγχειρηση τα εξής: Το παρουσιαστικό των άρρώστων γίνεται φρεσκότερο, κερδίζουν βάρος, ή μυϊκή τους δύναμη αυξάνει, γίνονται ζωηρότεροι· και με λίγα λόγια έχουν τους πόθους και την ικανότητα νέων. Τέτοιες μεταβολές όμως, και μάλιστα στη μεταβατική ήλικία γίνονται πολύ συχνά, χωρίς τη βοήθεια του Βορονόφ. Κι' αν κοιτάξουμε τις εικόνες που μας παρουσιάζουν για έπιτυχιές τους, θα δούμε ότι ο εύτυχής «ξανανιωμένος» δε φανερώνει καμιά διαφορά στην ήλικία, μόνο «στέκει πολύ καλύτερα

από πριν είναι δηλαδή παχύτερος. Δεν πρόκειται λοιπόν για «ξανάνωμα» αλλά για μία γενική τόνωση του οργανισμού που μπορούμε να την επιτύχουμε και με άλλα μέσα.

Την προσπάθεια αυτή πρέπει λοιπόν να τη θεωρήσουμε αποτυχημένη και δε μπορούμε παρά να χαιρόμαστε γι' αυτό, γιατί θά ήταν αξιοθρήνητο κατόντημα αν είχαμε στο χέρι μας και το αποφασίζαμε να κάνουμε ασπρομάλληδες γέρους να παιδιάριζουν. Τα γερατειά δεν είναι τόσο απλό και εύκολονόητο βιολογικό φαινόμενο ώστε να επιχειρήσουμε να του αλλάξουμε το φυσικό του δρόμο. Η ζωή μας κινείται ανάμεσα σε δυο σταθερά και άμετακίνητα σημεία, τη γέννηση και το θάνατο. Στο άρκετο σημείο κοντά είναι η νεότητα, τα γερατειά είναι κοντά στο θάνατο, κι' ό,τι κι' αν κάνουμε ο βιολογικός αυτός νόμος δεν αλλάζει. Ο Δαυτὸ λέει σ' έναν ψαλμό «τὰ δὲ ἔτη ἡμῶν ὡσεὶ ἑβδομήκοντα» και σήμερα ὕστερα ἀπὸ τὸς χιλιάδες χρόνια, ὕστερα ἀπὸ τέτοια πρόοδο τῆς ἐπιστήμης, ὁ μέσος

ἔρος τῆς ζωῆς τοῦ ἀτόμου μένει ὁ ἴδιος.

Ἄν θελήσει κανεὶς νὰ ζητήσῃ τὴν ἐξήγηση τῶν γερατειῶν καὶ τοῦ θανάτου, δὲ θὰ μάθει καὶ πολλὰ ἀπὸ τὴν ἐπιστήμη. Πολλὲς θεωρίες ὑπάρχουν μὰ καμιά δὲ θὰ τὸν ἱκανοποιήσῃ. Ξέρουμε μονάχα τὶς μεταβολὲς ποὺ παθαίνει ὁ ὀργανισμὸς, ὅταν γεραῖ : βαθμιαία ἀφυδάτωση, ἀρτηριοσκλήρωση, ἀτροφία ἔλων τῶν ἰσθμῶν τοῦ σώματος, ἐλάτωση τῆς ἀνταλλαγῆς τῆς ὕλης· μ' ἕνα λόγο ἡ ζωὴ σβύνει σιγὰ σιγὰ ἀφοῦ ἔδωσε ὅ,τι εἶχε νὰ δώσει. Θὰ μπορούσε νὰ πεῖ κανεὶς ὅτι τὸ σῶμα γεραῖ καὶ πεθαίνει ἀπὸ τὴν τριδὴ καὶ τὴ φθορά· μὰ τότε γιατί σὲ πολλὰ ἔντομα ἡ φύση στέλνει τὸ θάνατο ἀπότομα, μέσα στὴ μεγαλύτερη ἀκμὴ τῆς ζωῆς, π. χ. στὴν πεταλοῦδα ἀμέσως ἀφοῦ γεννήσῃ τὰ αὐτὰ της, δηλαδὴ ἀμέσως μετὰ τὴν ἐκπλήρωση τοῦ σκοποῦ της; Δὲ θὰ ἦταν πιὸ σωστὸ νὰ παραδεχθοῦμε ὅτι μέσα σὲ κάθε σπέρμα ζωῆς φωλιάζει ἐξ ἀρχῆς καὶ σπέρμα θανάτου;

Α. ΣΤΑΜΑΤΕΛΑΚΗΣ

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΓΟΡΤΥΝΙΑΣ

ΤΗΣ ΚΟΥΜΠΑΡΑΣ

—Κουμπάρα, μὲ βαλάντωσες, μ' ἔχεις βαλαντωμένο, βαλαντωμένο περπατῶ καὶ λυπημένος στέκω.
μ' αὐτὸν τὸν ἄσπρο σου λαμό, μ' αὐτὰ τὰ μαῦρα φρούδια.
Κουμπάρα, δός μου τὸ φιλή, δός μου τὰ μαῦρα μάτια.
—Πάψε, κουμπάρε, μὴν τὸ λὲς καὶ μὴν τὸ κουβεντιάσεις, νὰ μὴν τὸ μάθει ἡ γειτονιά, νὰ μὴν τὸ μάθει ἡ ἑοῦρα.
Τὸ λάδι πῶχεις στὰ παιδιὰ θ' ἀνάψει νὰ μᾶς κάψει.
—Τὸ λάδι πῶχω στὰ παιδιὰ δὲν καίει, δὲν ἀνάβει, μόν' ἡ καρδιά μου καίγεται κι' εἶναι κατακαμμένη.

ΜΟΙΡΟΛΟΓΙ

Μάνα, μὲ πῆρε ὁ πόνος σου, μὲ πῆρε κι' ὁ καϊμὸς σου.
Πάρε κι' ἔλα στὸ μνήμα μου καὶ στὸ νεκροταφεῖό μου καὶ σκάψε μὲ τὰ νύχια σου, τὰ νυχτοτόδαρά σου.
ὄξε τὸ χῶμα μιὰ μεριά, τὴν πλάκα ὄξε τὴν ἄλλη καὶ πιάσ' τὸ νεκρομάντιλο, μάνα, ξεσκέπασέ με.
Κι' ἂν εἶμαι ὀλιω ἤμουνα, γύρισε φίλησέ με, κι' ἂν εἶμαι μάρνη κι' ἄσκημη, γύρισε, σκέπασέ με.
Κι' οἱ ἄσπροι μαῦροι γίνονται κι' οἱ ἑοιδινοὶ ἀραχλιάζουν κι' οἱ τριανταφυλλοτρώσωποι πιὰ γνωρισμοὺς δὲν ἔχουν.

Κ. ΧΑΛΚΗ

ΤΟ ΨΥΧΙΚΟ

Σούσουρο στὴ γειτονιά. Ἡ Βαγγελιώ τῆς Λευτέραινας, τοῦ Γαίρλα τοῦ χαλκοματᾶ ἡ θυγατέρα, παντρολογιότανε. Καὶ τί παντρειά ... Ἄνεπάντοχη. Μὲ Ἄμερκάνο!

—Ναί, ναί! βεβαίως ἡ Θωμίνα τὸ πρωτὶ-πρωτὶ στὴ βρούση, σ' ἕνα τσοῦμο γυναικῶνε ποῦ γιομίζανε τὰ βαρέλια τους .. ναί, ναί! Ἄμερκάνο!

—Ποιὸν Ἄμερκάνο; ρωτήσανε δυὸ τρεῖς ἄλλες.

—Ξέρω γώ;... Εἶναι στὰ πράματα καὶ δὲ λένε... Κάπου ὅμως κρυφάκουσα—μωρή, νὰ μὴ σᾶς φύγει λέξη! —πὼς εἶναι τῆς Ρούσσαινας ὁ γιὸς ἀπ' τὸ Μαχαλᾶ ...

—Τῆς Ρούσσαινας; ρωτήσανε περὶεργα κάμποσες.

—Ναί ... ἔχει φύγει ἀπὸ μικρὸ παιδάκι ἀπὸ δῶ καὶ δὲν τονε ξέρετε σεις ... Ἄφοῦ ἐγὼ—θυμᾶμαι—ὅταν ἔφυγε ἡμουνα κοπέλλα δεκάξη-δεκαφτὰ χρονῶ, κι' ἐκεῖνο ἐνιαδέκα ...

—Οὔ, οὔ! κάποια ξαπετάχτηκε ... Τί λὲς θειακοῦλα μου! Ἄμ' τότες ... τότες ἐκεῖνος θᾶναι σαράντα χρονῶνε ...

—Ἐ, σαράντα δὲν εἶναι, τριαλέντε τᾶχει νὰ φορᾶ ... Τί, μπᾶς καὶ μὲ περνᾶς καὶ μένα γιὰ μεγάλη, ἔκανε φιλάρεσκα κι' ἀστειὰ τάχα ἡ Θωμίνα.

Οἱ ἄλλες δὲ μπορέσανε νὰ κρατήσουν ἕνα μικρὸ χαμόγελο καὶ κάτι ψιθυρίσανε ἀναμεταξύ τους. Κι' ἀμέσως βαλθήκανε νὰ κάνουνε τὶς κρίσεις τους.

—Ἄλλο πάλι τοῦτο! ἔκανε ἡ μιὰ.

—Μωρ' εἶδες τύχη; καὶ σᾶματις θὰ πεῖς τᾶξιζε; αὐτὴ δὲν ἔχει πεντάρια... ἔκανε ἡ ἄλλη.

—Ἐλα γιτὲ, ... ὁ στραβούλιακας, τόσα κορίτσια δῶ στὸν τόπο μας, ἀπὸ σπιτί, μὲ προῖκα ... ἔκανε τώρα μιὰ τριανταρίτισσα κοπέλλα.

Τὸ κουτσομπολιὸ ἔδιε κ' ἔπαιρνε. Πῆρε κατῆφορο. Οἱ φαρμοκερὲς ἔλεγαν ἔλεγαν ἀδιάκοπα, σὰ νὰ συναγωνίζονταν ἡ μιὰ τὴν

ἄλλη, καὶ σὰν τὸ τρεχούμενο νερὸ τῆς βρούσης, τρεχαν ἔτρεχαν κι' αὐτὲς ...

—Ἀλήθεια, ἔχει πολλὰ λεφτὰ ὁ γαμπρός, ρώτησε μιὰ.

—Οὔ οὔ οὔ! ἔκανε πάλι ἡ καλύτερα πληροφορομένη ἀπ' ὄλες ἡ Θωμίνα, ... Κατομμύρια! ...

—... Κατομμύρια! παναλάβανε οἱ ἄλλες μ' ἀνοιχτὸ τὸ στόμα, σὰν ἡχώ ...

—Καὶ πῆγε ὁ μαγκούφης τούτη τὴν ἀπένταρη ... ξανάπε μοχτηρὰ ἡ τριαντάρα.

—Ἄμ' εἶναι κι' ὁμορφη, εἶπε κάποια δειλιά.

—Ἄμορφη; Ὄμορφη; οὐρλιαξε ἡ τριαντάρα ... Ποῦ τὴν ἤρε τὴν ὁμορφιά τὸ ξόμπλιασμα; ...

Καὶ σὲ λίγο:

—Πῶς ἔγινε, μωρέ, καὶ τοῦτο, πῶς ἔγινε; ... κ' ἡ φάτσα τῆς ζάρωσε σὰ νᾶταν ἔτοιμη νὰ κλάψει καὶ γιὰ τούτη τὴ χαμένη εὐκαιρία.

Μὰ δὲν εἶχε τελειώσει κι' ἀμέσως πετάχτηκε ἡ Θωμίνα:

—Μὲ τὴ φωτογραφία! εἶπε, ποῦκανε πὼς τίποτα δὲν ἤξερε κι' ἀπ' τὴν ἄλλη ὅλα τᾶξερε, μὰ τὰ ξαπέταγε ἕνα-ἕνα ...

—Μὲ τὴ φωτογραφία; ἀπορήσανε οἱ ἄλλες.

—Ναί! Στείλανε ἀπὸ δῶ τὴ φωτογραφία τῆς Βαγγελιώς, τᾶρεσε κεινοῦ, συφωνήσανε ... καὶ ...

—Ἐ, ψυχικό! εἶπε ἡ συχα μιὰ γοιὰ.

—Ψυχικό, ψυχικό! ξανάπανε ὄλες καὶ κουνήσανε τὸ κεφάλι.

Ἄξαφνα, πάνου στὴν κουβέντα, στὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ δρόμου, φάνηκε νὰ στοίβει τὴ γωνιά τοῦ δρόμου ἡ Βαγγελιώ, μὲ τὴ βίκα τῆς στὰ χέρια.

Οἱ κουβέντες πάψανε μονομιᾶς, καὶ τὰ μάτια τῶν γυναικῶνε ὀρθάνοιχτα, ξαμνιασμένα κολλήσανε πάνω σ' ἐκεῖνη ποῦ ἤσυχα πλησίαζε. Σὰν ἔφτασε, εἶπ' ἕνα «καλη-

μέρα» δειλά και στεναχωρημένα και ζύγωσε στή βούση.

—Καλημέρα! πρόφεραν οἱ ἄλλες ξέφυγα, ὅλες μαζί σὺν ἀπὸ σύνθημα, μὰ δὲν εἶπαν ἄλλη λέξη, λὲς κ' ἡ φωνή τους κόπηκε σὸ λαρύγγι, δίχως και νὰ μποροῦν νὰ ξεκολλήσουν τὰ μάτια τους ἀπὸ πάνω της.

Ἡ Βαγγελιώ γέμισε τὴ βίκα της και βιάστηκε νὰ φύγει, σκύβοντας τὸ κεφάλι και χαμηλώνοντας τὰ μάτια, λὲς και τόσο τὴν πείραζαν τ' ἀδιάντροπα μάτια τῶν γυναικῶν, πὸν δὲν ξεκολλήσανε ἀπὸ πάνω της παρὰ ὄντας ἐστριψε τὴ γωνιὰ τοῦ δρόμου. Χάθηκε και μιλιὰ δὲ μποροῦσαν νὰ βγάλουνε ἀπὸ τὸ στόμα τους. Μὰ σὲ λίγο συνήρθε.

—Μωρὸ εἶδες τὴ κίτρινη ποῦτανε; πρωτομίλησε και πάλι ἡ Θωμίνα.

—Κι' ἀδύνατη, συμπλήρωσε ἄλλη.

—Και δὲν εἶδες πῶς βιάστηκε νὰ φύγει σάματι μεῖς θὰ ἴηνε τρώγαμε, ἔκανε ἡ τριαντάρα.

—Ἐ παιδάκι μου, ξήγησε ἡ γριά, οὔλα τοῦτα εἶναι ἀπὸ τὴ χαρὰ της.

—Ἀλήθεια, ἀπὸ τὴ χαρὰ της, ἀπὸ τὴ χαρὰ της!... Ξανάπανε οἱ ἄλλες.

Οἱ γυναῖκες μιὰ-μιὰ σκορπίσανε γιὰ τὰ σπίτια τους ζῶλωμένες τὰ βαρέλια τους, γιὰ νὰ τὸ μάθει σὲ λίγο ὄλο τὸ χωριό, ἐνῶ σ' αὐτιά τους ἀκόμα βουίζανε τὰ τελευταῖα λόγια:

—... Ἀπ' τὴ χαρὰ τους, ἀπ' τὴ χαρὰ της!

*

Στὸ σπίτι τοῦ Τσίρλα τοῦτες τὶς τελευταῖες μέρες κάτι παρὰξενες σκηνὲς ξετυλίγονταν.

Οἱ γειτόνοι κάτι ἀκουγαν, μὰ δὲ μποροῦσαν νὰ ξεχωρίσουν και τίποτα, κι' ὡστόσο ἐνοιώθαν πῶς οἱ φασαρίες γίνονταν γύρω σὲ κάτι σοβαρό.

Τοῦτο τὸ βράδυ οἱ Τσίρλαοι ἦτανε μαζεμένοι ἀπὸ νωρὸς σπίτι τους, Ἡ Λευταίραινα—χοντρὴ σαρανιάρια μὲ πλατεῖα χεῖλια και πατσουλή μύτη—καθισμένη σ' ἓνα σκαμνὶ κοντὰ σὸ παραγῶνι, στριφογύριζε νευριασμένη στὴ θέση της σὰ νὰ καθότανε σ' ἀναμμένα κάρβουνα, Ξαναμμένη και στεναχωρημένη καθὼς ἦτανε, δὲ στεκότανε σὲ μιὰ μεριά παρὰ σηκωνότανε και τριγύριζε μὲς σὸ δωμάτιο, γυροῦντας τῶνα και τᾶλλο, δίχως νὰ ναι τὶς περισσότερες φορὲς αἰτία Δίπλα της. ὀλοτρόγυρα σὸ παραγῶνι κά-

θουνταν τὰ τρία παιδιὰ της τὰ πιὸ μικρὰ ἀπ' τὴ Βαγγελιώ.

Ἡ Τσίρλα δὲ Λευτέρης—ψηλὸς και λιγνὸς μὲ χοντρὰ κατεβαστὰ μουστάκια, γαμψή μύτη και φοβιτσιάρικη ματιὰ—στριμωγμένος στὴν ἄλλη γωνιὰ τῆς κάμαρας, κάπνιζε τὸ τσιμποῦκι του, ζουβωμένος χάμου, σὰ νὰ φοβότανε κάτι—τὴ μπόρα πὸν θὰ ἔσπασε σὲ λίγο.

Ἡ Τσίρλα ἦτανε ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους πὸν δὲ φέρνανε ποτέ τους ἀντίρρηση. Ἐτσι τοῦλεγε, ἔτσι σοῦλεγε. Τοῦτο νὰ κάνει, Τσίρλα, τοῦτο ἔκανε. Μὲς σὸ σπίτι ὁ Τσίρλας δὲν εἶχε ποτέ τὸ λόγο. Ἡ Λευτέραινα διάταζε κι' ὁ Λευτέρης ὑπάκουε. Στὶς ἀρχὲς τοῦλεγε καμιὰ φορὰ, τώρα οὔτε τότε ρωτοῦσε καθόλου. Ἡ Τσίρλα δὲν παρακουβένταζε μ' ἀνθρώπους, κι' ὄντας τύχαινε σὸ καφενεῖο, στὴ χάση και στὴ φέξη, δὲ μιλοῦσε, παρὰ μονάχα ὄντας οἱ ἄλλοι πὸν τότε ἔβλεπαν, πάνω στὴν κουβέντα, τότε ρωτοῦσανε ξαφνικὰ «Ἐ, Τσίρλα, ἔτσι δὲν εἶναι;.. αὐτὸς ἢ κουνούσε γιὰ «ναὶ» τὸ κεφάλι ἢ πετοῦσε μιὰ παροιμία.

Τὸ μότο του ἢ παροιμία. Κ' οἱ ἄλλοι σκάζανε στὰ γέλια... Τῶπα κοίταζε μὲ κρυφὸ θαυμασμὸ τὴ μισοκλαμένη Βαγγελιώ, πὸν καθιστὴ σ' ἓνα σκαμνὶ κάτι ἔραβε... Ἡ Βαγγελιώ εἶχε ἀντιμιλήσει, εἶχε ἀντισταθεῖ στὴ μάννα της, στὴ γυναῖκα του. Γιὰ τὸν Τσίρλα τοῦτο ἦτανε ἐξαιρετικὸ, πρωτάκουστο. Νὰ, γι' αὐτὸ τὴ θάμαζε...

—Ἐτσι πὸν λὲς, κοκκῶνα... μίλησε πρώτη ἡ Λευταίραινα, σὰ νὰ ξακολούθησε κουβέντα ἀρχινισμένη ἀπὸ πρὶν... Ἐγὼ δὲ συνηθιάω νὰ μὴ μ' ἀκούνε κείνο πὸν λέω, κείνο θὰ γίνεται...

Κανείς δὲν ἀπάντησε κι' ἡ Λευτέραινα ξακολούθησε μονάχη της.

—... Ἀκούς; ἀκούς ἐκεῖ ἀπάντηση... νὰ σ' ἀνοίγεται μπροστά σου ἡ τύχη σου, οὔλα τὰ μεγαλεῖα, κ' ἐσὺ νὰ τὰ παραινέσαι... νὰ θὲς νὰ βγῆ ἀπ' τὴν κακομοιριά, τὴ φτώχεια, και τὴ δυστυχία και νὰ σοῦρχεται ἄνθρωπος πὸν νὰ σοῦ λέει νὰ σὲ βγάλει, κ' ἐσὺ νὰ τοῦ λὲς: «δὲ θέλω»... Ἐτσι και τῆς κυρᾶς ἀπὸ δῶ... νὰ μᾶς ἔρχεται εὐφροσύνη—Μεγάλο τῶνομά σου, Παρθένα μου!—νὰ καταδέχεται ἀπ' τὴν Ἀμέρικα νὰ τὴ ζητάει μὲ τὰ κατομύρια του, νὰρχεται ὁ ἄνθρωπος νὰ κάνει ἄνα ψυχικὸ—ψυχικὸ, μωρὴ, ἀκούς;—και τούτη νὰ σοῦ λέει «δὲ θέλω»... Ἐ μὰ διάολε, ἔκανε ἀνα-

χτισμένα τώρα ἡ Λευτέραινα, «δὲ θὲς» «δὲ θὲς», θέλουμε μεῖς και θὰ γίνει τὸ δικό μας...

—Μάννα μου, γιατί θυμώνεις και συχίζεσαι;...

—Εἶναι νὰ μὴ συχίζουμαι, μωρὴ;

—... Δὲ στόπα, δὲ στόπα;... ἔκανε ἡ Βαγγελιώ τώρα ἡσυχα και δειλά...

—Τι μωρὴ;... πὸν δὲν τότε θέλεις, ἐπειδὴ τᾶχαιτες δὲν τότε ξέρεις πὸν λὲς, πὸν...

—Ὁμι, στάσου! Κι' ἄκου... Μαννοῦλα μου, κι' ἐσὺ πατέρα μου... Τὴν κόρη σας ποθήσατε νὰ τὴ δῆτε φτυχισμένη, μὰ εἶχατε ἀπελιστεῖ ἀπ' αὐτό, γιατί βλέπατε τὰ χάλια μας... Και πάνω στὴν ἀπελισειά σας νὰ ποῦθε ἢ βλοημένη στιγμή... Ὅποια ἄλλη και νᾶτανε στὴ θέση μου, ὄχι δὲ θὰ δεχότανε, μὰ και θὰ φχαριστοῦσε τὸ θεὸ γιὰ τὸ καλὸ πὸν τῆς ἔκανε... Μὰ ἐγὼ ὁμως... ἐγὼ δὲ μπορῶ... δὲ μπορῶ... Γιὰ σκεφτεῖτε τὸ λιγάκι... Νὰ μ' ἔχουν γιὰ φτυχισμένη κ' ἐγὼ νὰ πάω νὰ βρῶ ἄντρα ποῦτε τότε γινώρισα ποιὲς μου, οὔτ' ἀνταμώθηκα μαζί του... Και πὸν τὸν ξέρουμε μεῖς μὴν εἶναι τύραννος; σκληρὸς... κᾶνα: πρόστυχος, παλιάνθρωπος... Πῶς ν' ἀφήσω τὸ χωριό μου ὅπου γεννήθηκα, τὸ σπίτι μου ὅπου μεγάλωσα, ἐσᾶς ποῦζῆσα μαζί σας και σᾶς ἀγαπῶ, και νὰ πάω σ' ἓναν ἄγνωστο; τί; στὰ λεφτὰ του θίβρω τὴν εὐτυχία μου;... Ἀ ὄχι, ὄχι! δὲ θὰ τὸ κάνετε αὐτὸ ποτέ! δὲ θὰ μὲ βιάσετε νὰ τὸ κάνω! Ὁχι, ὄχι!...

Κ' ἔλαιγε μὲ ἀναφυλλητὰ.

—Ἐ, στρίγγλα, ἔκανε ἡ μάννα της χαιρέκακα, κλαῖς ἔ; νομίζεις πῶς θὰ σὲ λυπηθοῦμε; γιὰ νὰ σὲ κρατήσουμε δῶ πέρα γιὰ τοὺς Ντίνηδες...

Ἡ Βαγγελιώ πετάχτηκε σὰ νὰ τὴ δάγκωσε φίδι.

—Κι' ὁ ἄλλος καλύτερος εἶναι, ἔκανε δυνατὰ ἡ Λευτέραινα. Μὲ τὸ Ντίνιο θὰ φοβίστε στὴν πείνα και μᾶς δὲ θὰ μᾶς δώστε τίποτα! Ἐνῶ ὁ ἄλλος... Ὁ ἄλλος, μωρὴ, και πλούσια ἐσένα θὰ σὲ κάνει και χρυσὰ θὰ σὲ ντύσει και στὰ παλάτια θὰ σὲ βάλει νὰ κάθεται και δοῦλες και παραδοῦλες θὰ σοῦχει...

—... Μάννα μου, μαννοῦλα μου! Ὁ, τι ἄλλο θές, ὅτι ἄλλο θές...

—Σκασμός, στρίγγλα!... Κι' ἀπ' τὴν ἄλλη, μωρὴ, δὲ συλλογιέσαι, ἔ, δὲ συλλογιέσαι;... Ἐμεῖς, μωρὴ, εἰμεῖς... πὸν τὰ χρέη του θὰ βγαίνει ὁ πατέρας σου, πὸν θὰ

βγοῦμε ἀπὸ τούτη τὴ φτώχεια, ἀπ' τὴν πείνα, τὴν κακομοιριά, νὰ δοῦνε ἄσπρη μέρα και τᾶδέξφια σου πὸν βασανίζονται σὸ μεροδοῦλι, μόνε μου θὲς τῶρανες και σὺ νὰ μου κάνεις καμῶματα;... Ἀμ' δὲ θὰ τὸ φᾶς... Ἐπειτα, μωρὴ, δὲν καταλαβαίνεις; Ὁ ἄνθρωπος, μωρὴ, κᾶν-ι ψυχικὸ—τᾶκουσες ψυχικὸ!—κι' ἄμα δεῖ πῶς στραμοουτσούνιατες ἐσὺ, ἀμέσως θὰ γυρίσει στὴν ἄλλη. Και τότες; τότες μωρὴ τί θὰ γίνει;

Και σὲ λιγάκι, σὰ νὰ σκέφτηκε ἀλλιῶτικα, πρόστεσε μαλακώτερα:

—Κ' ἔπειτα, σάματις ἐμεῖς θέμε τὸ κακό σου;...

Ἡ Βαγγελιώ δὲ μίλησε παρὰ βυθίστηκε σὲ συλλοή. Καταλάβαινε πῶς ὅσο κι' ἂν ἐπέμενε, σὸ τέλος θάναγκαζότανε νὰ δεχτεῖ. Μιὰ σκέψη τὴ βασάνιζε: Ὁ Ντίνος της. Δὲν ἔξφευγαν ἀπ' τὸ νοῦ της οἱ ὁμορφες στιγμὲς πὸν περνοῦσανε μαζί κάτω ἀπ' τὴ μεγάλη καστανιὰ τοῦ περβολιοῦ και δίνανε ὁ ἓνας στὸν ἄλλο τοὺς ὄρκους τῆς ἀγάτης τους. Λέγανε γιὰ τὸ γάμο τους. Ἐδῶ σταματοῦσανε κι' οἱ δύο. Ἡ Βαγγελιώ τὸν ἔβλεπε καλά. Ἄ, ὁ Ντίνος ἦτανε τίμιος κ' εὐγενικὸ παιδί! Δουλευτῆς, μὰ πολὺ φτωχός. Αὐτὸ ἦτανε τὸ ἐλπίδιο. Κ' ἔβλεπαν πῶς ἂν ἔβλεπαν τὶς δυστυχισμένες τους ὑπαρξες, ἢ δυστυχία τους θᾶτανε διπλή. Γι' αὐτὸ σταματοῦσανε δῶ πέρα. Ἡ Βαγγελιώ ἔβλεπε τὸ χαραχτήρα τοῦ Ντίνου. Κι' ἄμα θὰ τοῦ τοῦλεγε, τᾶξερε—μὰ ἦτανε βεβαιη—θὰ τὴ συχωροῦσε... Μπροστά σ' αὐτὰ ὁμως ἄλλη σκέψη τρομερῶτερη ἀναπηδοῦσε... Κεῖνα πὸν τῆς ἔλεγε ἡ μάννα της...

Μπᾶς και δὲν ἦτανε ἀλήθεια; Ὁ πατέρας δὲ σακατευότανε στὴ δουλειὰ; Ἡ μάννα της δὲν ξενοδοῦλε; τᾶδέξφια της δὲν ἦτανε μεροκαματιάρηδες; Ἐ, ἡ Βαγγελιώ τὸ συλλογιζότανε σοβαρὰ αὐτό. Θέλανε ἀνακούφιση. Κι' αὐτὸ σὸ χέρι της ἦτανε. Και πῆρε τὴν ἀπόφαση.

*

Σὲ λίγες μέρες τᾶξερε ὄλο τὸ χωριό. Ἡ Βαγγελιώ θᾶφευγε σὲ δεκαπέντε μέρες γιὰ τὴν Ἀμερική. Κι' ὄλοι ζήλευαν τὴν τύχη της. Μὰ ἡ Βαγγελιώ μέρα μὲ τὴ μέρα ἀδυνατίζε. Αὐτὸ ἔβαλε σ' ἔγνοια τοὺς πολλούς.

—Τί νᾶχει ἡ Βαγγελιώ; Γιατὶ νᾶν' ἔτσι;

— Λές νάσαι απ' τή χαρά της ; Μά και γιατί είναι έτσι ;

Μ' δλ' αὐτὰ ἡ Βαγγελιώ, ἦτανε φανερό πιά, εἶχε χάσει τὴν πρώτη ὁμορφάδα της, τὴ ζωηράδα της, τὴ λάμψη τῶν ματιῶν της.

Σὲ δεκαπέντε μέρες, ἓνα πρωῖνὸ ξεκινούσανε μὲ τὸν πατέρα της ἀπ' τὸ χωριὸ γιὰ τὴ χώρα. Ἐκεῖ θάβρισκε ἓνα γνωστό της ποὺ θάκανε κι' αὐτὸς τὸ ἴδιο ταξίδι καὶ θὰ τὴ συνώδευε. Κι' ὅταν ἦρθε ἡ ὥρα νὰποχαιρετίσει ἡ Βαγγελιώ τὸν πατέρα της, δὲ μπορούσε νὰ ξεκολλήσει ἀπ' τὴν ἀγκαλιά

του ἐνῶ ἄφρονά τὰ δάκρυα της κυλοῦσαν ...

Κι' ὁ γέρος μὲς στὰ κλάματά του τῆς ψιθύρισε.

— Βαγγελιώ ... δὲν ἤθελα, δὲν ἤθελα ...

Δὲ μπόρεσε νὰ πει ἄλλο. Μά ἡ Βαγγελιώ κατάλαβε. Χωριστήκανε. Ὁ ἓνας πήγαινε γιὰ τὸ χωριὸ του. Ἡ ἄλλη γιὰ ξένες χώρες, μακρυνές. Πήγαινε νὰ γίνει γυναῖκα τοῦ μεγάλου φιλάνθρωπου, ποὺ ἔκανε τὸ μεγάλο ψυχικό ...

Γύθειο Γενάρης 1928

ΚΩΣΤΑΣ ΧΑΛΚΗΣ

ΠΑΛΙΑ ΙΤΑΛΙΚΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ

ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΤΕΤΑΡΤΟ

Πῶς ὁ Σουλτάνος ἔχοντας ἀνάγκη ἀπὸ λεφτὰ θέλησε νὰ βρεῖ ἀφορμὴ γιὰ νὰ κατηγορήσει ἓναν Ὀβριό.

Λαβαίνοντας ὁ Σουλτάνος ἀνάγκη ἀπὸ λεφτὰ, τοῦ συβουλέψανε νὰ βρεῖ μιὰν ἀφορμὴ γιὰ νὰ κατηγορήσει ἓναν πλούσιον Ὀβραῖο ποὺ καθώτανε στὴν πολιτεία του, κ' ὕστερα νὰ τοῦ πάρει τὸ βίος του ποὺ εἶτανε πολὺ μεγάλο. Ὁ Σουλτάνος πρόσταξε νὰ φέρουνε μπροστά του κείνον τὸν Ὀβραῖο καὶ τὸν ρώτηξε ποιὰ εἶναι ἡ καλύτερη θρησκεία, κάνοντας τὴ σκέψη τούτη· «ἂν πει πῶς ἡ καλύτερη εἶναι ἡ Ὀβραϊκὴ γιὰ ἡ Χριστιανικὴ, ἐγὼ θὰ τοῦ πῶ πῶς προσβέλνει τὴ δική μου τὴ θρησκεία, κι' ἂν πάλε πῶς εἶναι ἡ Τούρκικη, τότες ἐγὼ θὰ τοῦ πῶ «γιατὶ κρατᾶς τὴν Ὀβραϊκὴ ;» Σὰν ἄκουσε ὁ Ὀβραῖος τὸ ρῶτημα τοῦ Σουλτάνου ἔδωσε τὴν ἀπόκριση μὲ τοῦτα τὰ λόγια : «Ἀφέντη μου, εἶτανε μιὰ φορά ἓνας πατέρας κ' εἶχε τρεῖς γιουὺς. Κ' εἶχε κ' ἓνα δαχτυλίδι μ' ἓνα πετράδι ἀτίμητο ποὺ δὲ βρισκότανε ἄλλο στὸ ντουιὰ. Ὁ κάθε γιουὺς παρακαλοῦσε τὸν πατέρα

του νὰ τ' ἀρίσει αὐτουνοῦ τὸ δαχτυλίδι πρὶν πεθάνει. Κι' ὁ πατέρας βλέποντας πῶς κ' οἱ τρεῖς τὸ θέλανε, ἔκραζε ἓναν καλὸ χρυσοχό καὶ τοῦ παράγγειλε νὰ φτιάξει δυὸ δαχτυλίδια ἀπαράλλαχτα σὰν καὶ κείνο ποῦχε καὶ νὰ βάλει στὸ καθένα ἀπὸνα πετράδι ἴδιο μὲ τὸ πρῶτο. Ὁ μάστορας τὸ λοιπὸν ἔκανε τὰ δαχτυλίδια τόσο ἴδια κι' ἀπαράλλαχτα ποὺ κανένας δὲ μπορούσε νὰ ξεχωρίσει ἀνάμεσά τους τὸ καλὸ, ἐξὸν ὁ πατέρας. Καὶ τότες εἶπε νάρτουνε μπροστά του τὰ παιδιὰ του κ' ἔδωσε τοῦ καθενὸς κρυφὰ τὸ δικό του. Κι' ὁ καθένας τους νόμιζε πῶς πῆρε τὸ καλὸ, καὶ κανένας δὲν ἤξερε ποῖδ ἦτανε τ' ἀληθινὸ ἐξὸν ὁ πατέρας. Ἔτσι τὸ λοιπὸν γίνεται καὶ στίς θρησκείες ποῦναι τρεῖς. Ὁ πατέρας μας ποῦναι ἀποπάνου, κείνος μονάχα ξέρει ποιὰ εἶναι ἡ καλύτερη. Καὶ τὰ παιδιὰ του, δηλαδὴ ἐμεῖς, θαρροῦμε ὁ κάθε ἓνας πῶς ἔχει τὴν καλύτερη.» Ὁ Σουλτάνος σὰν ἄκουσε τοῦτα τὰ λόγια ποῦτανε τόσο ἐξυπνα, δὲν ἤξερε κι' ὁ ἴδιος τί νὰ πει γιὰ νὰ βρεῖ μιὰν ἀφορμὴ νὰ τὸν κατηγορήσει καὶ τὸν ἄφησε νὰ φύγει.

ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΠΕΜΠΤΟ

Ἐδῶ λέγει ἡ ἱστορία γιὰ μιὰ καλὴ γυναῖκα ποὺκανε μιὰν ἐξοχη πῆττα.

Ἦτανε μιὰ γυναῖκα ποῦχε κάνει μιὰν ἐξοχη πῆττα ἀπὸ χέλια καὶ τὴν ἔβανε στὴ ζυμωταριά. Ὅπου βλέπει καὶ μπαίνει ἓνα ποντίκι τραβηγμένο ἀπ' τὴ μυρουδιά. Ἡ γυναῖκα φώναζε τὴ γάτα καὶ τὴν ἔβαλε μέσα στὴ ζυμωταριά γιὰ νὰ τὸ πιάσει. Μά τὸ ποντίκι κρύφτηκε μέσα στ' ἄλσυρι, κι' ἡ γάτα ἔφαγε τὴν πῆττα. Καὶ σὰν ἀνοιξε ἡ γυναῖκα τὴ ζυμωταριά, τὸ ποντίκι πῆδηξε ὄξου. Κ' ἡ γάτα, ἐπειδὴς εἶχε χορτάσει, δὲν τόπασε.

ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΕΧΤΟ

Ἐδῶ ἱστορίζεται μιὰ φιλονικία κ' ἡ ἀπόφραση ποὺ βγήκε στὴν Ἀλεξάνδρεια.

Στὴν Ἀλεξάνδρεια ποὺ βρίσκεται στὰ μέρη τῆς Ρωμανίας (ἐπειδὴς ὑπάρχουνε δώδεκα Ἀλεξάνδρειες, πῶχτισε ὁ Μεγαλέξαντρος πρὶν πεθάνει), στὴν Ἀλεξάνδρεια ἐτούτῃ τὸ λοιπὸν εἶναι κάτι δρόμοι ποὺ κάθονται οἱ Ἀραβες καὶ φτιάχνουνε φαγητὰ ποὺ τὰ πουλάνε. Κι' ὁ κάθε ἄνθρωπος ποὺ θὰ πάει ἐκεῖ γυρεύει νὰ βρεῖ τὸ δρόμο ποὺ κάνουνε τὰ πιὸ καθαρά καὶ τὰ πιὸ περιποιημένα φαγητὰ, ὅπως στὸν τόπο μας γυρεύουμε νὰ βροῦμε τὰ καλὰ ρούχα.

Μιὰ μέρα ποῦτανε Δευτέρα, ἓνας Ἀραβας μάγερας ποὺ τὸν λέγανε Φάμπρακ, κεί ποὺ καθότανε στὸ μαγειρεῖο του, βλέπει κ' ἔρχεται ἓνας φτωχὸς Ἀραβας μ' ἓνα κομμάτι ψωμί στὸ χέρι. Λεφτὰ δὲν εἶχε γιὰ νὰ ψωνίσει τίποτις. Μόνο ἔβανε τὸ ψωμί του πᾶν' ἀπ' τὸν τέντζερε κ' ἔπαιρνε τὸν ἀχνὸ ποῦβγαίνει ἀπ' τὸ φαγί. Ὑστερα ἔκατσε καὶ τόφαγε.

Κείνος ὁ Φάμπρακ, ἐπειδὴ κιόλας δὲν εἶχε κάνει καλὴ πούληση κείνο τὸ πουρνό, θύμωσε πολὺ μὲ τὸ φτωχὸ καὶ πιάνοντάς τονε τοῦ λέγει «Πλήρωσέ μου ὅ,τι πῆρες ἀπ' τὸ πρᾶμα μου». Κι' ὁ φτωχὸς τ' ἀπάντησε. «Δὲν ἐπῆρα ἀπ' τὸ μαγειρεῖο σου πᾶρεξ ἀχνό.» «Ὅ,τι πῆρες ἀπ' τὸ πρᾶμα μου πλήρωσέ μου το» λέγει ὁ

Φάμπρακ. Τέλος τόσο φούσκωσε ἡ φιλονικία. π' ὡς καὶ στ' ἀφτί τοῦ Σουλτάνου ἔφταζε τούτῃ ἡ παράξενη κ' ἡ πρωτάκουστη ὑπόθεση.

Ὁ Σουλτάνος, ἔτσι παράξενο τοῦ φάνηκε, ποὺ θέλησε νὰ μαζέψουνε οὐλοὺς τοὺς σοφοὺς κ' ἔστειλε καὶ τοὺς φωνάζανε. Κι' οἱ σοφοὶ ἀρχινίσανε νὰ φιλολογᾶνε. «Τὸν ἀχνὸ δὲ μπορεῖ κανένας νὰ τὸν πάρει ἐπειδὴς ζατριζέται καὶ δὲν ἔχει μηδὲ οὐσία μηδὲ δύναμη ποὺ νὰ κάνει ὄφελος. Τὸ λοιπὸν δὲν πρέπει νὰ πληρώσει.» Ἄλλοι πάλε λέγανε πῶς ὁ καπνὸς εἶναι πάντα δεμένος μὲ τὸ φαγί, καὶ πῶς εἶτανε στὴν ἐξουσία τοῦ μάγερα, γιὰτὶ ἔβγαίνει ἀπ' τὸ δικό του τὸ ἐμπόρεμα. Καὶ κάθε ἄνθρωπος ποὺ κάθεται καὶ πουλᾷ κείνο ποῦλαχε στὴ δουλειὰ του, εἶναι συνήθεια νὰ πληρώνεται γιὰ ὅ,τι τοῦ παίρνει ὁ ἄλλος.» Κι' ἄλλες λογιῶ-λογιῶν ἰδέες. Στὸ τέλος νὰ τί ἀπόφραση βγάλανε. «Ἐπειδὴς αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος πουλάει τὸ ἐμπόρεμά του γιὰ νὰ τὰγοράξεις ἐσὺ κ' ἐγὼ, ἡ Ἀφεντιά σου ἄς κάνει δίκαια κρίση, κι' ἄς προστάζει νὰ πληρώσουνε τὸ πρᾶμα ποὺ τοῦ πῆρανε σύμφωνα μὲ τὸ τί θὰ θελήσει. Ἐπειδὴς τὰ μαγερέματα ποὺ πουλᾷ δίνουνε ὄφελος στὸν ἄνθρωπο ποὺ τὰ παίρνει, πρέπει κι' αὐτὸς νὰ ὀφελῆθῃ τ' ἀνάλογο ὄφελος σὲ λεφτὰ. Καὶ μιὰ ποὺ αὐτὸς πούλησε ἀχνὸ ποῦναι τὸ πιὸ λεπτὸ μέρος ἀπ' τὸ μαγέρεμα, πῆς Ἀφέντη νὰ χτυπήσουνε ἀπάνου στὸ μπάγκο ἓνα ἓνα γρόσι ποὺ κάνει νὰ παίρνει, γιὰ νὰ γίνει ἡ πληρωμὴ μὲ τὸν ἦχο ποὺ βγαίνει ἀπ' τὴ μονέδα.» Κι' ὁ Σουλτάνος ἔτσι ἔκρινε νὰ γίνει.

ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΕΒΔΟΜΟ

Ἐδῶ γίνεται κουβέντα γιὰ τὸν Ἀφέντη Γιακομπίνο Ραγγόνῃ τί λογιῆς φέρθηκε σ' ἓναν γελωτοποιό.

Ἀφέντης Γιακομπίνος Ραγγόνης, ὁ θγενικὸς ἱπότης ἀπ' τὴ Λουμπαρδιά, ἔκατσε μιὰ μέρα στὸ τραπέζι του, ἔχοντας μπροστά του δύο γαλόνια γιομάτα τὸνα ἄσπρο τ' ἄλλο κόκκινο κρασί, πρώτης

ποιότητας. Ἐνάσγελωτοποῖος καθότανε σὲ κείνο τὸ τραπέζι καὶ δὲν ἀποκοτοῦσε νὰ ζητήξει μιὰ σταλιά ἀπὸ κείνο τὸ κρασί μ' ὄλο ποῦχε μεγάλη ὄρεξη. Σηκώθηκε καὶ πήρε ἕνα ποτήρι κι' ἔπιασε νὰ τὸ πλύνει καλὰ καλὰ σὰ νὰ μὴν εἶχε σκοπὸ νὰ τελειώσει. Τέλος σὰν τὰπόπλωνε γυρίζει καὶ κάνει νόημα μὲ τὸ χέρι του καὶ λέγει· «Ἀφέντη μου τὸπλυνα.» Κι' ὁ ἀφέντης Γιακομπίνος βάζει τὸ χέρι του πάνω στὴν κανάτα καὶ λέγει· «Ἄπ' ἄλλου νὰ πᾶς νὰ πιεῖς κι' ὄχι ἀπὸ δῶ.» Ἐτσι ἀπόμεινε ὁ γελωτοποῖος ἀποσβολωμένος καὶ δὲν ἤμεινε κρασί.

ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΟΓΔΟΟ

Ἐδῶ δηγᾶται τί λογιῆς προνόησε ὁ Ἴπποκράτης γὰρ ν' ἰγλυτώσει ἀπ' τὸν κίνυνο τῆς ὑπερβολικῆς χαρᾶς.

Συχνὰ συμβαίνει ἡ καρδιά νὰ πηδᾷ καὶ νὰ φεύγει ἀπ' τὴ θέση της, κι' αὐτὸ γίνεται γιὰ δυὸ αἰτίες, ἢ ἐξαιτίας τῆς χαρᾶς ἢ ἐξαιτίας τῆς τρομάρας. Καὶ πολλές φορὲς ὁ ἄνθρωπος πεθαίνει ἀπ' αὐτὸ στὴ στιγμή. Ὁ Ἴπποκράτης εἶτανε ἀπὸνα σὸγι ταπεινὸ καὶ φτωχότατο. Ὁν παίδι ἀκόμα ἔφυγε ἀπ' τὸ σπιτί τοῦ πατέρα του καὶ τῆς μητέρας του καὶ πήγε σὲ διάφορα μέρη γιὰ νὰ γνωρίσει τὸν κόσμον. Κι' ὁ πατέρας του κ' ἡ μάνα του δὲν εἶχανε μάθει τί ἀλόγινε, εἴκοσι χρόνια ὀλάκερα. Ὁ Ἴπποκράτης ἔγινε τὸ λοιπὸν σοφώτατος, καθὼς τὸ ξέρουμε οὔλοι, κι' ἀπόλαψε πολλὰ πλούτη καὶ πολλές τιμές. Ὑστερα τοῦρθε ἡ πεθυμιὰ νὰ γυρίσει πίσω στὸν τόπον του γιὰ νὰ δεῖ τὸν πατέρα του καὶ τὴ μητέρα του. Πρόσταζε νὰ φορτώσουνε οὔλους τοὺς θησαυροὺς του κι' οὔλα τὰ βιβλία του, καὶ μὲ πολλὴ ἀκολουθία καβαλῆκεψε στ' ἄλογό του καὶ πήρε τὸ δρόμον γιὰ τὴν πατρίδα του. Σὰν ἔφταζε στὸ σπιτί τοῦ πατέρα του, ἐπειδὴς ἤξερε πὼς ἡ καρδιά τ' ἀνθρώπου μπορεῖ νὰ πάθει ἀπ' τὴν χαρὰ κι' ἀπὸ τὴν πίκρα, φώναζε ἕναν παραγυῖό του καὶ τὸν ἔστειλε στὸ σπιτί τους γιὰ νὰ πει στὸν πατέρα του καὶ τὴ μητέρα του πὼς εἶναι γερός καὶ χαρούμενος καὶ

γιομάτος πλούτη. Μονάχα, τοῦ λέγει, νὰ πεις πὼς ἔχτες ἔπεσα κάτου ἀπ' τ' ἄλογό μου κι' ἔσπασα τὸ ποδάρι μου. Καὶ νὰ μὴν τοὺς πεις μηδὲ περσότερα μηδὲ λιγώτερα ἀπὸ τοῦτα ποῦ σου λέγω, ἐξὸν πὼς θὰ μὲ δοῦνε αὐριο». Κι' ὁ παραγυῖος πήγε εὐτὺς στὸ σπιτί τοῦ πατέρα καὶ τῆς μητέρας τ' ἀφεντικοῦ του καὶ βρῆκε τὸν πατέρα ποῦ δούλευε στὸ περβόλι, μὰ ἡ μητέρα εἶτανε στὸν ὄντᾶ της. Τοῦπε λοιπὸν ὅ,τι εἶτανε προσταγμένος νὰ πει, καὶ σὰν τᾶπε οὔλα, ἕνας τσομπάνης ποῦ τ' ἄκουσε οὔλα τὰ λόγια, ἐξὸν πὼς εἶχε σπάσει τὸ ποδάρι του, τρέχει στὴ μητέρα του καὶ τῆς λέγει πὼς τὸ παιδί της ἄκουσε νὰ λένε πὼς γύρισε ἀπ' τὰ ξένα βαθύπλουτο· μὰ πὼς εἶχε σπάσει τὸ ποδάρι του, αὐτὸ δὲν τῆς τῶπε, γιὰ δὲν τῶχε ἀκουσμένο. Καὶ κείνη ἢ μαύρη μάνα ἀκούγοντας τέτοια, καὶ βάζοντας μὲ τὸ νοῦ της τὰ τόσα χρόνια ποῦ περάσανε δίχως νὰ τὸν δεῖ μηδὲ νὰ πάρει κανένα μαντάτο ἀπ' τὸ γυιό της, καὶ συλλογίζαμενη πὼς τῆς ἦρτε ἕνα τέτοιο καλὸ, μ' ἄλλα λόγια νὰ τὸν ἀζῶσθεῖ τόσο πλούσιο ὕστερα ἀπ' τὴ φτώχεια ποῦ περάσανε, τέτοια ταραχὴ αἰστάνθηκε ἡ καρδιά της ποῦ ἀπ' τὴν πολλὴν χαρὰ πέθανε. Σὰν γύρισε ὁ ἄντρας τῆς τρόμαξε ἀπ' τὴν σφοδρὰ ποῦ τοῦρθε, καὶ σὰν ἔφταζε κι' ὁ Ἴπποκράτης ρώτηξε τί καὶ τί εἶχε πει ὁ μαντατοφόρος του. Ἐμαθε λοιπὸν πὼς ὁ τσομπάνης δὲν εἶχε πει στὴ γριά πὼς ὁ γυιός της εἶχε σπάσει τὸ ποδάρι του. Τότες ὁ Ἴπποκράτης λέγει μπροστὰ σὲ οὔλους. «Ἐπειδὴς κ' ἐγὼ φοβόμουνα μὴ γίνεῖ ἕνα τέτοιο κακὸ, παράγγειλα στὸν παραγυῖό μου νὰ πει πὼς ἔχω σπάσει τὸ ποδάρι μου γιὰ νὰ κόψει λίγο τὴ μεγάλη χαρὰ ποῦξερα πὼς θὰν αἰστανθεῖ ἡ καρδιά τῆς μητέρας μου μαθαίνοντας τὸ γυρισμό μου. Γιὰ τοῦτο δὲν πρέπει κείνος ποῦναί τυχερός νὰ ἐνθουσιάζεται πολὺ, μηδὲ κείνος ποῦπαθε μεγάλη σφοδρὰ νὰ πικραίνεται περισσά.»

ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΕΝΝΑΤΟ

Ἐδῶ κάνει κουβέντα γιὰ ἕναν ἀδλικὸ π'

π' ἀρχίνισε ἕνα παραμῦθι καὶ δὲν τέλειωνε ποτές.

Μιὰ βραδεῖα μιὰ παρέα ἰπότες δειπνοῦσανε σ' ἕνα μεγαλόσπιτο στὴ Φλωρεντία κι' ἀνάμεσα στοὺς ἄλλους εἶτανε κ' ἕνας ἀδλικὸς πολὺ μεγάλος παραμῦθι. Σὰν ἀποφάγανε ἄρχεψε ἕνα παραμῦθι ποῦ δὲν τέλειωνε ποτές. Κάποιον παλληκᾶρι ποῦ περετοῦσε σὲ κείνο τὸ παλάτι, καὶ ποῦ δὲν εἶτανε καὶ πολὺ χορτάτο, τονε φώναζε μὲ τὸνομα καὶ τοῦ λέγει· «Ὅποιος σοῦμαθε τοῦτο τὸ παραμῦθι δὲ σοῦ τῶμαθε ὀλάκερο.» Κι' ὁ ἀδλικὸς τοῦ λέγει «Γιατί ὄχι;» Κι' ὁ ἄλλος τ' ἀποκρίνεται «Δὲ σοῦμαθε τὸ τέλος», ὥστε ὁ ἀντικρινός του ντράπηκε καὶ σταμάτησε.

ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΔΕΚΑΤΟ

Ἐδῶ δηγᾶται γιὰ ἕναν πιστὸν ὑποταχικὸ κ' ἕναν ἄρχοντα.

Ἐνας πιστὸς ὑποταχικὸς ἐνοῦς Ἄρχοντα ποῦ βαστοῦσε τὰ χωράφια του, μιὰ φορὰ ποῦχε καινούργια σῦκα, ὁ ἄρχοντας περνώοντας ἀπ' τὸ μέρος ἐκεῖνο εἶδε σ' ἕνα ἀκρόκλαρο μιᾶς συκιάς ἕνα ὄμορφο γενωμένο σῦκο, καὶ τοῦπε νὰ τὸ κόψει. Ἐτότες ὁ ὑποταχικὸς στοχάστηκε

«Ἀφοῦ τ' ἀρέσουνε, θὰ τὰ φυλάξω γιὰ δαῦτον», καὶ περιτριγύρισε τὴ συκιά μ' ἀγκάθια γιὰ νὰ τὴν προστατέψει. Σὰν ὠριμάσανε τὸ λοιπὸν, τοῦ πήγε ἕνα φορτιό, θαρρώντας πὼς θὰ φκαριστηθεῖ πολὺ. Μὰ τώρα πλιά εἶτανε περασμένος ὁ καιρὸς τους, κ' εἶχε τόσα σῦκα ποῦ τὰ δίδανε στὰ γουρούνια. Ὁ Ἄρχοντας βλέποντας τὰ σῦκα, τὸ πήρε γιὰ κορόιδο καὶ πρόσταζε τοὺς πηρέτες του νὰ τὸν δέσουνε, καὶ πέρνοντας κείνα τὰ σῦκα νὰ τὰ τρίψουνε ἕνα ἕνα στὰ μούτρα του. Κάθε φορὰ ποῦ πήγαινε τὸ σῦκο κοντὰ στὸ μάτι του ὁ χωριάτης φώναζε «Δόξα σοι Κύριε». Οἱ πηρέτες βλέποντας αὐτὸ τὸ παράξενο πρᾶμα, πήγαινε καὶ τῶπανε στὸν Ἄρχοντα. Κι' ὁ Ἄρχοντας τὸν ρώτηζε «Γιατί λὲς αὐτὸν τὸν λόγο;» Καὶ κείνος ἀπάντησε «Ἀφέντη μου, τὸν λέγω ἐπειδὴς εἶχα τὴ φώτιση νὰ μὴ φέρω ροδάκινα. Γιατί ἂν εἶχα φερμένα ροδάκινα, τώρα θάμουνα στραβός». Τότες ὁ ἄρχοντας ἄρχεψε νὰ γελᾷ, κ' εἶπε νὰ τὸν ἀμολύσουν καὶ νὰ τὸν ντύσουνε μὲ καινούργια ροῦχα ποῦ τοῦ τὰ χάρισε, γιὰ τὸ παράξενο πρᾶμα ποῦχε πει.

[Μετάφραση Τζούλιο Καίμι, φροντισμένη γλωσσικὰ ἀπὸ τὸ Φῶτη Κόντογλου].

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΣΤΟΧΑΣΜΟΥΣ ΤΟΥ ΝΟΒΑΛΙΣ

Ἡ φαντασία μας τοποθετεῖ τὸν μελλούμενο κόσμον εἴτε στὸν οὐρανόν, εἴτε κάτω ἀπ' τὴν γῆν, εἴτε στὴν μετεμψύχωση. Ὀνειρευόμαστε ταξίδια μέσα στὸ σύμπαν· ὅμως τὸ σύμπαν δὲν βρίσκεται μέσα μας; Τὰ βάθη τοῦ πνεύματός μας δὲν τὰ γωρίζουμε. Πρὸς τὰ μέσα μας ὁδηγεῖ ὁ γεμάτος μυστήρια δρόμος. Μέσα μας εἶναι, ἢ ἀλλιῶς δὲν ὑπάρχει πονθενά, ἢ αἰωνιότητα μετ' ὅλους τῆς τούσ κόσμους, τὸ παρελθὸν καὶ τὸ μέλλον. Ὁ ἔξω κόσμος εἶναι ὁ σκιερὸς κόσμος ποὺ ρίχνει τὸν ἥσκιον του στὸ βασίλειον τοῦ φωτός. Αὐτὸ τὸ βασίλειον μᾶς φαίνεται σήμερον στὴν οὐσία του τόσο σκοτεινόν, ἔρημον, ἄμορφον· ὅμως πόσο ἀλλιότιμον θὰ μᾶς φανεῖ, ὅταν διαβεῖ αὐτὸ τὸ σκοτεινίασμα καὶ φύγει αὐτὸ τὸ ἥσκιερὸ σῶμα. Καὶ ἡ εὐχαρίστησή μας θὰ εἶναι τότε μεγαλύτερη ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ· γιατί τὸ πνεῦμα μας θὰ ἔχει δοκιμάσει τὴ στέρηση.

Ἡ ἔδρα τῆς ψυχῆς βρίσκεται στὸ σημεῖον ὅπου ὁ ἐσωτερικὸς κόσμος ἔρχεται σ' ἐπαφὴ μετ' ὁν ἐξωτερικόν. Ὅταν οἱ δύο αὐτοὶ κόσμοι περνοῦν ὁ ἕνας μέσα στὸν ἄλλον, ἡ ἔδρα τῆς ψυχῆς βρίσκεται σὲ κάθε σημεῖον, ὅπου γίνεται αὐτὸ τὸ πέρασμα.

Ἡ ντροπὴ εἶναι ἡ συναίσθησις πὼς κάτι βεβηλώνουμε. Φιλία, ἀγάπη καὶ εὐλάβεια εἶναι πράγματα ποὺ πρέπει κανεὶς νὰ τὰ μεταχειρίζεται μετ' ἀμυστικότητα. Θὰ ἔπρεπε κανεὶς νὰ μιλεῖ γι' αὐτὰ μόνο σὲ μερικὰ σπάνια, ἐμπιστευμένα στιγμῆς· θὰ ἔπρεπε οἱ ἄνθρωποι νὰ καταλαβαίνονται χωρὶς νὰ μιλοῦν.

Πολλὰ πράγματα εἶναι τόσο γτελικάτα ὥστε νὰ μὴν μπορεῖ κανεὶς νὰ τὰ στοχαστεῖ· ἀκόμα περισσότερα εἶναι ἐκεῖνα ποὺ δὲν

βαστοῦνε νὰ γίνονιν θέμα γιὰ ὁμιλία.

Ὁ ἄνθρωπος ὑπάρχει ἐνόσσο εἶναι ἀληθινός. Ἀμα θυσιάζει τὴν ἀλήθεια, θυσιάζει καὶ τὸν ἑαυτὸ του μαζί. Ὅποιος ἀρνιέται τὴν ἀλήθεια, ἀρνιέται τὸν ἑαυτὸ του. Ὁ λόγος δὲν εἶναι γιὰ ἐκεῖνον ποὺ λέει ψέματα, παρὰ γιὰ ἐκεῖνον ποὺ ἐνεργεῖ ἀντίθετα ἀπὸ ὅ,τι πιστεύει.

Ὁ Λαὸς ἀποτελεῖ μιὰν ἰδέαν. Ὁφείλουμε νὰ γίνουμε Λαός. Ὁ τέλειος ἄνθρωπος εἶναι ἕνας μικρὸς Λαός. Ἡ γνήσια δημοτικότητα εἶναι ὁ ὑψιστος σκοπὸς ποὺ μπορεῖ νὰ φτάσει ποτὲ ἕνας ἄνθρωπος.

Κάθε πρᾶγμα ποὺ μᾶς εἶναι ἀγαπητὸ εἶναι γιὰ μᾶς τὸ κέντρο ἑνὸς παραδείσου.

Τὸ καλύτερον ποὺ ἔχει μέσα τῆς κάθε ἐπιστήμης εἶναι τὸ φιλοσοφικόν τῆς στοιχεῖο· ὅπως εἶναι ἡ ζωὴ τὸ καλύτερον μέσα σὲ κάθε ὀργανικὸ σῶμα. Ἄν βγάλει κανεὶς τὴν φιλοσοφίαν ἀπὸ τίς ἐπιστήμες, τί ἄλλο ἀπομένει ἀπ' αὐτὲς παρὰ χῶμα, ἀέρας καὶ νερό;

Ὅλα τὰ τυχαῖα ποὺ βρίσκουμε στὴν ζωὴ μας εἶναι τὰ ὕλικα μετ' ὅποια μπορούμε νὰ κάνουμε ὅ,τι ἐμεῖς θέλουμε. Ὅποιος ἔχει πολὺ πνεῦμα, μπορεῖ νὰ κάνει πολλὰ ἀπὸ τὸ ὕλικὸ τῆς ζωῆς του· κάθε γνωριμία, κάθε τι ποὺ θὰ τοῦ τύχει, μπορεῖ νὰ γίνεῖ γιὰ τὸν ἐντελῶς πνευματικὸν ἄνθρωπον ὁ πρῶτος κρῖκος γιὰ μιὰν ἀτέλειωτη σειρά.

ἢ ἀρχὴ ἑνὸς μυθιστορήματος δίχως τέλος.

Οἱ ποιητὲς καὶ οἱ ἱερεῖς ἦταν στὴν ἀρχὴ ἕνα καὶ τὸ αὐτό, καὶ μόνο ἀργότερα γίνηκαν δύο. Ὅμως ὁ ἀληθινὸς ποιητὴς εἶναι πάντοτε ἕνα εἶδος ἱερέας· ὅπως καὶ ὁ ἀληθινὸς ἱερέας ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι πάντοτε ποιητὴς. Καὶ δὲ θὰ ἔπρεπε ἄραγε τὸ μέλλον νὰ ξαναφέρει τὰ πράγματα στὴν πρώτη τους τὴν κατάστασι;

Τότε μόνο ἀποδείχων πὼς ἔχω καταλάβει ἕναν συγγραφέα, ὅταν εἶμαι σὲ θέσι νὰ ἐνεργήσω κατὰ τὸ πνεῦμα του· ὅταν μπορῶ, δίχως νὰ λιγοστέσω τὴν ἀτομικότητά του, νὰ τὸν μεταφράσω καὶ νὰ τὸν μετασχηματίσω κατὰ πολλοὺς τρόπους.

Εἴμαστε κοντὰ στὴν στιγμή ποὺ θὰ ξυπνήσουμε, ὅταν ὀνειρευόμαστε πὼς ὀνειρευόμαστε.

Στενότερη σχέση ὅλων μαζί τῶν γνώσεων, μιὰ δημοκρατία ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον τοῦ ἐπιστητοῦ, ἰδοὺ ὁ ὑψηλὸς σκοπὸς τῶν μορφωμένων.

Συνήθως ὁ ἄνθρωπος καταλαβαίνει καλύτερα τὸ τεχνητὸ παρὰ τὸ φυσικόν. Χρειαζέται περισσότερο πνεῦμα κανεὶς γιὰ τὸ ἀπλὸ παρὰ γιὰ τὸ σύνθετον, ὅμως λιγότερον ταλέντον.

Ἄν εἶναι ἀλήθεια πὼς τὸ πνεῦμα ἀγιάζει τὰ πράγματα, κάθε γνήσιον βιβλίον εἶναι εὐαγγέλιον. Ὅμως σπανίως γράφεται ἕνα βιβλίον ἀπὸ ἀγάπην γι' αὐτὸ τὸ ἴδιον, καὶ ἂν τὸ πνεῦμα εἶναι ὁμοιον μετ' ὀλύτιμον μέταλλον, τὰ περισσότερα βιβλία εἶναι ἔφραϊμίτες*). Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς τὸ μέταλλον κάθε χρήσιμον βιβλίον πρέπει νὰ εἶναι τοῦλάχιστον ἀνακατεμένον μετ' ἄλλα κατώτερα μέταλλα. Κατακάθαρον δὲν μπορεῖ ποτὲ νὰ χρησιμοποιηθεῖ στὸ ἐμπόριον καὶ στὴν πράξι.

(*) Κάτι νομίσματα μετ' ὀλυτὸν μικρὴν περιεκτικότηταν σὲ ὀλύτιμον μέταλλον ποὺ κυκλοφοροῦσαν στὴν Γερμανίαν τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἐφταχρονίτικου πολέμου.

τὸ ὀλύτιμον μέταλλον. Μετ' ὀλλα γνήσια βιβλία συμβαίνει ὅπως καὶ μετ' ὀλλὰς τοῦ χρυσαφιῶν στὴν Ἰρλανδίαν. Γιὰ ὀλλα χρόνια δὲν χρησιμεῖον σὲ τίποταν ἄλλον παρὰ ὡς βαρίδιαν γιὰ τὸ ζύγιασμα.

Ὁ θάνατος εἶναι μιὰ νίκη τοῦ ἀνθρώπου ἐπάνω στὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸν του— ἢ ὀποῖαν, ὅπως κάθε αὐτοῦπερνίκησι, δίνει μιὰ νείαν, ἀνετώτερην ὑπαρξιν.

Τίποταν δὲν εἶναι ποιητικώτερον ἀπὸ τὴν ἀνάμνησιν καὶ τὴν προαίσθησιν ἢ ἀναπαράστασιν τοῦ μέλλοντος. Ἡ ἀναπαράστασι τῶν περασμένων αἰώνων μᾶς τραβά πρὸς τὸν θάνατον, πρὸς ὅ,τι φεύγει καὶ χάνεται. Ἡ ἀναπαράστασι τοῦ μέλλοντος μᾶς τραβά σ' ὅ,τι δίνει ζωὴν, σ' ὅ,τι δίνει σῶμα, στὴν ἀφομοιωτικὴν ἐέργειαν. Γιὰ αὐτὸν κάθε θυμὸς φέρνει μελαγχολίαν, καὶ κάθε μελλοντικὴ εἰκόνα μᾶς φέρνει χαρὰν. Ἡ πρώτη συγκρατεῖ κάπως τὴν πάρα ὀλλὴν ὀρητικότηταν, ἢ δεῦτερον δυναμώνει τὴν πάρα ὀλλὴν ἀτονὴν ζωὴν. Τὸ παρὸν τῶν ὀλλῶν ἀνθρώπων ἐνώνει τὰ περασμένα μετ' ὀ μέλλον μπαίνοντας ὀριον καὶ στὰ δύο, κα' ἔτσι γεννιέται μιὰ συνοχή, μιὰ ἀκίνησιαν ποὺ κανταντὰ νὰ γίνεται ἀποκρυστάλλωσι. Ὑπάρχει ὅμως κα' ἕνα πνευματικώτερον παρὸν ποὺ ἀναλύοντας τὰ δύο τὰ κάνει ἕνα· καὶ αὐτὸ τὸ μῖγμα εἶναι τὸ στοιχεῖον, ἢ ἀτμοσφαίριαν ὀπου ζεῖ ὁ ποιητὴς.

Ἡ τέχνη ποὺ διδάσκει πὼς γράφονταν τὰ βιβλία δὲν βρέθηκε ἀκόμα, ἔχει ὅμως ζυγώσει ἢ ὄρα τῆς νὰ βρεθεῖ. Ἀποσπάσματα ὀν τὸυτὰ ἐδῶ εἶναι ἕνα εἶδος φιλολογικὸν σπάρσιμον. Μπορεῖ βέβαιαν ἀνάμεσα σ' αὐτὰ νὰ βρίσκονταν ὀλλα ἀδύναμα ἢ ἀκαρπα σποράκιαν· ὅμως ἄς ἦταν νὰ βλαστήσει ἔστω καὶ ἕνα μονάκι!

Ἄραγε γιατί νὰ χροιαζόμεσταν νὰ βάλουμε τὸση δύναμιν καὶ προσπάθειαν γιὰ νὰ κατορθώσουμε κάθε τι ποὺ εἶναι συνηθισμένον καὶ κοινόν; Μήπως ἐπειδὴ γιὰ τὸν ἀληθινὸν ἄνθρωπον δὲν ὑπάρχει τίποταν πῖον ἀσυνήθιστον καὶ τίποταν λιγότερον κοινόν ἀπὸ τὴν κακομοιριάν τῶν συνηθισμένων πραγμάτων;

(Μετάφρ. Κ. Καρθαίου)

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ ΠΑΡΑΤΑΙΡΟΙ

ΧΩΡΙΣ ΘΕΑΤΡΟ

Όσοι ἐπήγγιν στις παραστάσεις τῆς κ. Πιερά δὲν εἶδαν μόνο θέατρο. Εἶδαν καὶ κοινὸ. Ἡ πρακτικὴ ἔγερσις φανερὴ ἀστέλι. Θέατρο χωρὶς κοινὸ; Ἄλλὰ θὰ φανερὴ ἀστέλι σὲ δασοὺς δὲν πηγάζουν στὸ θέατρο, σὲ κείνους ποὺ εὐθύνονται μὲτ' ἑμὲν τὸς ἄλλους γιὰ τὴ σημερινὴ ἀξιοθρήνητη κατὰστασι τοῦ ἐλληνικοῦ θεάτρου. Μάλιστα, θέατρο μὲ χωρὶς κοινὸ ἢ μὲ τόσο λίγο κοινὸ, ὥστε ἡ αἰσθητικὴ τὸν ἠρωτικό καὶ γιὰ τὴν ἐπιχειρήσει νὰ εἶναι μίαν ἀποκρίσιν ἀγωνία. Τὸ ἐλληνικὸ θέατρο ἔχει μείνει χωρὶς κοινὸ. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀλήθεια. Ἄς μὴ μοῦ προβάλουν ὡς ἐπιχειρήσει τὸν κόσμο ποὺ πηγάζει στὴν πρώτη κάθε ἐργου, — χωρὶς νὰ ὑπολογίσουμε ὅτι κι' ὁ κόσμος αὐτὸς ὀλοένα λιγοστεύει. Κοινὸν εἶναι ἀκριβῶς ὁ κόσμος ποὺ πηγάζει στὸ θέατρο ἔπειτα ἀπὸ τὴν πρώτη κάθε ἐργου. Καὶ κοινὸν ὑπάρχει ὅτι ἕνα καλὸ ἐργου μὴ νὰ κάνει παραστάσεις τὸλιγώτερο δυὸ ἐβδομάδων χωρὶς ζημιές. Ἄλλὰ τὰ τελευταία χρόνια ἐκτός ἀπὸ δυὸ-τρὶς θεατρικὰ κατὰστασιματα, ποὺ ἐκποιοῦσαν τὶς πρὸ ἀποκαρδιωτικὰς ἀξιώσεις τοῦ κοινου, ἐργου σοβαρὸ δὲν κατάρθωνε νὰ ζήσει περισσότερο ἀπὸ μιὰ ἐβδομάδα στὴν ἀθηναϊκὴ σκηνή. Οὕτως ἔνα.

Ἐφθλάσμε δηλαδὴ στὸ σημεῖο νὰ κάνουμε ἰδιωτικὸ λόγῳ, ὅταν ἡ συγκέντρωσις σὲ μιὰ παράστασις εἶναι ἀρκετὰ πυκνή. Ἄλλὰ τὸ κοινὸ σὲ παραστάσεις τῆς κ. Πιερά ἦταν κάτι περισσότερο ἀπὸ πυκνὸ. Πρῶτη φορὰ ἔνα ἀθηναϊκὸ θέατρο εἶδε τέτοιον κόσμο καὶ τὸσον κόσμο. Τέσσερις βραδύνες παραστάσεις καὶ δυὸ ἀπογευματινὰς, ἀνάλογες μὲ τὶς πρεμιέρες τῶν πρὸ μεγάλων ἐυρωπαϊκῶν θεάτρων. Οἱ ἐπίσημοι, δικοὶ μὲς καὶ ἔξω, οἱ κοσμικοὶ κύριοι, οἱ καλλιτεχνικοὶ, οἱ θεατρικοὶ, οἱ φιλολογικοὶ. Μιὰ σάλα στὴν ἔποια κινεῖται σχεδὸν δὲν ἦταν ἀγνωστος. Καθένας μὲ τὴ θέσιν του στὸ δημόσιον ἢ στὸν ἰδιωτικὸν δῖον, ἐπιστήμη, στὴν τέχνη, καθένας μὲ τὸ παρελθόν του, μὲ τὴ δόξιν του, μὲ τὸ ὄνομά του. Μιὰ σάλα ποὺ ἐλαμπε ἀπὸ ἄμορφια, ἀπὸ πολυτέλεια, ἀπὸ ἐπισημότητα.

Τὸ θέατρο, ἢ πῆτε, δὲν εἶναι κοσμικὴ κίνησις. Σύμφωνα. Δὲν εἶναι ὅμως κοσμικὴ κίνησις, μὲ τὴ σημασία ποὺ ἔχει πᾶσι ὁ δρος στὴν ἐποχὴ μας. Γιατὶ θέατρο πρῶτ' ἀπ' ὅλα εἶναι κοσμικὸ γεγονός, κοινωνικὴ συγκέντρωσις, — γιορτὴ, ὅπως πολὺ ἐπιτυχημένα τὸνομασε ὁ κ. Ρόβας. Καὶ οἱ ἄνθρωποι

τὶς συγκεντρώσεις τους δὲν τὶς κάνουν μὲς σὲ καλῶδες ἢ σὲ ρημαγμένα στίχια.

Καὶ ἀκριβῶς ἐδὲν ἤθελα νὰ κατὰλήξω, γιὰ νὰ πῶ ὅτι ἡ Ἀθήνα δὲν ἔχει θέατρο, ὅτι δὲν ἔχει μιὰ αἰθουσα μὲσα στὴν ἔποια νὰ κἀναι θέατρο. Καὶ οἱ παραστάσεις τῆς κ. Πιερά εἶναι ἀφορμὴ νὰ ἀσπυθώμε ἀκόμη μιὰ φορὰ τὴν ἔλλειψιν αὐτῆ. Γὰρ «Ἐθνικόν», θὰ ρωτήσετε, δὲν εἶναι θέατρο; Πολὺ σωστὴ ἡ ἐρώτησις. Ἄλλὰ τὸ «Ἐθνικόν» εἶναι θέατρο γιὰ ἕνα περιορισμένον ἀριθμὸν θεατῶν, εἶναι τὸ θέατρο ποὺ εἶναι γιὰ νὰ χωράει ἕνα-ἕνα τοὺς ἐπισήμους καὶ τοὺς ἐκλεκτοὺς τῆς ἐποχῆς του. Μ' ἄλλα λόγια σήμερον τὸ «Ἐθνικόν» οὕτως γιὰ τοὺς πολλοὺς εἶναι, γιὰ τὸ μεγάλο κοινόν, ἀπάνω στὸ ὄπιο δάξει στέρεα θεμέλια κάθε θέατρο, οὕτως γιὰ τοὺς λίγους.

Καὶ εἶδμε δὴν ἰκεῖν τὴν ὄρατιν συγκέντρωσις τῶν παραστάσεων τῆς κ. Πιερά νὰ ταλαιπωρεῖται σ' ἕν' ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα θέατρα τῆς Ἀθῆνας τέσσερις ὀλόκληρες βραδύνες καὶ δυὸ ἀπογεύματα. Εἶδμε ξένους καὶ δικούς μας νὰ προσέρχουν πρὶν κ' ἰθῆσιν σὲ τὴν θέσιν τῶν, — σὲ τὴν θέσιν ποὺ δὲν εἶναι κκωμωμένες γὰρ βιρὺτες τοιαύτες καὶ ἐπίσημο ἔνδυμα, — καὶ σὲ διελκείματα νὰ τρίξουν τὰ δόντια τους ἀπὸ τὸ κρῖν στὴν εἴσοδον τοῦ θεάτρου, ὅπου πηγάζουν νὰ κεντρίσων. Εἶδμε δηλαδὴ ἕνα θέατρο ντροπισμένο γιὰ τὴ φτώχιν του ἐμμανισῆ. Καὶ τὸ θέατρο αὐτὸ δὲν εἶναι μόνο ἕν' ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα, ἀλλὰ κ' ἕν' ἀπὸ τὰ πρὸ ἀνθρώπων θέατρα τῆς Ἀθῆνας.

ΠΕΤΡΟΣ ΚΑΡΗΣ

ΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

ΠΑΡΕΞΗΓΗΣΗ. — Στὸ «χρονικὸν τοῦ Ἐκπαιδ. Ὀμίλου» ποὺ δίνει ἡ Ἀναγέννησις στὸ τελευταῖον τῆς φύλλου, εἶναι κάποια παρεξήγησις ποὺ χαρακτηρίζει τὸ νέο αὐτὸ σωματεῖο μὲ τὸν παλιὸν τίτλον καὶ ἀξίζει νὰ τὴν ἀναφέρουμε. Εἶναι παρεξήγησις πὸς «μερικὰ ἀξιόλογα ἔργα» ὅπως λέει τὸ χρονικόν, ἔφυγαν ἀπὸ τὸν Ἐκπαιδευτικὸν Ὀμιλον, γιατί «πολεμᾶνε θετικὰ τὴν καθολικὴν ἀπολυτρωτικὴν κίνησιν, ποὺ φέρνει τὸ ὄνομα σοσιαλισμό». Καί ἔτι ἄλλο ἢ ἀλήθεια εἶναι πὸς ἔφυγαν, γιατί σ' ἕνα ἐκπαιδευτικὸν σωματεῖο θέλησαν μερικὰ ἀξιόλογα μέλη του βάζοντας τὸ ἀπὸ τὸ δρόμον του νὰ ἐκμανθῶσιν μιὰ πολιτικάντικὴν κίνησιν, ποὺ κανένα ὄνομα δὲν μπορούσε νὰ τὴν χαρακτηρίσει, ἀφοῦ δὲν εἶχε καμιά

πίστις, οὔτε καν καὶ πολιτικὴ. Κατὰ τὶς περιστάσεις καὶ τὴν ψυχολογίαν τῆς στιγμῆς ἦταν καὶ σοσιαλισμὸς καὶ κομμουνισμὸς καὶ ἀναρχισμὸς καὶ ἀστικισμὸς, μ' ἕνα λόγον πάντα κομμουνιστικὸς ὑπολογισμὸς. Καὶ τὸ κακὸ θάταν μικρό, ἂν σταματοῦσε ὡς τὴ στιγμὴ τοῦλάχιστον ποὺ τελειώσαν οἱ περιφημοὶ ὄμιλοι. Ἡ «προγραμματικὴ ὅμως διακήρυξις» τοῦ νέου σωματείου δὲν εἶναι ἰδια ἱκανότητα γιὰ σύνθεσιν καὶ συμβιβασμὸν πολλῶν ὀνομάτων σὲ — ἰσμός, ποὺ δὲ συμβιβάζονται ἀνάμεσά τους.

ΤΑ ΔΥΟ ΖΥΓΙΑ — Καὶ κάτι ἄλλο ὅμως ἀκόμα μὲς λ' εἶναι τὸ χρονικόν αὐτό: πὸς τὰ ἀξιόλογα μέλη ποὺ ἔφυγαν «δὲν εἶναι πιά παιδαγωγοὶ στὴν ὄρατιν τοῦ ἀνθρωπισμοῦ. Δὲν ἔχουν πιά ἢ δὲν ἔχουν ποτὲ τὸ λαὸ μὲσα στὴν ψυχὴ τους. Ὁ ἔκπαιδ. ὅμως Ὀμιλος — ἔ, αὐτὸς ἔχει ἕνα ζυγὶ δικό του, καθαρὰ ρωμεικόν, γιὰ τὴν ἀγάπην καὶ τὸν ἀνθρωπισμόν. Τα μετράει ἀνάλογα μὲ τὰ λόγια καὶ τὶς ὑποσχέσεις. Μὲ τὸ ζυγὶ αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια πὸς βραβαίνει ὀλόκληρα καντάρια ἢ ἀγάπην τοῦ νέου Ὀμίλου στὸ λαὸ μας καὶ στὴν ἀνθρωπότητα ἀκόμα. καὶ τὶ δὲν ὑπόσχεται π.χ. ἢ «προγραμματικὴν τοῦ προκήρυξις»; Πολὺ περισσότερο καὶ ἄπ' ὅτι ἕνα δημορικὸν πρόγραμμα τὴν παραμονὴν τῆς ἐκλογῆς; Ὀχι τὰ ἄλλα συγχρονισμένα σχολεῖα, νέες μέθοδοι, τεχνικὸς πολιτισμὸς, αὐτοδιοίκησις, μιὰ ὀλόκληρη λαϊκὴ καὶ ἐκπαιδευτικὴ ἀναγέννησις! Κι' ἂν μὲ τὰ λόγια μετριάται ἡ ἀγάπη, ἀπο λόγια ἄλλο τίποτα. Οἱ πολιτικὲς συζητήσεις μονάχα σὲ Δευτέρους τοῦ νέου Ὀμίλου πᾶνε ἀπανωτὰ καὶ θὰ συνεχιστοῦν ὡς τὸ καλοκαίρι.

Εἶναι ὅμως κι' ἕνα ἄλλο ζυγὶ ποὺ ζυγιάζουν τὸν ἀνθρωπισμὸν καὶ τὴν ἀγάπην. Σύμφωνα μ' αὐτὸ ἀνθρωπισμὸν δὲν ἔχεις, ἄμα δὲ σέβεται τὸν ἑαυτὸν σου καὶ τοὺς ἄλλους. Καὶ δὲ σέβεται τὸν ἑαυτὸν σου καὶ τοὺς ἄλλους, ἄμα γελᾷ καὶ τοὺς δυὸ. Ἡ ἀγάπη δὲ δείχνεται μὲ λόγια, παρὰ μὲ τὴν εἰλικρίνειαν, μὲ τὴν θυσίαν, μὲ τὴν ἐκμηδένισιν τοῦ ἑγὼ σου, μὲ τὴν ἀδικίαν, τὴν ἐπίμονην καὶ θετικὴν δουλειάν. Τέτοιο ζυγὶ κρατῶντας σὲ ἔχει τοῦ ἕνα ἀπὸ τὰ μέλη ποὺ ἔφυγαν τοὺς ἔλεπε. «μὲ μιὰ κουταλιά νερόν μεταρρυθμισθὴν δὲ γίνεται». Μὲ τὸ ἴδιον ζυγὶ ἂν ζυγιάσουμε τὸ νέο σωματεῖο, θὰ τὸ ἰδοῦμε μὲ ὄλες τοὺς ὀμιλοὺς νὰ τινάζεται ψηλὰ στὸν ἀέρα σὰ σαπυνοφύσκα.

ΣΟΜΠΙΣΜΟΣ — Ἡ ἔταιρία τῶν Θεατρικῶν συγγραφέων μιὰ καὶ δὲν ἀρκεῖται στὸ γεγονός ὅτι τὰ μέλη τῆς δὲν ἔπασαν νὰ γρ φων κοινωτοπικὰ ἔργα προχώρησε καὶ σ' ἄλλες ἐμφανίσεις. Στὸ χορὸν λ.χ. ποὺ κἀνει κάθε χρόνον θέλησε νὰ δημιουργήσει ἀτραξιὸν πνευματικὸν τάχα περιεχομένου καὶ τίποτ' ἄλλο δὲν κατάρθε παρὰ νὰ δεῖξει πὸς ὅλοι μὴ πορεῖ νὰ τάχαν οἱ ὀργανωτὲς τοῦ χοροῦ μόνο δια ὄσησιν καὶ πνευματικὸν περιεχόμενον δὲν εἶχαν. Μὰ τί προκοπὴν πορεῖ νὰ περιμένει κανεὶς ἀπὸ λογίους ποὺ ζοῦν καὶ γράφουν μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ τοὺς λένε καλημέρα καὶ νὰ τοὺς καλοῦν στὰ σαλόνια τους οἱ κοσμικὲς κυρίες. Αὐτὸ τὸδεῖξαν καὶ στὸ γέυμα ποὺ ἐκάναν τῆς Πιεραῖ, στὸ ὄπιο ἀφοῦ ἤθελαν νὰ βρῶσιν περιεχόμενα πρόσωπα

ἀπὸ τὸ συμβούλιον, μπορούσαν νὰ καλέσουνε τὶς κορυφαῖες καλλιτέχνιδες τοῦ θεάτρου ἢ κι' ἄλλα μέλη τῆς ἑταιρίας κι' ὄχι ἀπὸ ξησιαία κοσμικὲς κυρίες ποὺ ἔχουν τὴν σέβην μὲ τὴν πνευματικὴν ζωὴν τοῦ τόπου μας ὅση ἔχει ὁ φάντης μὲ τὸ ρετινὸλίθο.

ΛΙΓΟΤΕΡΗ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ — Οἱ δημοτικὲς ἀρχὲς τοσοῦ τῆς πρωτεύουσας ὅσο καὶ τοῦ Πειραιᾶ ἀγωνίζονται νὰ φτιξῶν τοὺς δρόμους τῶν δυὸ πόλεων. Γιὰ κάθε δὲν δὲν εἶναι δὲν φτάει ἢ καλὴ πρόθεσις. Χρειάζεται καὶ μέθοδος καὶ τάξις στὴν ἐκτέλεσιν τῆς. Καὶ νομίζουμε πὸς προτιμότερον ἦταν νὰ φτιαχτοῦν μερικὸι δρόμοι ποὺ ἔνω δὲν ἀποτελοῦν κεντρικὰς ἀρτηρίας πρέπει ὅμως νὰναι καλοὶ γιατί ὀδηγοῦν σὲ νοσοκομεία λαϊκά καὶ ἢ καλὴ διατήρησιν τους πρόκειται ἰεμαντικά νὰ ἐξυπηρετήσιν τοὺς ἀρρώστους. Ἀ.χ. ὁ δρόμος ποὺ ὀδηγεῖ στο Ζῆννεο νοσοκομείον στὸν Πειραιᾶ εἶναι σὲ τέτοια χιλία ποὺ εἶναι σωστὴ περιπέτεια νὰ τὸν περῶσιν κανεὶς μὲ αὐτοκίνητο. Στὸ Ζῆννεο ὅμως κουβήλοῦν ὄλους τοὺς τραυματισμένους κι' ὄλο τὸ λαὸν ποὺ πίσχει καὶ ποὺ δὲν ἔχει τὰ ὑπὸ μὲσα νὰ πει σὲς μεγαλόλητες κλινικὰς. Ἐνας ὅμως τυφλὸς ἀνερπῶσιν ἀπὸ τὸν εἶναι ἀδύνατον νὰ ξεφουεῖ τὴν ἐντερορογαίαν. Γι' αὐτὸ λοιπὸν ὅσο κι' ἂν ἐνδιαφερόμαστε γιὰ τὴν αἰσθητικὴν, ὑπάρχουνε κάποιες ἀνάγκαις πρὸ ἄμωσιν ποὺ πρέπει νὰ προσπερῶσιν τὴν αἰσθητικὴν τάξι μίαν πόλιν.

Ο ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ — Καθημερινὰ πληθαίνουν τὰ ἀθλητικὰ σωματεῖα κι' ὁ ἀθλητισμὸς στὸν τόπον μας κατάντησε μὸδα ποὺ ὑποθετήθη ἀπὸ ἄνδρες καὶ γυναῖκες. Κανένας Ἕλληνας βέβαια δὲν πορεῖ νὰναι ἐνάντιος στὸν ἀθλητισμόν. Καθένας ὅμως ποὺ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴν ἀθλητικὴν ἐπίδοσιν του σὲ τὴν ζωὴν τῆς νεότητος δὲν πορεῖ νὰ δει μὲ καλὸ μάτι τὸ δρόμον ποὺ παίρνει ὁ Ἕλληνας ἀθλητισμὸς. Ἄντις γὰρ στέκεται μὲσο ὀμορφιάς τοῦ κορμοῦ καὶ ἐξυγνετισμοῦ τῆς ψυχῆς κατάντησε γι' ἄλλους κερδοφόρον ἐπιχειρήσιν, γι' ἄλλους ἐπάγγελματικὰ γιὰ τοὺς νέους συναγωνισμὸς, κατ' ἄλληλαν καὶ τῶν ὀνομάτων νὰ φαίνεται ὁ ἐγωῖσμός τοῦ παιδιοῦ. Μὰ τέτοιος ἀθλητισμὸς κι' ἂν λείπει τὰ παιδιὰ μας δὲ θὰ ζημιωθοῦν καὶ πολὺ.

ΜΑΚΑΡΙΟΤΗΤΕΣ — Κάποιος λόγιος ποὺ ἀνήκει στὸ ἐπιτελεῖον ἐνὸς ἐπαρχικοῦ φιλολογικοῦ περιοδικοῦ, εἰδείθιν τὴν ἀναγγελίαν ποὺ κάναμε τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ ἀναφέρουμε χωρὶς κανεὶς εἶδους σχόλιον, ἀπὸ τὰ πολλὰ τοῦ περιεχομένου γιὰ τὸν ἀξιόλογον κάποιον κομμάτι ποὺ ἡ διεύθυνσις κι' οἱ συνεργάτες φαίνεται τοῦ περιοδικοῦ τοῦτοῦ τοῦτιναν δευτερεύουσα σημασία, θύμισον μὲτ' ἑμὲν καὶ πῆρε γιὰ πείραγμα τὴν ἀναγγελίαν μας. Λυπούμαστε γι' αὐτὸ καὶ νομίζουμε πὸς ἂν ἀντὶ νὰ θεωρήσουμε ἀσήμαντα τὰ περ ἐχόμενα ἐπινοῦ τοῦ τευχικοῦ γράφμα πὸς μὲσα σὲς σελίδες τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ οὐ στεγάζεται πλθθωρικὴ μεγαλοφυΐα, τότες ὀνομα θὰ ἀναδημοσίευον τὴν κρίσιν μὲς καὶ δὲν θὰ μὲς ἔγραψαν νὰ τοὺς ἀφήσουμε ἡσυχους στὴν ἐπαρχιακὴ μοναξιά τους καὶ νὰ

βροῦμε ἄλλα ζητήματα νὰ μᾶς ἀπασχολήσουν. Τί νὰ γίνει ὁμως, ἀφοῦ ἐκεῖνοι βέβαιοι γιὰ τὴν τέχνη τους καὶ τὴν ἀξία τους κάνουν ἀδιάκοπες δημόσιες ἐμφανίσεις; καὶ μεῖς σὰν περιοδικὸ κριτικῆς καὶ ἐλέγχου τοὺς ἀπαντοῦμε στὸ δρόμο μας κι' εἴμαστε καθὲ μῆνα ὑποχρεωμένοι νὰ θλιβόμαστε γιὰ τὴν εὐτοχία τους!

ΜΙΑ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ.—Γιὰ τὴ Σοβιετικὴ Ρωσία γράφεται καὶ γράφονται καθὲ μέρα πολὺ καὶ ποικίλα. Ἐνα χαρακτηριστικὸ πρᾶμα δὲν εἶδαμε νὰ σημειωθεῖ. Πρόκειται γιὰ τὴ στάση τοῦ κλήρου τοῦ ὀρθοδόξου ὅσο καὶ τοῦ καθολικοῦ. Ἐνῶ ὅλες οἱ τάξεις, πού δὲν ἄρσαν στὴν ἐπανάσταση, με δειλία καὶ ὑπολογισμό—ὅπως οἱ εὐγενεῖς καὶ οἱ μεγαλοαστοὶ—ἐφυγαν ἀπὸ τὴ Ρωσικὴ γῆ καὶ κοίταξαν ν' ἀσφαλιστοῦν σὲ χίλιες γωνιῆς τοῦ ἔξωτερικοῦ, οἱ παπάδες δὲν ἐφυγαν. Τέτοια δειλία καὶ τέτοιο ὑπολογισμό δὲν ἔδειξαν αὐτοί.

Ἐμειναν, καταδιώχτηκαν φυλακίστηκαν, μερικὸι τουφεκίστηκαν, μὰ στάθηκαν στὴ θέση τους γιὰτὸ ὅσο κι' ἂν ξέρομε πὼς μιὰ μερίδα τοῦ κλήρου δὲν στέκονταν στο ὕψος τῆς σὲ μιὰ ἄλλῃ ἢ θρησκευτικῆ πίστιν στάθηκε ἀρκετὴ νὰ τοὺς ἐμπνεύσει ἡρωικὴ αὐτοθυσίαν καὶ ἕνα θάρρος στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴ διατήρησιν τῆς πίστεως. Καὶ τὰ πρᾶματα τοὺς ἐδικαίωσαν. Μετὰ δεκάχρονους ἀγῶνες τὸ σοβιετικὸ καθεστῶς τοὺς ἀναγνώρισε κι' ὁ πρόεδρος τῶν ἐπιτρόπων τοῦ λαοῦ Στάλιν ἔγραψε καὶ μίλησε γιὰ τὴ σημασία τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος στοὺς λαοὺς. Κι' ἦταν φυσικὴ μιὰ τέτοια νίκη ἀφοῦ ὁ ἀγῶνας τους στηρίζονταν σὲ μιὰ βαθειὰ πίστιν, ἐνῶ οἱ ἀγῶνες τῶν εὐγενῶν καὶ τῶν πλουτοκρατῶν δὲν εἶχαν κανένα ἄλλο περιεχόμενον ἀπὸ τὸ προσωπικὸ συμφέρον ἐκείνων πού τοὺς ἔκαναν.

ΜΟΝΑΧΑ ΣΤΑΥΡΟΦΟΡΙΑ — Τελευταία εἶδαμε στὶς ἐφημερίδες πὼς λαβαίνονται ξεχωριστὲς φροντίδες γιὰ τοὺς φυματικούς καὶ γιὰ τὰ σανατόρια, Ὑποθέτουμε πὼς δὲν χρειάζονταν ἢ ἐπιστολὴ τοῦ Ἰστρούτῆ οὔτε ἢ καμπάνια τοῦ Ριζοσπάστη γιὰ νὰ μιλήσουν καὶ νὰ ἐνεργήσουν ὅσοι εἶναι ταγμένοι ἀπὸ τὴν πολιτεία νὰ φροντίζουν τοῦτα τὰ πράγματα. Πολὺ πρὶν ἀπὸ τὴν πέρα πάνω καμπάνια καὶ τὴν ἐπιστολὴ, στὰ 1923 ὁ κ. Κωστῆς Μπαστιάς ἔκαμε πολυσέλιδη ἐρευνα γιὰ τὴ Σωτηρία πού δημοσιεύτηκε στὴν ἐφημερίδα «Δημοκρατία». Ἀποτέλεσμα τῆς καμπάνιας ἐκείνης ἦτον νὰ φυλακιστεῖ ὁ προμηθευτὴς τοῦ σανατόριου «Σωτηρία» ὕστερ' ἀπὸ μιὰ διοικητικὴ ἀνάκριση. Ἀκόμα κι' ἄλλες πολλὲς ἐφημερίδες καὶ πλεῖστοι δημοσιογράφοι διαμαρτυρήθηκαν σ' ὅλους τοὺς τόνους γιὰ τὰ χάλια τῆς «Σωτηρίας». Καὶ ὕστερ' ἀπὸ κάθε διαμαρτυρία οἱ ἀρμόδιοι κουνιόντουσαν λίγο. Ὅλες ὁμως οἱ ἐνεργεῖες στέκονταν ξόπετες καὶ καμμιὰ δὲν προχώρησε βαθύτερα γιὰ νὰ βρεῖ καὶ νὰ γιαιτρέψει στὴ ῥίζα τοῦ κακοῦ. Γιὰ τοῦτο δυστιχῶς καὶ πάλι γιὰ τὰ ὅσα ἀνακοίνωσε τὸ Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς καὶ θὰ χρειαστοῦν κυβερνητικὲς φροντίδες σοβαρῆς καὶ λαϊκῆς σταυροφορίας γιὰ νὰ μπει τὸ ζήτημα σὲ τέτοιο δρόμο πού οἱ δυστυχημένοι φυματικοὶ νὰ βροῦν σωστὴ ἀνακούφιση. Στὰ

ἀνακοινωθέντα ὁμως τῶν «ἀρμοδίων ὑπηρεσιῶν» δὲν δίνουμε καὶ τὴσὶν πίστη.

ΤΑ Ὅσα εἶδε ὁ βΟΣΚΟΣ Τὸ διήγημα τοῦ Θωμᾶ Χάρντυ, πού ἀρχίζουμε νὰ δημοσιεύουμε ἀπὸ τὸ σημερινὸ φύλλο, εἶναι, μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς, ἀπὸ τὰ πιὸ χαρακτηριστικὰ τοῦ Ἄγγλου συγγραφέα. Ἀπὸ αὐτὸ οἱ ἀναγνώστες μας θὰ μπορέσουν νὰ σχηματίσουν κάποια ἰδέα γιὰ τὴ μεγάλη συνθετικὴ ἰκανότητά τοῦ μυθιστοριογράφου, γιὰ τὴ δύναμιν τῆς ποιητικῆς του φαντασίας, πού ξέρεε μὲ λιτὰ μέσα νὰ ζωντανεύει μορφῆς ἀνθρώπων, καὶ τέλος θὰ αἰσθανθοῦν καὶ τὴν τραγικὴ πνοή, πού περνᾷ μέσα σ' ὅλα τὰ ἔργα του. Τὸ διήγημα διαιρεῖται σὲ τέσσερα κεφάλαια, τὶς «τέσσερες νύχτες», ὅπου ἱστοροῦνται «τὰ ὅσα εἶδε ὁ βόσκος» ο' αὐτῆς, καὶ θὰ δημοσιευτεῖ σὲ τέσσερα συνεχῆ φύλλα τῶν «Ἑλληνικῶν Γραμμάτων». Ἡ μεταφράση εἶναι κατωμένη ἀπὸ τὸν κ. Κ. Καρωτάκη—ἀπὸ τυπογραφικὴ ἀβλεψία παραλείφτηκε νὰ σημειωθεῖ τ' ὄνομα τοῦ κάτο ἀπὸ τὸ διήγημα—καὶ τ' ὄνομα αὐτὸ εἶναι νομίζουμε ἀρκετὴ ἐγγύηση γιὰ τὴν ἀριστοτεχνικὴ ἀπόδοσιν.

ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΤΕΧΝΕΣ

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Κ. Γ. Καρωτάκη: Ἐλεγεία καὶ σάτιρες.—Μελαγχολικὸ παιδί ὁ Καρωτάκης μὰ τὸν εἶχα συμπιθῆσει ἀπὸ τὴν πρώτη φορὰ πού παρουσιάστηκε μὲ «τὸν Πόνου τοῦ Ἀνθρώπου καὶ τῶν Πραμάτων» Ἀγαθὰ φτωχικὰ τότε καὶ δειλὴ ὁμως εἰδεινε εὐγένεια καὶ σεμνότητα ἢ θλιμμένη του ἐμφάνισιν, ὅσο κι' ἂν ἢ θλίψη του φαινότανε τεχνική, ἔτσι σὰν ἀπὸ παιδιὰτικὴ μίμησιν. Μὰ ἦταν παιδί.

Στὸ δεύτερο βιβλίον τοῦ «Νηπενθῆ» ἢ μελαγχολία, τὸ λουλούδι πού διάλεξε νὰ καλλιεργήσει στὸ περιβόλι τῆς καρδιάς του εἶχε ριζώσει καὶ φουντώσει. Μιλοῦσε κει γιὰ «χαμοῦς τῆς νιότης», γιὰ «γεράματα», γιὰ τὴ ζωὴ πὼς εἶναι «φέρετρο», γιὰ «ἀπέραντη παιρσία». Κανεὶς δὲν τὸν πίστευε, ὡστόσο ὁ τρόπος πού θρηνηλογοῦσε εἶχε τὴ νοστιμάδα του, σὰν τὸ ἀναφυλλητὸ πού πιάνει γι' ἀσήμαντὴ ἀφορμὴ ἕνα μορὸ παιδί.

Ἰαὶ νὰ τώρα, μὲ τὸ «ἐλεγεία καὶ σάτιρες» πού τὰ πρᾶματα ἔχουν σοβαρέψει. Σὰν τοὺς σπανοὺς, πού ἀνάστημα ρίχνουν ἄλλὰ γένεια δὲ βιάζον, ἔτσι κι' ὁ Καρωτάκης, ἐνῶ δείχνει πὼς μεγάλωσε μὲ τὴν εὐγενικότερη, λεπτότερη, θαρρετότερη, ἐφευρετικότερη τεχνικὴ του, ὡστόσο ἀπόμεινε μελαγχολικός. Ὁ «πόνος» τοῦχει γίνεϊ τώρα τρόπος ζωῆς. Ἡ μελαγχολία του ἔχει τὴν αἰσθητικὴν ἀφορμὴς τῆς, κι' ἄς εἶναι αὐτῆς οἱ συνειθισμένους οἱ ἀφορμῆς πού κάνουν ἕναν «ποιητὴ» νὰ πονεῖ, γιὰτὶ τὰ βλέπει ὅλα μαῦρα, μιὰ καὶ δὲν τὰ βρίσκει ὅλα στὴ ζωὴ ὅπως αὐτὸς τὰ ὀνειρεύεται, γιὰτὶ ἀντὶς νὰ δρῆπει ἀντὶ καὶ νὰ

τὰ προσφέρει στὴν «ἐκείνην», εἶναι ἀναγκασμένος νὰ δουλεύει καὶ νὰ κάνει παρέα μὲ ἀνθρώπους ἀγροίκους, σκληροὺς καὶ βλάκες. Μαραζώνει ἀπογοητευμένος ἀπὸ τὴ ζωὴ πού φεύγει, παράκαϊρα δίχως χαρὰ ἢ λύπη, δίχως ἰκανοποίηση, τσακίζεται καὶ τὰ ῥίχνει τ' ἄρματα:

«ῥίξε τὸ ὄπλο σου καὶ σωριάσου πρηνῆς ὅταν ἀκούσεις ἀνθρώπους»

Εἶναι τσομερὸ. Πρέπει στ' ἀλήθεια νὰ ὑποφέρει γιὰ νὰ βαστημαῖ ἔτσι. Τσομερὸ, γιὰτὶ στὸ σημεῖο αὐτὸ δὲν τὸν ἐκατοντῆσε μιὰ καταστροφὴ, μιὰ συμφορὰ, ἕνα ἀιμάτρευτο χτύπημα. Τέτοιο πρᾶμα δὲν φαίνεται ἀπὸ τοὺς στίχους του. Ἀλλὰ εἶναι τὸ φριχτὸ ἀποτέλεσμα τῆς μελαγχολίας, πού τὴν ἐσυνέπαισε στὴν ἀρχή, ὅπου συνειθίζει κανεὶς τὸ «τσιγαροῦ» καὶ τώρα τὸν ἐκίριψε, τοῦδιωξε κάθε ἄλλη εὐχ ῥίστησιν, τοῦγινε ἐγωπαθῆς. Κ' ἐπειδὴ ἢ ἐγωπαθῆς αὐτὴ εἶναι ἕνα γενικώτερον φαινόμενον στὸν τόπο μας, πού βροῖνε ἴσως στὸν Καρωτάκη τὴν καυτερότη του ἐκφραση, θὰ προσπαθῶ νὰ τὸ περιγράψω ἐδῶ, ἐξετάζοντας λεπτομερέστερα τὴ νὰ αὐτὴ ποιητικὴ σὺλ ογὴ τοῦ μελαγχολικοῦ ποιητῆ.

Ἡ συλογὴ χωρίζεται στὰ «Ἐλεγεία» πρώτη καὶ δεύτερη σειρά, στὴν «ἡρωικὴ τριλογία», στίς «σάτιρες» καὶ στίς «μεταφράσεις». Ἐξω ἀπὸ τὴν «ἡρωικὴ τριλογία», πού εἶναι τρία συντά σὲ πεντασίλλαβους, δείγματα δεξιοτεχνίας, τρεῖς εἰκόνες ἡρωικῆς ἐπιγραμματικῆς, «Διάκος» «Κανάρης» «Byron», ὅλα τᾶλλι τάχει γεννήσει αὐτὴ ἢ μελαγχολία πού εἶπαμε, ἀκόμα καὶ τὶς «μεταφράσεις», ὅπου ἔχει διαλέξει (καὶ μετ' ἀφᾶσει πολὺ πετυχημένα) ὀρισμένα μελαγχολικὰ ποιήματα ἀπὸ ὀρισμένους γάλλους καὶ γερμανοὺς μελαγχολικοὺς ποιητῆς.

Τὸ πρῶτο ποίημα τῆς συλλογῆς δίνει τὸν τόνο πού ἢ ἀκολουθήσουν ὅλα τ' ἄλλα: (σημειῶνω μὲ ἀραιὰ στοιχεῖα κάθε τι πού μοῦ φαίνεται ὑπερβολικὸ σ' ἐκφραση ἢ γλωσσικὸ καὶ γραμματικὸ τύπο).

Τὸν θάνατό μας χρειάζεται ἢ ἄμετρῳ γύρω φύση καὶ τὸν ζητοῦν τὰ πορφυρὰ στόματα τῶν ἀνθῶν ἂν ἔρθει πάλι ἢ ἀνοιξὴ πάλι θὰ μᾶς ἀφίσει, κι' ὕστερα πιά μῆτε σκιᾶς δὲν εἴ μεθ' α σκιῶν.

Τὸ θάνατό μας καρτερεῖ τὸ λαμπρὸ φῶς τοῦ ἡλίου Τέττα θὰ δοῦμε ἀκόμη μιὰ δόση θριαμβικῆ, κι' ὕστερα φεύγουμε ἀπὸ τὰ βράδια τοῦ Ἀπριλίου στὰ σκοτεινὰ πηγαίνοντας βιαστέια πέρα κει.

Μόνο μπορεῖ νὰ μείνουμε κατόπι μας οἱ στίχοι, δέκα μονᾶχα στίχοι μᾶς γὰ μείνουμε, καθὼς τὰ περισσότερα πού σκροποῦσιν οἱ ναυαγοὶ στὴν τύχη κι' ἔταν φέρουν τὸ μήνυμα δὲν εἶναι πιά καιρὸς.

Βλέπετε πὼς ὁ εαυτὸς μας ἔφτασε στὸ σημεῖο νὰ φοβᾶται πιά καὶ τὰ λουλούδια καὶ τὸν ἥλιον. Ἐκεῖνο τὸ «χρειάζεται» δὲν ἀφίνει καμμιὰ ἀμφιβολία ὅτι ἢ στάση τῶν λουλουδιῶν, τοῦ ἡλίου καὶ τῆς ἀμετρῆς γύρω φύσης εἶναι ἀπέναντί μας ἐχθρική. Ὁ ποιητὴς σὰν ἀγρίμι κυνηγημένο ἔχθρική. Ὁ ποιητὴς σὰν ἀγρίμι κυνηγημένο ἔχει μουλᾶξει καὶ φοβᾶται ὡς καὶ τὸν ἥσιο του, ἔχει σφαλιστὸ τὸ εἶναι του σὰν τὸ σφραῖδι καὶ δὲν ἀνοίγει μὲ κανέναν τρόπο. Μόνον ἔτσι

ἐξηγεῖται τὸ πεισματικὸ αὐτὸ κρέμασμα τῶν μουσῶν, αὐτὴ ἢ ἀπελιτισμένη ρουίζα ἐνοῦ παιδιοῦ παραχαϊδεμένου, πού ἀπὸ ἐγωπάθεια ἐκατάγγησε ἕως ἀνυπόφορος ἰδιότροπος, νευρικὸς καὶ γκρινιαρῆς, ἀφημένο στὸ πάθος του τόσο, πού νὰ μὴ μπορεῖ νὰ ἰδεῖ πόσο ψεύτικο εἶναι καὶ νὰ φαντάζεται πὼς ἥλιος καὶ λουλούδια περιμένουν τὶ καὶ πῶς, χρειάζονται τὸ θάνατό του. Ὁ ἀνθρώπος ὑποφέρει σὰν κανένας ὑποκονδριακός. Καὶ δὲν εἶ αὐτὸν τεχνικὸς λόγος πού ὁ ποιητὴς διαλέγει κι' ἀπὸ τὴ δημοτικὴ κι' ἀπὸ τὴν καθαρεύουσα τὶς λέξεις του καὶ τοὺς γραμματικούς του τύπους. Εἶναι παραξενιά του, κούραση καὶ βαρεισισμάρα.

Ὡστόσο μὲ τέτοιους στίχους ἐξακολουθεῖ ὁ ποιητὴς νὰ δίνει ὅλες τὶς ἀπόκρυφες τῆς μελαγχολίας του. Κάποια εὐτυχισμένη στιγμὴ, (ἔρωτικὴ, τί ἄλλο;) πού πέρασε γιὰ πάντα, ἀναλαβαίνει νὰ δώσει μιὰ πραγματικώτερον ἀφορμὴ, δίχως ὁμως νὰ ἐπιμένει καὶ πολὺ, χάνεται ἀμέσως. Τίποτα, ἢ λύπη εἶναι sui generis, δίχως ἀφορμὴ καμμιὰ. Τὰ «αἰώνια θλίψη», «αἰώνια πληγή», «ἄρωστο κορμί» καὶ τὰ τέττα δὲν σημαίνουν πὼς τὸν τρώει τὸν ποιητὴ μᾶς καμιά ἀρρώστια ἀγιάτρευτῃ. Σὲ μιὰ στιγμὴ τ' ὁμολογεῖ κι' ὁ ἴδιος:

καὶ βωτιόμαστε τὶ νὰ χόουμε, τὶ νὰ χόω πού σβύνουμε ὄλοι, φεύγουμε ἔτσι νέοι, σχεδὸν παιδιὰ!

δέτε ὑπερβολὴ μιὰ φορὰ:

τώρα τὰ χεῖλιά μου διψοῦν τὸ φίλημα τῆς μάνας, τῆς μάνας γῆς, καὶ ἀνοίγονται στο γέλιο τῶν αἰώνων

Τὰ ἀπόλυτο μηδέν, «ἀπεραντοσύνη», «καθὼς βαδίζω μιὰ σκιά μ' ἀκολουθεῖ ἀπὸ πάνω» εἶναι μοναχὰ κόλπα γιὰ νὰ θρέψουν καὶ συντηρήσουν μιὰ μελαγχολία καθάρια ποιητικὴ καὶ ἰλίστα σύγχρονη νεοελληνικὴ. Μὰ ὁ καρωτάκης, ὄντας τεχνίτης, ξεπερνᾷ τὸν ἐφύσικον καὶ σαχλὸν τόνο τῆς στανικῆς μελαγχολίας ὄλων σχεδὸν τῶν νέων τῆς ποιητικῆς—μιὰς μελαγχολίας πού θὶ τὴν ἐλεγα αὐτοκατ' ἀφορμῆς—καὶ μὲ μουσικὴ λαλιά καὶ ρυθμὸ λιγερό, σεμνὰ πάντα προσπαθεῖ νὰ βρεῖ τρόπο νὰ τὴ δικαιολογήσει μὲ χίλιες δυὸ πρόφασες, ὅπως ὁ ἄλκοος καὶ τὸ πᾶθος του. Κάτι δμορφο καὶ ζωντανὸ καὶ γερό, ἀντὶ νὰ τοῦ δώσει χαρὰ, τὸν κάνει νὰ μελαγχολήσει περισσότερο σὰν τὸν ὑποκονδριακὸ πού πειράζεται ἀπὸ τὰ παιχνίδια τῶν παιδιῶν.

Ἐνα σπιτάκι ἀπόμεινε, στὸ θεῖλι, στὸν εἰλαιῶνα, μιὰ κικροῦλα φτωχικὴ, μιὰ βιθιαὶ πολυθρόνα μιὰ κόρη πού στοχαστικὴ τὸν οὐρανὸ κοιτάει, ὦ, μιὰ ζωὴ πού χάνεται καὶ μὲ τὸν ἥλιον πᾶει!

καὶ νὰ πάλι:

μισθικὴ δουλεία, σωροὶ χαρτιῶν, ἔργιας μικρῆς [καὶ λύπης] ἄθλιας, μὲ περιμένανε σήμερον καθὼς πάντα.

Ἐτσι παραπονιάρης, γκρινιαρῆς, μὲ λαχτάρες γιὰ τὴξίδι μακριὰ ἀπὸ τοὺς κακοὺς ἀνθρώπους, τελειώνει τὴν πρώτη σειρά γιὰ νάμπει στὴ δεύτερη, πού δὲν παραλλάζει ἀπὸ τὴν πρώτη, μόνο πού παίρνει κάποιον τόνο αὐτοσαρκια-

σμοῦ, πού βγαίνει ἀπὸ ἀνικανοποίητο πάθος. Ἐκείνος ὁ ἄθλιος ὁ Καβάφης ζουζουρίζει ἐπίμονα στ' ἀφτιά μου ὅταν διαβάζω τοὺς στίχους:

Σὴν δέσμη ἀπὸ τρικιντάφυλλα
εἶδα τὸ βράδυ αὐτό.
Κάποια χρυσή, λεπτότατη
στοὺς δρόμους εὐωδία.
Καὶ στήν κερδιά
αἰφνίδια κλωστήνη.
Στὰ χέρια τὸ παλτό,
στ' ἀνεστραμμένο πρόσωπο ἢ σελήνη.
Ἡλεκτρισμένη ἀπὸ φιλήματτα
θάλπειες τὴν ἀτμόσφαιρα,
Ἡ σκέψις, τὰ ποιήματα,
δῆρος περιττό.
Ἔχω κάτι σπασμένα φτερά... κ.λ.π.

Κι' ἐξοκολουθεῖ ὁ αὐτοσαρκασμὸς μὲ στίχους ὡσάν αὐτούς: «εἴμαστε κάτι ξεχαρβαλωμένους κιθάρες» ἢ «εἴμαστε κάτι ἀπίστευτες ἀντένες» ἢ «εἴμαστε κάτι διάχυτες αἰσθησεις» ἢ «ἡ ποιησις εἶναι τὸ καταφύγιο πού φθονοῦμε (;)» ἢ «τῶν ἄδειων ἡμερῶν πού τώρα ζοῦμε» ἢ «ἀπὸ χαρτὶ πλασμένα κι' ἀπὸ δισταγμὸ ἀνδρείκελα» καὶ ἡ διάθεση αὐτὴ κατασταλάζει ὁμορφα στὸ σονέτο «Τάφοι» καὶ κλείνεται ἐπιγραμματικὰ μὲ τὸ δίστιχο:

Στὴν ἄμμο τὰ ἔργα στήνονται
μεγάλια τῶν ἀνθρώπων
καὶ σὴν παιδικὰ τὰ γκρεμίζει ὁ χρόνος
μὲ τὸ πόδι.

Στὶς «Σάτιρες» ἡ μελαγχολία δείχνει καλύτερα τὴν ὄψη τῆς, ξεθυμαίνοντας σὲ πικρόχολο γέλιο γιὰ τοὺς ἄλλους καὶ γιὰ τὸν ἴδιο τὸν ποιητὴ. Ἐδῶ πῶς ὑποφερτὸ τὸ γλωσσικὸ ἀνακάτομα καὶ μάλιστα καὶ ταιριαγμένο, εἶσι σὴν κομικὸ στοιχεῖο, γιὰ τοὺς σάτιρες αὐτὲς εἶναι λίγο καὶ σὴν φάρσες: «Ἐνα ξεθύμασμα δίχως κόπο. Ὁ βαριεστημένος, σακατεμένος ἀπὸ τὴν ὑποχονδρία τοῦ ποιητῆς, ξεχύνεται σὲ καγχασμοὺς καὶ τρελλοκουβέντες σὴν Ἀμλέτος. Τὰ συμπτώματα τῆς ἀρρώστιας φανερόντοια ἐδῶ καθαρότερα. Γλωσσικὴ φάρσα τὸ «Εἰς Ἀνδρέαν Κάλβον», παραλήρημα ἀπὸ ἕνα κουρασμένο μυαλὸ πού βλέπει ἀραβουργήματα νὰ σαλεύουν καὶ νὰ μπερδεύονται ἀδιάκοπα τὸ «Ἐμβάτήριο πένθιμο καὶ κατακόρυφο», φανταστικὴ ἀγωνία τὸ «Ἰδανικὸ αὐτόχειρες», μικροεκδικησὶ τὸ «μικρὴ ἀσυμφωνία εἰς Ἀ μείζον», σαρκασμὸς τὸ «σταδὶ δρομῖα», «ἴλοι μαζί...» καὶ φαρμάκι τὸ «Υποθήκαι»:

«...Ὅταν ἀκούσεις ποδοβολητὰ
λύκων...ὅταν ἔχεις μιὰ παιδικὴν κερδιά
καὶ δὲν ἔχεις ἕνα φίλο...
Ἄς τὰ ρύθαι καὶ τὸ μακροπρὸ
Ἄζ σου, Ρῶμα Φιλύρα.
Σὲ δάραθρο πέφτοντας ἀγριωπὸ,
κράτησε σκῆπτρο καὶ λύρα.»

Ἔχω τὴν ἰδέα πὼς οἱ ἄνθρωποι εἶναι πολὺ περισσότερο παιδιὰ ἀπὸ ἕναν ποιητὴ. Ἄλλο μόνον ἂν ὁ ποιητὴς δὲν πονεῖ τοὺς ἀνθρώπους. Ποιὸς τότε θὰ τοὺς πονεῖ; Καὶ τὸ ποιητὴς εἶναι αὐτὸς πού ἔχει ἀνάγκη νὰ χαϊδεολογηθεῖ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους; Ἄς κρατῆσαι λοιπὸν πεισματικὰ σκῆπτρο καὶ λύρα καὶ ἄς τοὺς βρίζει γιὰ τὴν δὲ

νιώθουν, γιὰ τὴν δὲν ἔχουν τὸ χάρισμα νὰ ἐκφράσουν τὸν πόνο τοὺς κι' αὐτοί, γιὰ τὴν δὲν ἔχουν δύναμη νὰ σκεφθοῦν, γιὰ τὴν ἀγωνίζονται γιὰ τὴν ζωὴ, πολεμῶντας ὅσο καὶ ὅπως τοὺς κόβει. Ἀμὴ ἄς τοὺς ἀνοίξει τὰ μάτια ὁ ποιητὴς. Γιὰ τὴν αὐτὸ εἶναι ποιητὴς: ἀνοιχτομάτης αὐτὸς μέσα στοὺς τυφλοὺς, δὴγὸς στοὺς παραστρατισμένους, παρηγορητὴς στοὺς θλιμμένους, δάσκαλος καὶ καλοκαρδιστὴς, κι' ὄχι στενόκαρδος κ' ἐγώπαθος. Κι' ἂν εἶναι οἱ ἄνθρωποι κακοί, φταῖ αὐτὸς πρῶτος μὲ τὴν ἐγώπαθειά του. Γιὰ τὴν αὐτὴν αὐτὴν γενιά (μαζὶ ποιητὴς καὶ «περιβάλλον» κ' «ἐποχὴ») τὴν ἔφαγε ἡ ἐγώπαθεια, ὁ θεατρικισμὸς. Ὁ θεατρικὸς, τεχνίτης ἐφήμερος, —τι λέω;—τῆς στιγμῆς, ἔχει ἀνάγκη νὰ νιώθει τὸν ἑαυτὸ τοῦ κέντρο τῆς οἰκουμένης, γιὰ τὴν αὐτὸς ὁ δόλιος εἶναι πράγματι «κύμβαλον ἀλαλάζον». Γι' αὐτὸν τὸ χειροκρότημα τῆς στιγμῆς εἶναι ἡ δικαίωση τῆς τέχνης του, ἀνταμοιβή του, μόνη ἐπιτυχία του στὴ ζωὴ. Ἀμὴ ὁ ποιητὴς; ὁ ἐμψυχωτῆς; ὁ δίκαιος κριτῆς; ὁ πλάστης τῶν θεῶν; Πῶς αὐτὸς ὁ «ποιητὴς» ρίχνει τὰ ριζοκλάματα ὅταν ἀκούει τὰ ποδοβολητὰ τῶν λύκων;

Μὲ τὸν Καρυωτῆκα κάποια παρεξήγηση θὰ συμβαίνει, ἐπιασε αὐτὴ τὴν κλάμα ἀπὸ τὸ πρῶτο τοῦ βιβλίου κ' ἐξοκολουθεῖ. Τεῦ εὔχομαι μὲ τὸ «Ἐλεγεία καὶ σάτιρες» νὰ ξεθύμασε πιά καὶ ν' ἀλλάξει σκοπὸ. Ἄς θελήσει νὰ νιώσει πὼς ἄλλο «παιδικὴ» κι' ἄλλο «στενὴ» καρδιά.

Ἄπ. Μαμήλη: Σταθμοί.—«Ζῶντας στὸ σκοτάδι, μεταξὺ ὄνειρου καὶ ὁράματος, μὰ καὶ μέσα στὴν ἐπιστήμη καὶ στὴν τέχνη καὶ μὲ τὸν κ' ἔξω ἀπ' τὴν ἀντίληψη τοῦ καιροῦ μας, ἀγνόησα, λογιζόμενα, τὸ πλανητὸ τοῦ φῶς, ζῆγισα τὴν ἀγνοία τῆς Ἐπιστήμης γιὰ τὰ ἐκτὸς καὶ τὴν πλάνη τῆς πειραματικῆς ἔρευνας γιὰ τὰ μὴ νοούμενα, μίλησα νύχτες ἀκέριες μὲ τὴν ἀνεύρητες δυνάμεις καὶ τ' ἀφανέροτα, μετρήθηκα στὴν ἀνίστη πάλιν μὲ τὸν δικό μου καὶ μὲ τὸν πόνο τῶν δυστυχῶν ὁμοίων σου (sic), λύτρωσα τὴν ψυχὴ καὶ τὸ νοῦ μου κι' ὑψώθηκα γονατίζοντας μπρὸς στὸ φῶς, τὸ ἰδεατό!»

Κ' εἶδα!... καὶ πίστεψα!

Τὴν πίστη μου αὐτὴν, ἀναγνώστη, πού τὴ θεμελίωσαν καιροὶ θλιβεροί, τὴν ἔθρεψαν οἱ συντριμμοὶ καὶ τὴν ἀγίασαν οἱ φαντασμοὶ τῶν δακρύων, κάμοντάς τὴν θεῖα μετάδοσι, σὲ προσκαλῶ νὰ κοινωνήσεις!»

Ἔτσι τελειώνει ὁ πρόλογος σ' αὐτὸ τὸ νέο βιβλίο τοῦ τυφλοῦ ποιητῆ καὶ γιατροῦ Μαμήλη. Τοῦ κάκου ὅμως περιμένει κανεὶς νὰ κοινωνήσει κατόπιν αὐτῆς τῆς θεῖας μετάδοσι. Γιὰ τὴν ἀρχίζει μιὰ σειρά ἀπὸ στροφούς δίχως μορφὴ, μὲ στίχους δίχως ῥυθμὸ ὅσοι μέτρο καὶ λόγια δίχως ξεκαθαρισμένο νόημα. Τὸ τί θέλει νὰ πεῖ ὁ ποιητὴς εἶναι ἀπίστευτο γιὰ τὸν ἀναγνώστη, δὲν τοῦ ἀγγίζει τὴν καρδιά. Καὶ μένουν μόνον λόγια, λόγια ἀφιερμένα, φιλοσοφία δίχως κἂν ἐπιχειρήματα, κἂν ἄσκοπος. Γιὰ τὴν μαθηματικὸν ὑπολογισμὸν ὅπως «Οἱ παλαιοὶ τῆς καρδιάς τῶν ἀνθρώπων τῆς γῆς κι' ὅσον ἀνασάινουσι στὴ φύση, συνολικὰ παρμένοι, ἰσοδυναμοῦν πρὸς τὸ νοερῶς ἀπροσδιόριστο πολλοστὸ τοῦ ἐνὸς καὶ αἰώνιου παιμοῦ...» καὶ δογματισμοὶ καὶ θεωρίαι κατανοοῦν πεζολο-

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟ

γήματα, ὅταν δὲ μποροῦν νὰ συγκινήσουν. Ἔτσι ὁ Μαμήλης ἀντὶς ἔργο ζωντανὸ παρουσιάζει μιὰ χημικὴ ἀνάλυση. Μόλις στὸ τέλος, ὅπου ὁ τυφλὸς ποιητὴς προσπαθεῖ νὰ φέρει μερικὲς ἀνάμνησις ἀπὸ τὴν ζωὴ κατορθώνει νὰ κινήσει τὸ ἐνδιαφέρον κι' αὐτὸ γιὰ λίγο μόνο. Ὁ Μαμήλης ἔδειξε μὲ τὸ προηγούμενο τοῦ ἔργου πὼς μπορεῖ νὰ ἐκφρασθεῖ ποιητικὰ. Τὸ νομίζω λάθος του ν' ἀπαρνιέται τὴν ἀπλή γλωσσα πού μιλοῦμε καὶ νιώθουμε ὅλοι μας. Δυστυχῶς εἶσι εἶναι: ἂν δὲν συγκινηθεῖ ἡ καρδιά, ὁ νοῦς δὲν καταλαβαίνει, δὲν μπορεῖ νὰ καταλάβει. Κ' ἡ καρδιά γιὰ νὰ συγκινηθεῖ θέλει καὶ λίγο «ζωὴ», ἀκόμα καὶ στὰ ὀ ρ ἄ μ α τ α.

Πολύδωρον Παπαχριστοδούλου: Θεατρικὲς ἠθογραφεῖς.—**Μέρος Δ'.**—Ὁ κ. Παπαχριστοδούλου εἶναι φίλος μου. Νὰ ἡ εὐκαιρία νὰ τοῦ ἀποδείξω τὴν φιλία μου λέγοντάς του καθαρά καὶ ἔπιστρα τὴ γνώμη μου. Κ' ἡ γνώμη μου εἶναι νὰ μὴ βγάλει πιά ἄλλον τόμο «θεατρικῆς ἠθογραφίας» ἔξω ἀν βρῆκε μ' αὐτὲς τέτοιου μεγάλειο πού—ἔξω κι' ἐγώ... ὁ θεὸς; νὰ μὲ συχαρέσει—ποῖος θὰ τολμοῦσε γι' αὐτὸ νὰ τὸν κατηγορήσει; Ἐγὼ βέβαια δὲ θὰ ἤμουν ἀπὸ τοὺς πρώτους, μάλιστα θὰ τοῦλεγα καὶ μπιτσο, πού ἐπὶ τέλους προσφέρει ἀφῆρα πρῶματα καὶ ἀρκετὰ νόστιμα καὶ ὀπωζήποτε ὀφέλιμα. Μολαταῦτα ὁ νέος τόμος οἱ «Θεατρικὲς ἠθογραφίαι» δὲν παρουσιάζει τίποτα νέο, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν πρόλογο τοῦ Βάρναλη. Ὅμως ὁ καλόβολος πρόλογος τοῦ Βάρναλη, οἱ λιγοστὲ; ἰδιωματικὲς στοιχεῖα δὲν ἀρκοῦν γιὰ νὰ δικαιολογήσουν καταρχὴν αὐτὸν τὸν τόμο. Εἶναι καιρὸς ὁ κ. Παπ. ν' ἀφίσει τὴν ἀνάμνησις, γιὰ εἶναι νέος καὶ νὰ κοιτάξει μὲ τὴν τέχνη του νὰ βγάλει κάτι κι' ἀπὸ τὴ ζωὴ. Ἄς παρατήσῃ τὸ εἰδυλιακὸ ψέγμα μὲ τὸ καλαμίδι ἀπὸ τὴν ἀμμουδιά, γιὰ τὴν τὴν μακαριότητα πάλιν μόνον σὲ ἀπόμαχους ταριάζει. Καιρὸς ν' ἀνοίχῃ στὰ βαθιά.

Νὰ προχωρήσει μόνος του νάβρει τὴν τύχη τοῦ σύμφωνοι μὲ τὴν ἀνάγκη τῆς ψυχῆς του, κι' ὄχι νὰ τὴν περιμένει ἔτσι νάβρῃ αὐτὴ νὰ τὸν εὔρει κι' ὅ,τι βγεῖ. Μὲ τοῦτα θέλω νὰ πῶ ὅτι δὲ φτάνει νὰ περιγράψῃ κανεὶς πιστὰ τὰ περιστατικὰ τῆς ζωῆς γιὰ νὰ κάνει τέχνη. Μόλις ἀπὸ τὴν στιγμή πού βάνει χεῖρ ὁ συγγραφεὺς στὰ ἔργα τῆς ζωῆς γιὰ νὰ τὰ παρουσιάσει κατὰ τὸ γούστο του, μὲ τὴν ἀπ' αὐτῆς τῆς στιγμῆς ἀρχίζει ἡ τέχνη. Καὶ τὸ γούστο αὐτὸ τοῦ συγγραφέα, αὐτὸ εἶναι πού μᾶς ἐνδιαφέρει περισσότερο. Τὸ ἔργο ἀπὸ τὸ φίλο μας τὸν Πολύδωρο. Ὅσο γιὰ τὴν «Θεατρικὴ ἠθογραφία» μπορεῖ νὰ τὴν κάνει σιγά σιγά καὶ περιοδικὸ, ποῖος ἔχει ἀντίρρηση;

Β. ΡΩΤΑΣ

Ἡ «Δράκαινα»: Δημ. Μπόγγη (Δράμα σὲ πράξεις τρεῖς. Θέατρο «Κεντρικόν»).—Οἱ παλαιοὶ λόγιοι, ὅταν κάνουν τὴν ἀπολογία τοῦ ἔργου τῶν, συνηθίζουσαν νὰ παίρνουν ὡς ἐλαφρυντικὸ τὴν ἐργασία τῶν νέων. Τὶ ἔχουν κάνει οἱ νέοι στὴν ποίηση, στὸ διήγημα, στὸ μυθιστόρημα, στὸ θέατρο, στὴν κριτικὴ; Δὲν εἶνε βέβαια οὔτε ἡ ὄρα οὔτε ὁ κατ' ἄλλῃλος τόπος νὰ ἐξετάσῃ μὲ τί ἔχουν κάνει οἱ πρῶτοι καὶ τί οἱ δεῦτεροι. Νομίζω ὅμως ὅτι καὶ οἱ δύο ἔχουν ἄδικο. Γιὰ τὴν ἀπλοσύτητα καὶ οἱ δυὸ μὲτὰ δὲν ἔχουν κάνει σχεδὸν τίποτα. Καὶ χειροπιαστὴ ἀπόδειξη ἡ ἀπουσία σοβαρῆς πνευματικῆς ζωῆς ἀπὸ τὸν τόπο μας, τοῦ ἀλάνθαστου αὐτοῦ γνωρίσματος καὶ ἀποτελέσματος κάθε καλῆς λογοτεχνικῆς παραγωγῆς. Αὐτὸ, νομίζω, ἔφθανε νὰ σκεφθεῖ ὁ Γοργίας τῆς «Νέας Ἐστίας» γιὰ νὰ μὴν τὰ βάλει μὲ τοὺς νέους, προβάλλοντάς; μάλιστα ὡς ἐπιχειρήματα τὴν ἐργασία τῶν παλαιῶν. Ἡ σιωπὴ, ὅταν καὶ τὰ δύο μέρη ἔχουν ἄδικο, ἂν δὲν εἶναι ἀναγνώριση τῆς γενικῆς εὐθύνης, —κι' ὅταν ἀναγνωρίζῃ κανεὶς τὴν εὐθύνην πάντα καλύτερες; —εἶναι τοῦλάχιστον ἐξυπνάδι, πού ἔπρεπε νὰ τὴν ἔχουν οἱ παλαιοὶ ἔπειτ' ἀπὸ τόσο μακροχρόνον φιλολογικὴ ζωὴ.

Ἄλλ' ὡς εἶναι. Οἱ παλαιοὶ ἔχουν καὶ κάποτε δίκιο. Ὅταν λ.χ. φανάζουν ὅτι οἱ νέοι δὲν ἔχουν κάνει τίποτα γιὰ τὸ θέατρο, ὅτι οἱ νέοι, πού ἀνέχονται στὶς δύο τελευταῖες γενεάς, δὲν ἔχουν νὰ παρουσιάσουν στὸ θέατρο παρὰ μόνον δύο-τρεις εὐσυνειδητες προσπάθειες. Καὶ νὰ πείσῃ ὅτι δὲν τοῦ; δόθηκαν δὲ μέσα νὰ κάνουν γιωστή τὴν ἐργασία του; Τὸ θέατρο τῶν «Νέων», πού λειτουργοῦν δὲ ὀλόκληρες θεατρικὲς περιόδους; εἶχε τὴ σκηνὴν τοῦ ἀνοιχτῆ σὲ κάθε νέο ταλέντο. Ποῖος ἦταν ὅμως ὁ ἀπολογισμὸς τοῦ «Θεῖου τῶν Νέων»; Μία-δύο καλὲς προσπάθειες, αὐτὲς πού ἀναφέραμε παραπάνω καὶ μιὰ σειρά ἔργων πού ἦταν τόσο ἄτεχνα καὶ τόσο κενὰ ἀπὸ κάθε περιεχόμενο, ὥστε ἐκρυβῃ τὸ πρῶτο σου ἀπὸ ντροπὴν ἂν ἦσαν νέος. Δηλαδή τὸ «Θέατρο τῶν Νέων» παρ' ὅλη τὴν ἀγαθὴ πρόθεσι τοῦ κ. Κ. Βελιούρα τὸν ἕνα χρόνον κα' τῆς κ. Ε. Χ' αλοῦση τὸν ἄλλο, ἂν τὴν παρῶσι σ' εἰ τι μποροῦν νὰ κἰνουν οἱ νέοι στὸ θέατρο, ἔδειξε ὅτι δὲν μποροῦν νὰ κἰνουν τίποτα. Δὲν ξεχνᾶμε βέβαια ὅτι τὸ θέατρο εἶναι ἀπὸ τέλεσμα πείρας. Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ; νέους θεατρικὸς συγγραφῆς δὲν ζητήσαμε ἀριστουργήματα. Ἄπλως ἔργα, πού νὰ δείχνουν κἰπονον ἐσωτερικὸ πάλμο, νὰ λένε κατιτὶ καὶ νὰ στένονται ὀπωζήποτε στὰ πόδια του; ἀξιόλογες τέλος προσπάθειες πού νὰ σημειώνουν μιὰ καλὴ ἀρχὴ. Καὶ ἡ «Δράκαινα», μέσα στὴν τὴν στείρωτη τῶν νέων, θ' ἔπρεπε νὰ χαίρεται μὲ ἀνεπιφύλαχτο ἐνθουσιασμὸ. Ἄλλὰ ὁ κ. Μπόγγης οὔτε ἀρχὴν κἰνει στὸ θέατρο μὲ τὴ «Δράκαινα» οὔτε βρισκεται ἔσση τὴν πρῶτῃ του νεότητι. Ἡ «Δράκαινα» εἶναι βέβαια ἔργο πού στρέφεται γύρω ἀπὸ ἕναν τύπο πολὺ ἀληθινὸ καὶ μελετημένο. Ἄλλὰ θέατρο, ὅπως καὶ κάθε εἶδος τέχνης, δὲν ὑπάρχει ὅταν λείπει ἡ ἐκφραση, ἡ σκηνικὴ ἐκείνη διατύπωση σχέσεων καὶ αἰσθημάτων, πού δίνει τὸν τρόπο

στό συγγραφέα νὰ ἐπικοινωνήσῃ μὲ τὸν ἀκροατὴ του. Καὶ στὸ νέο ἔργο τοῦ κ. Μπόγγρη ἡ διατύπωση αὐτὴ ἄλλο εἶναι ὅχι καὶ ἄλλοτε δὲν ὑπάρχει. Ἄλλὰ τί εἶναι ἡ «Δράκαινα»; Καὶ ποῖα τὰ προτερήματά της, ὅπως καὶ ποῖα τὰ ἀδύνατά της;

Ἐπὶ τὴν ἔκθεσιν αὐτὴν πέρασαν τὰ καλύτερα χρόνια τῆς ζωῆς τους, σκλαβωμένες σὲ μιὰ συζυγικὴ συμβίωση χωρὶς ἔρωτα ἢ σὲ μιὰ συζυγικὴ συμβίωση γεμιστὴ πίκρας ἀπὸ πλῆθος ἄλλες οἰτίες, ξυπνοῦν σὲ προχωρημένη πιά ηλικία, ἐπαναστατοῦν καὶ μὲ κινεὶ θυσία θέλουν νὰ χαροῦν τὸ ὑπόλοιπο μέρος τῆς ζωῆς τους.

Ἀπὸ τὸ εἶδος τῶν γυναικῶν αὐτῶν εἶναι καὶ ἡ ἡρωίδα τοῦ δράματος τοῦ κ. Μπόγγρη. Ἀπὸ πέρασε ἓνα μεγάλο μέρος τῆς ζωῆς της μ' ἓναν ἄνθρωπο, πού τὸν παντρεύθηκε μόνο ἐπειδὴ ἠθέλε ὁ πατέρας της, κ' ἔκανε μαζί του δυὸ ἀγόρια, πού εἶναι ἄντρες ὅταν ἀρχίζει τὸ ἔργο, χήρα πιά καὶ μεσόκοπη γυναίκα ὀρθώνεται μπρὸς στοὺς δυὸ γιούς της γεμάτη ἀξιώσεις γιὰ τὴ ζωὴ καὶ προσάντων πλημμυρισμένη ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία νὰ ἐκδικηθεῖ γιὰ ὅ,τι ὑπέφερε, γιὰ ὅ,τι ἔχ' ὄσιν. Καὶ ὁ κ. Μπόγγρης μὲ τὴν ἀπράξιν δίνει μιὰ καλὴ ἀφετηρία ἀπὸ τὸ ἔργο του.

Ἀρχίζει μὲ μιὰ ζωνερὴ διαμάχη γύρω ἀπὸ τὴν διανομὴ τῆς κληρονομίας. Ἡ μητέρα καὶ οἱ δυὸ γιοὶ, πού εἶναι τὰ πρόσωπα τῆς διαμάχης, βρίσκουν ἕτσι τὴν εὐκαιρία νὰ παρουσιαστοῦν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν στὸ θεατὴν.

Οἱ γιοὶ ζητοῦν τὴν διανομὴν, ἡ μητέρα δὲν θέλει. Ἄλλα ἡ ἄρνηση σὲ ὅλη τὴν πρώτη πράξιν δὲν ἐξηγεῖται, δὲν ἀναλύεται. Καὶ ὁ θεατὴς μένει μὲ τὴν ἐντύπωση ὅτι ἡ «δράκαινα» εἶναι μιὰ ἰδιότροπη γυναίκα, πού βασανίζει χωρὶς αἰτία τὰ παιδιά της. Ἐνῶ ἡ αἰτία ὑπάρχει, —καὶ εἶναι πολὺ ἰσχυρή, — ἄλλα γίνεται γνωστὴ στὸ θεατὴ ἀρκετὴ ἄργα, ὅταν πιά παρουσιάζεται ὁ Καρύπης, μὴ παλιὰ ἀγάπη τῆς «δράκαινας», ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸν ὁποῖο θέλει νὰ ξαναρχίσῃ τὴ ζωὴ της. Ἐπειτα, ὁ θεατὴς δὲν ξέρει ὅτι ὁ γάμος τῆς «δράκαινας» ἦταν τὸ ἀποτέλεσμα ἑνὸς ἐκβιασμοῦ. (Ὁ πατέρας της εἶχε σκοτώσει τὸν δῆμαρχο τοῦ τόπου καὶ ὁ μόνος μ' ἔρωτα τῆς ἐνοχῆς του γιὰ νὰ μὴν τὸν καταδώσει, τοῦ ζήτησε γυναίκα τὴν κόρη του). Ἐπίσης ὁ θεατὴς δὲν ἔχει πληροφορηθεῖ ἀπὸ τὴν ὥρα πού πρέπει ὅτι ἡ «δράκαινα» πέρασε μαῦρη ζωὴ μὲ τὸ μακαρίτη. Ὅλ' αὐτὰ συντελοῦν ὥστε ἡ «δράκαινα» νὰ ἐξηγεῖται ὡς «τύπος» μόνο στὸ τέλος τοῦ ἔργου, ὅταν γίνονται γινόμενα ἀπολογισμοῦ τῶν προξένων ὅσων τῶν προσώπων. Ἄλλὰ τὸ μεταξὺ τῆς «δράκαινας» παρουσιάζεται αἰνιγματικὴ καὶ πολλὰ φορὲς γίνεται ἀντιπληκτικὴ στὸ θεατὴν, πού δὲν ξέρει τὴν ἰστορία της.

Στὴ β' πράξιν μαθαίνουμε ὅτι πουλάει ἓνα σημαντικό μέρος τῆς περιουσίας της στὸν Καρύπην, γιὰ νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν ἀξιώσεων τῶν δυὸ γιῶν της. Ἄ. ο. λουθοῦν σκηνὲς βίαιες καὶ στὴν γ' πράξιν τὸ πάθος τῆς «δράκαινας» φωντάνει τόσο, ὥστε τὴν σπρώχνει ν' ἀποπειρῇ θεὸν τὸν πνίξιμο τῆς νύφης της, μιὰ: κόλλησε πού τὴν μισεῖ ὅχι γιὰ τὴν ἔβλαψε, ἀλλὰ γιὰ τὴν χαίρεται τὴν ζωὴ της, νέα καὶ ὁμορφὴ, ἐνῶ αὐτὴ τὰ νεῖατά της τὰ πέρασε σκλαβωμένη στὴ

θέληση ἑνὸς ἀνθρώπου πού δὲν ἀγαποῦσε. Ὅλ' αὐτὰ ὅμως βρίσκουν τὴ δικαιολογία τους στὸ τέλος πιά τοῦ ἔργου, ἔπειτα ἀπὸ τὴ μεγάλη παραφορ τῆς «δράκαινας» πού τελειώνει μὲ τὴν ἀπόπειρα νὰ πνίξῃ τὴ νύφη της. Ἄλλὰ καὶ αὐτὴ ἀκόμα ἡ ἀπόπειρα δὲν καταλήγει στὴν ἀναμενόμενη ἔκβαση. Γιατὶ ἐνῶ ὁ θεατὴς ἔχει κάθε λόγο νὰ πιστεῖ ὅτι ἡ «δράκαινα» θὰ πνίξῃ τὴ νύφη της, ἄξαφνα τὴν βλέπει νὰ μετανοεῖ καὶ νὰ συγκρατεῖται. Καὶ ἡ στροφή αὐτὴ γίνονται χωρὶς καμιά προετοιμασία, χωρὶς καμιά σοβαρὴ δικαιολογία.

Ἡ ἡρωίδα δηλαδὴ ἔπρεπε νὰ ἔχει παρουσιασθεῖ πληρέστερα ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔργου, γιὰ νὰ μπορεῖ καὶ ὁ θεατὴς νὰ παρακολουθεῖ, τὴν τρικυμία τῆς ψυχῆς της καὶ νὰ συμπάσχει μαζί της. Μὲ ἄλλα λόγια ἡ «δράκαινα» παρουσιάζεται ἐλαττωματικὰ καὶ ἀντὶ νὰ κινεῖ τὸ ἐνδιαφέρον, προκαλεῖ τὴν ἀπορία στὰ περισσότερα σημεῖα τοῦ ἔργου.

Ἄλλὰ καὶ στὰ πρόσωπα τοῦ δευτέρου πλάνου ὑπάρχουν ἐλλείψεις, προσάντων στὴ διαγραφή τοῦ τύπου τοῦ Καρύπην, τοῦ ἀνθρώπου πού μολοῦν ὅτι ἔχει σπουδαία θέση στὸ ἔργο, μένει ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὡς τὸ τέλος σχεδὸν ἄφωνος.

Ἀπὸ τὴν ἐκθεσὴ ὅλων αὐτῶν τῶν ἐλλείψεων φαίνεται καθαρὰ ὅτι ἡ «δράκαινα» εἶναι ἓνας ἀληθινὸς τραγικὸς τύπος. Ἡ ἄνδρ' ἔγινε ἔργο μὲ ὅλα ἐκεῖνα τὰ στοιχεῖα, πού συγκεντρῶνουν τὰ ἔργα πού ἔχουν ὡς κέντρο παρόμοιους τύπους, ἔμεινε μιὰ πολλὴ σοβαρὴ καὶ ἀξέπαινη προσπάθεια. Ἄλλὰ καὶ αὐτὸ εἶναι ἀρκετὰ ὑπολογισμὸς, γιὰ τὸ ἑλληνικὸ θεατὸν, στὸ ὁποῖο τὰ καλὰ καὶ ἄρτια ἔργα εἶναι πράγμα σχεδὸν ἄγνωστο.

Ἡ ἐκτέλεση καὶ ἡ σκηνοθέτηση τοῦ ἔργου ἀσφαλῶς δὲν βοήθησε στὴν παραστατικώτερη ἐμφάνιση τῶν καταστάσεων πού θέλησε νὰ δώσει ὁ συγγραφέας. Ὁ κ. Μινογιάννης εἶπε πολὺ καλὰ τὸ ρόλο τοῦ ἑνὸς γιοῦ. Ἄλλὰ ὁ γιὸς αὐτὸς παρουσιάζεται σχεδὸν μόνο στὴν ἀ' πράξιν. Ἐπίσης μερικὲς καλὲς στιγμὲς εἶχε καὶ ὁ κ. Ροζάν.

Οἱ παραστάσεις τῆς κ. Πιερά. (Θέατρο «Κεντρικόν»). Τὴν τελευταία τριετία περισσότερη θεατρικὴ κίνηση μπορεῖ κανεὶς νὰ πεῖ ὅτι εἶχαμε χάρις στὶς ἐπισκέψεις ξένων ἠθοποιῶν παρ' ὅτις ἐμφανίσεις δικῶν μας. Ἡ Σερζίν, ἡ Προβόστ, ἡ Ποπέσκο, ἡ Ντερμόζ, ἡ Σιμόν ἡ Βαλσαμάκη, ὁ Ἀλεξάντρο, ὁ Μπρουν, ὁ Ρολάν φιλοξενήθηκαν σὲ διάφορα ἀθηναϊκὰ θεάτρα καὶ μὲς εἰδείξαν μιὰ ποικιλία τα ἐντῶν, πού καθένα ἔχει τὴν ἀξία του καὶ τὴν εἰδικότητά του.

Μὲ τὴν σειρά τῆς ἦλθε καὶ ἡ κ. Πιερά. Ἡ κ. Πιερά δὲν ἦλθε ὅπως ὅλοι οἱ ἄλλοι συνάδελφοί της. Ὁ ερχομὸς της ἔγινε δεκτὸς μὲ ἕκτακτες προετοιμασίες καὶ ἡ κίνηση γύρω ἀπὸ τὴς ἐμφανίσεις της ἦταν ἐντελὴς ἐξαιρετικὴ. Ἀπορριπτο λοιπὸν εἶναι ὅχι μόνο νὰ κρίνουμε τὴν κ. Πιερά, ἀλλὰ καὶ νὰ τὴν συγκρίνουμε μὲ τὴς καλύτερες ἀπὸ τὴς πρωταγωνίστριες πού ἀναφύραμε παραπάνω.

Ἡ κ. Πιερά μὲς παρουσιάστηκε μὲ διπλὴ θεατρικὴ ὑπόσταση: κομνητιὴν καὶ τραγωδὴν μαζί. Καὶ σὲ μιὰ σειρά ἔξη παραστάσεων, στὶς ὁποῖες ἔπαιξε τὴς «Μαριονέτες» τοῦ Βόλφ, τὴν

«Αἰχμάλωτο» τοῦ Μπουρνέ, τὴ «Φαίδρα» τοῦ Ρακίνα, τὸ «Γαμήλιο Ἐμβατήριον» τοῦ Μπατάιγ, τὸ «Δηλητήριο» τοῦ Μπερστάιν καὶ τὸ «Gout du vice» τοῦ Λαβεντιν, βρῆκε τοὺς κατάλληλους ρόλους γιὰ νὰ μᾶς παρουσιάσει ἀπ' ὅλες τὴς πλευρὰς τὴν ποικιλία τῶν ἰκανοτήτων της. Ἡ κ. Πιερά στὶς ἔξη αὐτὲς παραστάσεις ἔδωσε ἔξη διαφορετικὰς γυναικὲς, μιὰ μικρὴ πινακοθήκη γυναικῶν πορτραίτων, πού καθένα εἶχε τὸ δικό του ἐνδιαφέρον καὶ τὸν δικό του χαρακτήρα. Παρουσίασε γυναικὲς ἀναστατωμένες ἀπὸ ἔρωτες φυσικούς καὶ ἀφύσικους («Αἰχμάλωτος»), θεμιτοὺς καὶ ἀθέμιτους («Φαίδρα»), μιὰ ποικιλία καταστάσεων, σὲ καθενιά ἀπὸ τὴς ὁποῖες εἶδεν τὴν ἀνάλογη ἀτμοσφαιρὰ καὶ τὸ ἀνάλογο χρώμα.

Οἱ πρώτες ἐμφανίσεις της εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἄφησαν κάποια μικρὴ ἀπογοήτευση. Ἡ κ. Πιερά δὲν ἰκανοποίησε στὴν ἀρχὴ ὅχι γιὰ τὴν ἔπαιξε καλὰ, ἀλλὰ γιὰ τὴν δὲν ἔπαιξε κάτι περισσότερο ἀπὸ καλὰ. Μολονότι στὴ β' πράξιν τῆς «Αἰχμάλωτος», μιὰ πράξιν γεμάτη ἐλιγμούς καὶ ἐπικίνδυνα σημεῖα, ἡ κ. Πιερά κέρδισε τὴν ἐκτίμησιν καὶ τῶν πρῶτων ἀπαιτητικῶν, ὥστόσο δὲν εἶχε παρουσιάσει ἀκόμα ἐκεῖνο πού τοποθετεῖ τὸν ἠθοποιὸν ἀπὸ τὴν σειρά τῶν ἀπλῶς καλῶν ἠθοποιῶν. Ἐδείξε ὅτι ξέρει νὰ χρησιμοποιεῖ μὲ πολλὴ γνώση τὴν σκηνὴν τὴν ματιὰ της, τὴν κίνηση τῶν χειρῶν της, τὴς ἀμέτρητες κλίσεις καὶ στάσεις πού μπορεῖ νὰ πάρει τὸ σῶμα καὶ προσάντων εἰδείξε, σὲ στιγμὲς βουβῆς ἀγωνίας καὶ ἀμνηστίας, πόσο πῶ ἐγγλωστικὴ μπορεῖ νὰ εἶναι ἡ σιωπὴ ἀπὸ τὸ λόγο ὅταν ὁ ἠθοποιὸς δὲν παίζει μόνο ἀλλὰ καὶ δημιουργεῖ.

Ὅσο ἡ κ. Πιερά δὲν κατώρθωσε νὰ διαλύσει καὶ τὴς τελευταῖες ἀμφιβολίας παρὰ μόνον μὲ τὴν ἐμφάνισίν της στὴ «Φαίδρα», ὅπου ἔδωσε τὸ μέτρο τῶν δυνάμεών της. Στὴν ἐρημνεία ρόλων τραγικῶν ὑπάρχει ἡ συνθήκη νὰ ζητοῦμε διαρκῆ ταραχὴ καὶ ἀσίγητες φωνές. Ἄλλὰ τὸ τραγικὸ πάθος εἶναι μιὰ φωτιά, πού δὲν κάνει τίποτ' ἄλλο παρὰ νὰ προετοιμάζει μιὰ ἐκρηξήν, ἓνα γκρόμ, μιὰ καταστροφή. Ἡ παρουσία αὐτὴ εἶναι μιὰ θανάσιμη καὶ σιωπηρὴ ἀγωνία, πού σπάνια ἀφίνει νὰ ἐκδηλωθεῖ. Καὶ ἡ κ. Πιερά ὑπολόγισε τὴ θέσιν της γιὰ κάθε σκηνὴ τῆς τραγωδίας καὶ προσάντων προετοίμασε τὴ φωνὴν της τόσο καλὰ, ὥστε ὅταν ἔφτανε στὶς δύσκολες στιγμὲς τῆς ἀντιμετώπισης χωρὶς πτώσεις ἢ λοξοδρομίες. Ἡ σκηνὴν ἔδειχνε στὴν ἀ' πράξιν ὅπου ἡ Φαίδρα ἐξομολογεῖται στὴν τροφὴν της, τὸν ἐνοχὸν τῆς ἔρωτα γιὰ τὸν Ἰππόλυτο, καθὼς καὶ ἡ ἔξοδος στὴν ἡ πράξιν, — ἂν καὶ στὸ τέλος τῆς ἔξοδου βρέθηκε ἡ κ. Πιερά σχεδὸν χωρὶς φωνή, — ἔγιναν μὲ δύναμη ἀληθινῆς τραγωδίας.

Καὶ οἱ τελευταῖες αὐτὲς ἐντυπώσεις νομίζω ὅτι εἶναι οἱ χαρακτηριστικώτερες καὶ εὐνοϊκώτερες ἀπὸ τὴς ἐμφανίσεις τῆς κ. Πιερά. Στὴ β' πράξιν τοῦ «Δηλητηρίου» ἡ κ. Πιερά παρουσιάστηκε πληρέστερα ὡς κομνητιὴν. Ἄλλὰ καὶ μὲ τὴν ἐμφάνισίν της αὐτὴ δὲν κατώρθωσε νὰ βγεῖ ἀπὸ τὴν σειρά τῶν ἀπλῶς καλῶν κομνητιῶν. Ἡ Σερζίν, λ. χ., στὰ ἔργα τῶν ρεπερτορίου τῆς κ. Πιερά, ἔκτος ἀπὸ τὴν «Φαίδρα», θὰ ἔπαιξε χωρὶς ἀμφιβολία θεατικώτερα, ἐντονώτερα. Ὅσοι θυμῶνται τὴν ἀπο-

στροφή της στὸ τελευταῖον φινάλε τῆς «Riposte» θὰ συμφωνήσουν ἀσφαλῶς μαζί μου. Καὶ ἀκριβῶς στὴ συγκοπή αὐτὴ ἠθέλα νὰ καταλήξω, ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἀνάλυσιν τῶν ἰκανοτήτων τῆς κ. Πιερά. Ἄξιζε ἡ ἐξαιρετικὴ κίνηση πού ἔγινε γύρω ἀπὸ τὴς παραστάσεις τῆς στὴ «Φαίδρα», σκεφθῶμε τὴ δημιουργία της στὴ «Φαίδρα», ναί. Ὅταν ὅμως θυμηθῶμε ὅτι γιὰ τὴ Σερζίν δὲν ἔγινε τίποτα, ὅχι.

Οἱ παραστάσεις αὐτὲς μᾶς ἐγνώρισαν καὶ τὸν κ. Λυγκέ, ἓναν ἀπὸ τοὺς πῶ νέους ζέν—προεμὲ τῆς «Γαλλικῆς Κομωδίας». Εἶναι ἠθοποιὸς μὲ ἀξιόλογο ταλέντο, καὶ εὐχάριστη ἐμφάνιση. Ἀρκετὴ ἄλλοτε δοκιμασία ἦταν τὸ γεγονός ὅτι κατώρθωσε νὰ σταθεῖ πλὴν στὴν κ. Πιερά πολὺ καλὰ καὶ σὲ ὅλα τὰ ἔργα, ἔκτος ἀπὸ τὴ «Φαίδρα» ὅπου ἔπειτ' ἀπὸ τὴν πρώτη πρόξιν τὸ παῖξιμό του ἔγινε ρητορικὸ καὶ σχεδὸν ἐξωτερικόν. Ἀπὸ τοὺς ἄλλους συνεργάτες τῆς κ. Πιερά, ὅπως ἄλλοτε ἐντύπωσιν ἔκανε μόνο ὁ κ. Γκαρά. Ὅλοι οἱ ἄλλοι μετριώτατοι καὶ συχνὰ ἀκατάλληλοι γιὰ τοὺς ρόλους πού ἔπαιζαν.

«Ὁ ἄνθρωπος, τὸ κτήνος καὶ ἡ ἀρετὴ»: Λουίτζι Πιραντέλλο. (Ἀπολογία σὲ πράξεις τρεῖς. Θέατρο «Ἀπόλλων».)— Ἡ ἀπολογία αὐτὴ ἡ καλύτερη ἢ ἀκατάλληλος αὐτὴ διὰ δεσπονίδας κομωδία μᾶς παρουσιάζει ἓναν Πιραντέλλο ἐντελῶς διαφορικὸν ἀπὸ τὸ συγγραφέα τοῦ «Ἐτοῖ εἶναι ἂν ἔτσι νομίζετε».

Ὁ Πιραντέλλο μὲ τὴν κομωδία αὐτὴ δὲν καλεῖ τὸ ἀκροατήριόν του νὰ λύσει ἀινίγματα, πού στὸ τέλος ἀποδεικνύονται τὴς περισσότερες φορὲς κατὰ ἴληλα μόνο «διὰ πολὺ μικρὰ παιδί». Ἐδῶ μιλᾷ καθαρά, περισσότερο ἴσως ἀπ' ὅσο πρέπει, ὅταν συλλογισθῶμε ὅτι τὸ ἔργο εἶναι ἀκατάλληλο. Δίνει τόσες καὶ τέτοιες ἐξηγήσεις γιὰ καθέν' ἀπὸ τὰ πρόσωπα τοῦ ἔργου, πού εἶναι δύσκολο νὰ τὴς ἐπαναλάβουμε χωρὶς νὰ κινούμε ἀκατάλληλα διὰ δεσπονίδας τὴν σελίδα αὐτὴν τοῦ περιοδικοῦ. Γιὰ νὰ κατατοπισθεῖ ὁ ἀναγνώστης, ἀρκεῖ νὰ ποῦμε ὅτι τὸ ἔργο στρέφεται γύρω ἀπὸ ἓνα τέχνασμα, μὲ τὸ ὁποῖο πρόκειται νὰ κρυφτεῖ ἀπὸ ἓνα σύζυγο ἡ ἀπιστία τῆς γυναίκας του, μιὰ ἀπιστία πού δὲν ἔχει μείνει χωρὶς ἀποτελέσματα... «Κτήνος» εἶναι ὁ σύζυγος πού παραμελεῖ τὰ συζυγικά του καθήκοντα κ' ἔτσι ἀναγκάζει τὴ γυναίκα του νὰ ἀμαρτήσῃ, «ἀρετὴ» ἡ σύζυγος πού παρουσιάζεται θῆμα τῆς ἀδιαφορίας τοῦ ἀνδρός της καὶ «ἄνθρωπος» ἓνας καθηγητὴς πού ἔρχεται νὰ ἀναπληρώσῃ τὸ σύζυγο σὲ μερικὸ καθήκοντά του. (Ὁ Πιραντέλλο δὲν καθορίζει σὲ ποῖο ἀπὸ τὰ πρόσωπα τοῦ ἔργου ἀνήκει ὁ «ἄνθρωπος», τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ τρία μέρη τοῦ τίτλου. Ἄλλὰ μπορεῖ νὰ εἶναι ἄλλος περισσότερο «ἄνθρωπος» ἀπὸ τὸν καθηγητὴν, πού προθυμοποιεῖται μὲ συγκινητικὴ αὐτοθυσία νὰ παρηγορήσῃ τὸ θῆμα τῆς συζυγικῆς ἀδιαφορίας.)

Γύρω ἀπὸ τὸ τρίγωνο αὐτὸ πλέκεται μιὰ ἱστορία ἀρκετὰ πρωτότυπη καὶ φαιδρὴ, πού τῆς δίνει κάποια ἀξία ἢ σαρκαστικὴ διάθεση μὲ τὴν ὁποία πλαισιώνει τὸ ἔργο τοῦ ὁ συγγραφέας. Καὶ ἡ ἱστορία αὐτὴ εἶναι ἀρκετὰ καλὰ ἀνεβασμένη στὴ σκηνή. Ἐχει διάλογο ζωνερὸ καὶ καλογραμ-

μένο, πού συχνά καταλήγει σὲ εὐφυολογήματα μὲ κάποιο φιλοσοφικό β. φ.ος. Ἐπίσης στὸν «Ἀνθρώπο, τὸ κτῆνος καὶ τὴν ἀρετὴ» ὑπάρχουν ἕνα-δύο «εὐρή ατα» μοναδικά. Καὶ προπιντων ὁ χειρισμὸς τοῦ θέματος, πού κ ποτε φτίνει στὸ σημείον κα καθορίζει ἀριθμητι ὡς μερικά πρ γματα πού μετριώνται μόνο μέσα στις κρεβατοκάμαρες, γί εται μὲ πολλή λεπτότητα. Ἀλλὰ τίποτα περισσότερο Ὁ «Ἀνθρώπος, τὸ κτῆνος καὶ ἡ ἀρετή» εἶναι περισσότερο παιγνίδι πικρῶ ἔργο, ἕνα φαιδρὸ θεατρικὸ κομμάτι χωρὶς ἀξιώσεις.

Ὁ θίασος Κυβέλης, πὺ παρουσίαις τὸν τελευταίον καιρο μὲ ἀκεχετὴ εὐσυνειδησία ἄρκετά ἔργα, τῆ φρὰ αὐτῆ ἔμεινε ἔξω ἀπὸ τὸ ἔργο σὲ πολλὰ ση εία του. Ὁ «Ἀνθρώπος, τὸ κτῆνος καὶ ἡ ἀρετή», ἐνῶ εἶναι σίτιρα, ἕνα μεγάλιο εὐφυολόγημα, ἀ θέλετε, παίχτηκε σχεδὸν σά χοντροκομμένη φάρσι. Ὁ κ. Δεπενιώτης ὡς καθηγητής, ἄλλοτε βρισκόταν στὸ ρόλο του κ' ἄλλοτε ἐπιβε ρόλο ἔργου κατώτερου, λιγώτερο λεπτοῦ καὶ πολιτισμένου. Ἡ τραχὺτης του, γιὰ νὰ φέρω ἕνα παράδειγμα, στὴν ἀ' πράξη ἦταν ὑπερβολικὴ γιὰ τὸν ἄνθρωπο πού παρουσιάζεται ἡρεμῶς, διστακτικὸς καὶ δειλός. Ἀνά ογα ἦταν καὶ τὰ λάθη τῆς κ. Μιράνας Θεοχάρη στὴν ἐρμηνεύα τοῦ ρόλου τῆς συζύγου. Ἀλλὰ τὸ οὐδαιστικώτερο λάθος τῆς κ. Θεοχάρη εἶναι ὅτ' ἄφησε τὸ ρόλο τῆς σχεδὸν ἀχρωμάτιστο, ἄνοο. Ἐγινε δη' αὐτὴ μιά ἐμφρὰ παρερμηνεύα ἀπὸ τὴν, ὅποια δὲν βγῆκε κερδισμένο τὸ ἔργο.

Π. Χ.

Η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΖΩΗ

ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΑ

Ἀπάντηση στὸν κ. Κ. Π. Κανελλόπουλο.
—Στὴν ἀπάντησή του, πού δημοσιεύθηκε στὸ προηγούμενο φύλλο ὁ κ. Παν. Κ. Κανελλόπουλος παραπονέθηκε πὸς τὸν ἀδίκησα στὴν κριτικὴ μου γιὰ τὸ βιβλίον του «Κοινωνιολογία τῶν Ἱμπεριαλιστικῶν φ. νομῶν». Εἶμαι ὑποχρεωμένος ν' ἀνταπαντήσω γιὰτὶ τὰ πέντε σημεία τοῦ κ. Π. Κ. Κ. δίνουν ἀφορμὴ σὲ γενικώτερη συζήτηση:

α) Δὲν τὸν κατηγοροῦσα πού δὲν ἔδωσε τὸν ὄρισμόν τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ, ἀφῆνοντας νὰ βγεῖ ὁ ὄρισμός σὸν συμπέρασμα τῆς ἔρευνας, ἀν καὶ προσωπικῶς φρονῶ πὸς γράφοντας κανεὶς Κοινωνιολογία τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ θάπρεπε νὰρχίσει μὲ τὸ τί εἶναι ἱμπεριαλισμός. Μὰ ἀναγνωρίζω τὸ δικαίωμα στὸν καθένα νὰ προτιμῆ ὅποια μέθοδος θέλει. Ὑποχρέωση μόνο ἔχει νὰ εἶναι συνεπὴς στὴ μέθοδόν του. Ἐν τούτοις στὴν περίπτωση αὐτῆ ὁ κ. Π. Κ. Κ. κάνοντας Κοινωνιολογία τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ καὶ μὴ γράφοντας ἄπλως περὶ ἱμπεριαλισμοῦ ἔπρεπε νὰ δώσει προκαταβολικῶς τὸν ὄρισμόν καὶ κατόπιν ἀράσει τὴν κοινωνιολογικὴν του κέψη ν' ἀντλήσει ἀπὸ τὴν ποικιλία τῆς ἱστορίας πραγματικότητος «τὰς ὁμοιομορφίας», δηλαδὴ

—λέω ἐγὼ—τοὺς νόμους τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ. Ἄλλο ὄρισμός ἐνὸς κοινωνικοῦ φαινομένου κ' ἄλλο οἱ νόμοι του.

β) Ὁ κ. Π. Κ. Κ. μὲ ἀμφισβητεῖ ὅτι «οἱ Πέρσες τοῦ Κύρου ἔδειξαν κάποιον πρωτογονισμό» πού ἔγραψα, γιὰτὶ λέει ἡ θρησκεία ἡ Περσικὴ ἦτανε στὴ σύστασή της ἀσυμβίβαστη πρὸς τὴν ὑπόστίση λαοῦ πρωτογόνου. Ἐγὼ εἶπα καὶ λέω τοὺς Πέρσες τοῦ Κύρου πρωτογόνους βασιζόμενος στὸν Ἡρόδοτο, τὴν «Κύρου Παιδεία» τοῦ Ξενοφώντος κ. λ. π. Καὶ νὰ μὲ συμπιθῶ ὁ φίλος κ. Π. Κ. Κ. μὰ ἔχω περισσότερη πεποιθήση σ' ὅσα γράφουν οἱ δύο αὐτοὶ κα ἄλλοι ἀκόμα ἀρχαῖοι συγγραφεῖς παρὰ στὴν ἰδική του ἀνάληψη τῆς Περσικῆς θρησκείας.

γ) Ἐγραψα στὴν κριτικὴ μου πὸς ὁ κ. Π. Κ. Κ. «ἀποκλείει τὴ θάλασσα ἀπὸ τὴν ἐννοία τοῦ χώρου» (ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἱμπεριαλισμὸν ἔξυπνον εἶτο' δὲν εἶπα πὸς ὁ κ. Π. Κ. Κ. λέει ὅτι ἡ θάλασσα δὲν εἶναι γενικὸς χώρος). Ὁλοφάνερο εἶναι τί ἤθελα νὰ πῶ: στὴν περίπτωση τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ, κατὰ τὸν κ. Π. Κ. Κ., ἡ θάλασσα δὲν εἶναι χώρος. Καὶ αὐτὸ τὸ ἔβγαλα ἀπὸ τὴ φράση πού ἀναφέρει καὶ ὁ ἴδιος στὴν ἀπάντησή του: «ἡ θάλασσα δὲν ἀποτελεῖ ἕδαφος φυσικὸν πρὸς ἐξάπλωσιν» καὶ σελ. 42 τοῦ βιβλίου του: «... πλὴν τῶν γνησίων καὶ ἑλλήπων ὑφίσταται καὶ ἰδιαιτερος τύπος ἱμπεριαλισμοῦ, τὸν ὅποιον ἔχαρκτηρίσαμεν ἡδη ὡς τεχνητόν. Πρ κείται περὶ τοῦ ὑπερβαλ α σ σ ί ο υ ἱμπεριαλισμοῦ ὅστις ὀρμάται ἐξ ἐλατηρίων καθαρῶς οικονομικῶν». Αὐτὴν τὴν ἰδέαν ἀκριβῶς τοῦ κ. Π. Κ. Κ. χτυπῶ ὑποστηρίζοντας ὅτι ὄχι μόνο φυσικὸ ἕδαφος πρὸς ἐξάπλωσιν εἶναι ἡ θάλασσα, ὄχι μόνο δὲν εἶναι τεχνητόν ὁ ὑπερβαλῆστος ἱμπεριαλισμός, ἀλλὰ καὶ δὲν ὑπ ὀρει γνησιώτερος, κλασικώτερος τύπος ἱμπεριαλισμοῦ ἀπὸ τὸν ὑπερπόντιον καὶ ὅλοι οἱ ἱμπεριαλισμοὶ «ὀρμῶνται» ἀπὸ οικονομικὰ ἐλατήρια. Ἡ ἐνδοτικὴ ὀρμὴ καὶ ἡ ἰδεολογικὴ κατεπύθυνση προϋποθέσεις μόνο—ἔστω ἀπαραίτητες—εἶναι, ὄχι κίνητρο: τὰ ἐλατήρια πάντα οικονομικὰ εἶναι. Μάλιστα αὐτὰ τὰ οικονομικὰ ἐλατήρια εἶναι ἐκεῖνο πού διακρίνει τὸν ἱμπεριαλισμὸν ἀπὸ τὴν τυφλὴ κατακτητικὴ ὀρμὴ ἀφενὸς κα' ἀφ' ἑτέρου ἀπὸ τῆς... «μεγάλῆς ἰδέας» στὴν πύο φραφσταδίκῃ μορφῇ, ὅπως δὴ τὴν ἐγνωρίσαμε ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες.

δ) Ὁ κ. Π. Κ. Κ. μὲ κατηγορεῖ πὸς σὲ δέκα λέξεις ἐπροσπάθησα ν' ἀναπτύξω δική μου θεωρία περὶ ἱμπεριαλισμοῦ, καὶ μὲ παρατηρεῖ πὸς «ἡ ἀν πτυξη μίας θεωρίας ἀπαιτεῖται κίπως περισσότερον κόπον...». Ἐξέρω. Τόμους ὀλόκληρους μπορεῖ νὰ γράφει κανεὶς ἀναπτύσσων μίαν θεωρίαν» χωρὶς καὶ πάλι νὰ τῆ δώσει στοὺς ἀναγνώστες του νὰ τὴν καταλάβουν... Αὐτὴ τὴν ἱκανότητα δὲν τὴν ἔχω κα' οὔτε ζηλεύω ἐκείνους πού τὴν ἔχουν. Ὅπωςδὴποτε τὴν κατηγοροῦσα αὐτὴ πὸς σὲ δέκα λέξεις ἀνέπτυξα θεωρία περὶ ἱμπεριαλισμοῦ τῆ δέχομαι μ' εὐχαρίστηση γιὰ ἔπαινον κα ἔς εἶναι βέβαιος ὁ κ. Π. Κ. Κ., πὸς θὰ χαρῶ πολὺ ὅταν μὲ δώσει ἀφρομὴ νὰ τοῦ τὴν ἀναποδόσω...

Μὰ μ' ἐρωτᾷ ὁ κ. Π. Κ. Κ.: ἀφοῦ ἀποφαίνομαι θεσπίζοντας ἀ π ὀ λ υ τ ο ν ἱστορικὸν

νόμον—δὲν ἐθέσπισα ἐγὼ ἀ π ὀ λ υ τ ο ν ἱστορικὸν νόμον, μὰ τέλος πάντων—ὄτι ἐξωτερικὴ ἦτα τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ προκαλεῖ πτώση ἢ ἐσωτερικὸν κλονισμόν τῆς κυρίαρχης τάξης, τότε «πὸς ἐξηγεῖται τὸ γεγονός ὅτι ἡ ἦτα τοῦ Ναπολεοντείου ἱμπεριαλισμοῦ, ὄχι μόνον εἰς πτώσιν ἢ κλονισμόν τῆς κυρίαρχου τάξεως δὲν ὄδηγησεν, ἀ λ' ἀντιθέτως μάλιστα προεκάλεσεν ἐντοναύσαν ἀνάπτυξιν καὶ ἀνδρωσιν αὐτῆς»;

Πρῶτον ὅτι ἡ κυρίαρχη τάξη τῆς Γαλλίας τὸ Ναπολέοντα τὸν ἐγκατέλειπε λίγο πρὶν πέσει κα' ἔστρεψε πρὸς τοὺς νικητές. Μὰ καὶ πάλι ἡ κυρίαρχη αὐτὴ τάξη ἀν δὲν ἔπεσεν, ἐπέστρεψεν ὅμως κλονισμούς ἰσχυροὺς καὶ δὲν ἀνδρώθηκε παρὰ ἀντλωντας νέες δυνάμεις ἀπὸ τὴν κατώτερη τάξη καὶ διάφορες ἄλλες παραχωρήσεις στὴν ἐργατιά, τῆ φτωχολογία γενικώτερα, καὶ μὲ τὶς ἀλλεπάλληλες ἐπαναστάσεις τῆς. Ποῦ λοιπὸν βλέπει τὴν ἀντινομία ὁ κ. Π. Κ. Κ.;

ε) Μ' ἐρωτᾷ ὁ κ. Π. Κ. Κ. νὰ τοῦ πῶ τί εἶναι τὰ ἄσχετα πού ἀναζήτησε στὸ βιβλίον του καὶ μὲ συμβουλεύει—φιλικῶς, διότι εἶ—ν' ἀκολουθῆσῃ τὴν ἰδίαν μ' αὐτὸν μέθοδον καὶ νὰ λάβω ὑπ' ὄψει τὶς πηγές πού ἔλαβε αὐτός... Τὸ δεύτερον θάτανε ματαιοπονία, γιὰτὶ στὰ ἴδια μὲ τὰ δικὰ του συμπεράσματα, εἶμαι βέβαιος, δὲν θὰ ἔφθανα. Ὅσο γιὰ τὸ πρῶτον, τὸ περιορισμένο τοῦ χώρου τῶν στηλῶν αὐτῶν μὲ προφυλάγει εὐτυχῶς ἀπὸ τοῦ ν' ἀποδείξω—ὅπως ζητᾷ ὁ κ. Π. Κ. Κ.—γιὰτὶ τὰ «πολλὰ καὶ δι φρα» εἶναι ἄσχετα μὲ τὸ θέμα. Περιορίζομαι λοιπὸν τοῦτο μόνο νὰ πῶ: «Ἄν εἰς τὴν ζωὴν τῶν λαῶν, ὅπου γρ φει ὁ κ. Π. Κ. Κ., κανένα σχεδὸν φαινόμενον δὲν εἶναι ἄσχετον πρὸς τὸ ἄλλο», ὅμως ἀλίμονο σ' ὅποιον δὲν κατορθῶναι νὰ ἐντοπισθῆι στὸ θέμα του. Ὅλα στὸν κόσμον σχετίζονται: αὐτὸ εἶναι μιά ἀρχὴ σωστὴ, μὰ τοῦτο δὲ σημαίνει πὸς μὰς ἐπιτρέπεται ν' ἀρχίζουμε σ' ἕνα βιβλίον γι' ἄστρονομία καὶ νὰ καταλήγουμε στὴ μαγειρικὴ... Ἐνα βιβλίον σκοπὸ ἔχει τὴ διάταξιν τοῦ χάους, καὶ ὄχι νὰ δημιουργεῖ κενεῶνα. Αὐτὰ πού λέω ἐδῶ τελευταία, σχόλιον εἶναι τῆς παραπάνω ἀρχῆς κα' ὄχι πᾶς κρίση στὸ βιβλίον τοῦ κ. Π. Κ. Κ.

Κ. Θ. ΠΑΠΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ

Ν. Ἐξαρχοπούλου: Εἰσαγωγή εἰς τὴν Παιδαγωγικὴν. (Δεύτερη ἔκδοσις «ἐπινηξημένη». Ἀθήνα 1927. Ἐκδοτ. Οἶκος Δημητράκου).—Τὸ σὺν ἡ θέσις τοῦ συγγραφέα, ὅσο καὶ ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου αὐτοῦ, πὺ γιὰ πρώτη φορὰ παρουσιάζεται στὴν Ἑλλάδα, ζητοῦν μιά πλατιά καὶ ἀκριβολογημένη κριτικὴ. Τὴν κριτικὴ αὐτὴ τοῦ βιβλίου τοῦτου τὴν κάπως εἰδική, τὴν ἔκαμα, μὰ ἐπειδὴ δὲν ἔχω τὸν ἀνάλογο χώρο στὰ «Ἑλληνικὰ Γράμματα» γιὰ τόσο εἰδικὸν θέμα, γράφω μόνο μερικὲς γενικὲς κρίσεις σύμφωνα μὲ τὸν γενικὸν χαρακτήρα τοῦ περιοδικοῦ.

1) Πρῶτον πρῶτα πρῶτα νὰ θαυμάσουμε τὴν ἀπόφασιν τοῦ συγγραφέα νὰ γράφει σήμερα εἰσαγωγή στὴν Παιδαγωγικὴ. Ἡ ἀπόφασιν αὐτὴ εἶναι ἕνα τόλμημα. Τόλμημα ὅμως, πού δείχνει

πὸς λείπει ἀπὸ τὸν συγγραφέα ἡ συνείδησις τῆς ἐποχῆς πού περνᾷ ἡ παιδαγωγικὴ. Γιατὶ, ἀν ὄλες οἱ πνευματικῆς ἐπιστῆμες, ὅσοι ἀπ' τὸν πόλεμον, βρίσκονται σ' ἕνα στάδιον ταραχῆς καὶ ἀβεβαιότητος, προπάντων ὅμως ἡ Παιδαγωγικὴ εἶναι ἐκεῖνη, πού βρῖσκεται στὴ μεγαλύτερη ταραχῇ. Σήμερα ὅλα στὴν Παιδαγωγικὴ εἶναι ρευστά, δηλαδὴ ὅλα τὰ παιδαγωγικὰ προβλήματα ἐρευνῶνται ἀπὸ νέες ἀπόψεις καὶ μὲ νέες προοπτικῆς. Ἡ ἔρευνα αὐτὴ δὲν κατέληξε ἀκόμα σὲ θετικὰ ἀποτελέσματα. Ἐπειδὴ ὅμως, γιὰ νὰ γράφει κανένα εἰσαγωγὴ σὲ μιά ἐπιστῆμην, χρειάζεται μιά σταθερὴ, ἐνιαία καὶ σύγχρονη ἐπιστημονικὴ βάση, εἶναι φανερὸ πὸς ἡ συγγραφὴ εἰσαγωγῆς στὴν Παιδαγωγικὴ σήμερα εἶναι ἀδύνατη. Καὶ ὅποιος τὸ τολμᾷ αὐτό, ἢ θὰ στηριχθῆι σὲ πολλές παιδαγωγικὰς ἀρχές, πού ἄλλες ἀπορροφηθῶν καὶ ἄλλες ἀμφισβητοῦνται σήμερα, ἢ, ἀν θελήσει νὰ στηριχθῆι σὲ νέες ἀρχές, ἢ βάση του θὰ εἶναι ἀμφισβητήσιμος στερεότητος καὶ ὅλο τὸ οικοδόμημα θὰ κινδυνεύει νὰ πέσει μὲ ἕνα φύσημα. Καὶ ὅσο ἀλήθεια εἶναι πὸς ἡ νέα παιδαγωγικὴ ἔρευνα ἔχει ἐρευνήσει τελειωτικὰ μερικὰ παιδαγωγικὰ προβλήματα, πού θὰ μπορούσε κανένας νὰ στηριχθῆι ἀφοβα ἀπάνω στὰ νέα πορίσματα, εἰ αὐ ὅμως ἀπὸ τὴν ἄλλη φανερὸ πὸς γιὰ τὴν εἰσαγωγὴν στὴν Παιδαγωγικὴν χρειάζεται μιά σύνθεσις ἐπιστημονικῆ τῶν παιδαγωγικῶν προβλημάτων.

Τέτια σύνθεσις ὅμως δὲ δημιουργήθηκε ἀκόμα, τέτια σύνθεσις δὲν ὑπάρχει καὶ μέσα στὸ κεφάλι τοῦ παιδαγωγοῦ συγγραφέα τοῦ βιβλίου αὐτοῦ. Γι' αὐτὸ ὅμως ἀδιαφορεῖ ὁ συγγραφέας. Τουναντίον μάλιστα, στὸν πρόλογόν του μὰς λέει πὸς στὴν ἐξέτασιν τῶν προβλημάτων τοῦ βιβλίου του θὰ στηρίζεται πότε στὰ πορίσματα τῆς παλαιᾶς ἐρβατριανῆς Παιδαγωγικῆς καὶ πότε στὰ πορίσματα τῶν νέων ἐρευνῶν. Ἐτοῖ ὅμως γίνεται μιά σαλάτα, ὅπως δὴ καὶ ἔγινε στὸ βιβλίον αὐτό. Ἡ Παιδαγωγικὴ εἶναι μιά ἐνιαία ὀργανικὴ ἐπιστῆμη. Κάθε παιδαγωγικὸν σύστημα ἔχει δική του ἀρχικὴ βάση. Ἡ Ἑρβατριανὴ Παιδαγωγικὴ ἔχει τὴ δική της βάση, ἡ Παιδαγωγικὴ τοῦ Pestalozzi ἐπίσης. Τὸ ἴδιο ἡ Παιδαγωγικὴ τοῦ Natorp, τὸ ἴδιο καὶ ἡ Παιδαγωγικὴ τῶν ῥιζοσπαστῶν μεταρρυθμιστῶν σήμερα (Kaverau-Oesterreich). Τὸ νὰ θέλεις ὅμως νὰ στηρίζεσαι πότε στὴ μιά Παιδαγωγικὴ καὶ πότε στὴν ἄλλη, θὰ πει πὸς κομματιάζεις τὸ ἔργο σου. Πὸς τοῦ ἀφαιρεῖς κ' ἰδε ἐνόητα. Μὰ ἀκόμα θὰ πει πὸς ἐσὺ ὁ ἴδιος δὲν ἔχεις μιά ἐνιαία παιδαγωγικὴν βάση, μὰ ἀνώτερη φιλοσοφικὴ ἢ κοινωνιολογικὴ ἀρχή, πού ἀπ' αὐτὴ νὰ βγάξεις τὸ παιδαγωγικὸν σου σύστημα. Καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς γίνεται στὸ βιβλίον τοῦτου. Μάταια θὰ κοιτάξετε νὰ βρῆτε τὴν ὀργανικὴν του βάση, μάταια θὰ κοιτάξετε νὰ βρῆτε σὲ ποιά παιδαγωγικὴν σχολὴ ἀνήκει ὁ συγγραφέας. Καμμιὰ ἐνότητα, καμμιὰ αἰτιότητα, καμμιὰ ὀργανικὴ ἀνάπτυξις. Ὅλο τὸ βιβλίον εἶναι ἕνα σταχυολόγημα παιδαγωγικῶν πληροφοριῶν διαφόρων ἐποχῶν καὶ παιδαγωγῶν μὲ ἀντίθετες ἀρχές. Καὶ ὅλα αὐτὰ παραθέτονται μόνο αὐθαίρετα, ἀβασάνιστα, χωρὶς καμμιὰ ἐσωτερικὴ ἐνότητα.

2) Ὅλα ὅσα λέω παραπάνω προϋποθέτουν πὸς ὁ συγγραφέας κάνει ἀληθινὰ εἰσαγωγὴν στὴν

Παιδαγωγική, ὅπως δὲ ὀνομάζει καὶ τὸ βιβλίον του. Τὸ βιβλίον ὅμως αὐτὸ δὲν εἶναι καθόλου εισαγωγή, μὰ εἶναι μόνο Παιδαγωγική τόμος Α'. Περιέχει ὅ,τι περιέχουν τὰ ἔγχειρίδια τῆς Παιδαγωγικῆς στὴ Γερμανία, πού εἶναι γραμμένα γιὰ νὰ τὰ διαβάσουν τὰ παιδιὰ τῶν διδασαλειῶν, χωρὶς ὅμως καὶ μ' αὐτὸ νὰ μποροῦν νὰ συγχωρέσωμε στὸ συγγραφέα του τὴν ἔλλειψη ἐνότητας καὶ αἰτιότητος, πού παρατηρεῖται στὸ βιβλίον του. Ἄς διαβάσει ὁ ἀναγνώστης τὸ βιβλίον αὐτὸ καὶ ἂν μπορεῖ ἄς μοῦ πει ὕστερα πὼς εἶναι εισαγωγή στὴν Παιδαγωγική.

3) Διαβάζοντας κανένα τὸ βιβλίον τοῦ κ. Ἐξαρχοπούλου, βλέπει καθαρὰ πὼς πολλὰ παιδαγωγικά προβλήματα ἀναφέρονται μόνο, μὰ κανένα δὲν ἐρευνᾶται. Ὁ συγγραφέας τὰ θίγει μόνο, μὰ δὲν τὰ ἐξετάζει. Ἐπίσης πολλὰ παιδαγωγικά βιβλία ἀναφέρονται, μὰ σὲ κανένα ὁ συγγραφέας μᾶς δὲν παίρνει στάση. Ὁ συγγραφέας ἀποφεύγει κάθε συζήτηση. Ὅ,τι λέει σ' ὅλα του τὰ κεφάλαια, τὸ λέει δογματικά, χωρὶς νὰ αἰσθάνεται τὴν ὑποχρέωση νὰ τὸ δικαιολογήσει ἐπιστημονικά. Ἄν δὲ καμιά φορὰ ἀναλάβει νὰ κρίνει ἓνα πρόβλημα, ἐκεῖ τὸ παρανοεῖ ὁλοτελῆ καὶ μᾶς παρουσιάζει πράγματα, πού εἶναι πολλές φορές ἀκατανόητα (βλέπε τὸ πρόβλημα τῆς σχέσης ἀτομικῆς καὶ κοινωνικῆς Παιδαγωγικῆς, τὸ πρόβλημα τοῦ σκοποῦ τῆς αγωγῆς, τὴ σύγκριση ἀνάμεσα σὲ ἠθικὴ προσωπικότητα καὶ ἠθικὸ χαρακτήρα κ. ἄ.).

4) Ὑπάρχουν στὴν Παιδαγωγική βιβλία, πού γιὰ σκοπὸ τους ἔχουν τὴν ἐρευνα μερικῶν χωριστῶν προβλημάτων. Τὰ βιβλία αὐτὰ δὲ δίδουν ἓνα γενικὸ παιδαγωγικὸ σύστημα, πλουτίζουν ὅμως τὴν παιδαγωγικὴ ἐπιστήμη σὲ λίγα ἢ πολλὰ σημεία τῆς περιοχῆς τῆς. Ὑπάρχουν καὶ βιβλία πού δὲν πλουτίζουν τὴν Παιδαγωγική μὲ νέα ἄγνωστα στοιχεῖα, δὲν τὴν πλουτίζουν ὕλικά, τὴν πλουτίζουν ὅμως μορφολογικά. Μαζεύουν δηλαδὴ τὰ πορίσματα τῆς ἐρευνας τῶν διαφορῶν προβλημάτων καὶ τὰ παρουσιάζουν ἓνα ἑνιαῖο καὶ συνεπὲς σύνολο ἐπιστημονικῆς κατὰταξης σ' ἓναν κλάδο τῆς Παιδαγωγικῆς ἢ σ' ὁλόκληρὴν τὴν Παιδαγωγική. Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Ἐξαρχοπούλου δὲν ἀνήκει σὲ καμιά ἀπὸ τίς δυὸ αὐτὲς κατηγορίες.

Μ. ΠΑΠΑΜΑΥΡΟΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Διάλεξη τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς. Τὴν προπερασμένη Τετάρτη στὴν πρώτη φετινὴ συνάθροιση τῆς Σχολῆς μίλησε ἐπὶ ὅρα καὶ πλέον ὁ Διευθυντὴς κ. Roussel. Μὲ λίγα συγκινητικὰ λόγια ἀνέφερε στὴν ἀρχὴ τίς πρόσφατες λυπηρότατες ἀπώλειες τῆς Σχολῆς, τὸ θάνατον τοῦ ἀλησμόνητου Φουζέο καὶ τὸν περισσότερο πρόωρο ἀκόμη θάνατον τοῦ δυνατοῦ ἀρχαίου ὄγου Jardé, καθηγητὸν στὴ Λίλλη καὶ παλαιὸν ἐταίρον. Διεξοδικὰ ὕστερα μίλησε γιὰ τὴ δράση τῆς Σχολῆς στὸ 1927. Ἔγιναν τρεῖς ἀνασκευές, στὴ Σαμοθράκη, στὴ Θάσο καὶ στὴν Κρήτη. Κοντὰ στὸν τόπον τῆς περιφημῆς Νίκης τῆς Σαμοθράκης ξεσκεπάστηκε μεγάλο κτίριον ἐπισκευασμένο ἀπὸ νεώτερη

οἰκοδομὴ τοῦ Ε' αἰῶνα καὶ ἔγιναν καὶ ἄλλες μικρότερες ἐργασίες καθαρισμοῦ μὲ μικρὰ ἀποτελέσματα. Στὴ Θάσο φάνηκε καλύτερα ἓνα κυκλικὸ χορηγικὸ μνημεῖον, παρουσιάστηκε ἓνα νέο ἱερὸ κοντὰ στὴ θάλασσα μὲ περιβολὸν καὶ βωμοὺς ἀφιερωμένο στὸν Ποσειδῶνα καὶ φανερώθηκε περισσότερο ἢ βόρεια πύλη τοῦ τείχους, πού πρόπερσι εἶδειξε μιὰ νέα ἐντειχισμένη ἀνάγλυπτη πλάκα. Στὰ Μάλια τῆς Κρήτης εἶναι τῶρα ἐτοιμὸ ὁλόκληρον τὸ σχέδιον τοῦ μινωικοῦ παλατιοῦ καὶ ἔτσι ἔχομε σαφηνισμένη σὲ ὅλες τῆς τίς λεπτομέρειες μιὰ παλιὰ τῆς λεγομένης Καμαραϊκῆς ἐποχῆς ἀρχοντικὴ κατοικία, πού δὲν παραβύλλεται βέβαια μὲ τὴν Κνωσσὸν καὶ Φαιστό, μὰ εἶναι ἀξιόλογον δείγμα ἀνακτόρου δευτέρας τάξεως.

Κ. ΡΩΜΑΙΟΣ

ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΚΑ

Κ. Φαλταῖς: Ἑλληνικὸ ἢ γύφτικο;— Ὑπάρχουν πολλοὶ πού σοβαρὰ ὑποστηρίζουν πὼς ἔξδον ἀπὸ τὸ δημοτικὸν μᾶς τραγούδι, ὁ νεώτερος ἑλληνισμός δὲν ἔχει τίποτε ἄλλο ἀξίον λόγου νὰ παρουσιάσει. Μὰ νὰ τώρα πού ὁ κ. Φ. κοιτάζει καλὰ καὶ σάνει νὰ μᾶς ἀφαιρέσει κ' αὐτὴ τὴ δόξα. Στὶς 32 σελίδες τοῦ φυλλαδίου του θέλει νὰ πείσει τὸν κοσμάκη πὼς τὸ δημοτικὸν μᾶς τραγούδι εἶναι γύφτικο. Ἀναδημοσιεύει δηλ. ὅσα ἔγραψε πέρου στὴ «Βραδυνή» βάζοντας καὶ μερικὲς καινούργιες προσθήκες. Ἔτσι διπλα σὲ παραπομπὰς ἀπὸ τὸν Miklosich, τὸν Christ, τὸν Ὀμηρὸν, τὸν Στράβωνα, τὸν Εὐριπίδην, τὸν μεγάλο αὐτὸν... «ἀταίγανολόγον» καθὼς τὸν ἀποκαλεῖ, ἔχομε καὶ μερικὲς ἐπιστημονικὰτερες παραπομπὰς, ὅπως ἀπὸ τὸν περιόδικον «Ἐξέλιον» καὶ ἀπὸ μιὰ δημοσιογραφικὴ ἀνταπόκριση τοῦ Βουκουρεστίου, τυπωμένη στὴν «Πρωτὰ». Ὅσο γιὰ τὸ δημοτικὸν μᾶς τραγούδι λέγονται μερικὰ πολὺ ἀστεία πράγματα, πού κάνουν τὸν ἀναγνώστη νὰ γελά, ὅπως γελά καὶ γιὰ μερικὰ ἄλλα πού διαβάζει στὸ φυλλάδιον αὐτὸ, ὅπως π. χ. ὅτι ἡ Μούσα παράγεται ἀπὸ τὸ Μυσία, οἱ Βάνκες τοῦ Εὐριπίδου ἦταν ταιγγάνες καὶ ἄλλα πράγματα πολὺ διασκεδαστικά. Μὰ ὁ κ. Φ. ἂν ἤξερε καλὰ τοὺς γύφτους, θάξερε πὼς αὐτοὶ εἶναι παντοῦ μετριώτατον τραγουδιστὰς καὶ δὲν τραγουδοῦν παρὰ τὰ συνηθισμένα τραγούδια τοῦ μέρους πού τυχαίως νὰ βρίσκονται. Εἶναι μονάχα ὀργανοπαίχτες, πολὺ καλοὶ ὀμοιογενέως, μὰ ποτὲ δὲ φριάνουν δικὰ τους τραγούδια. Ἀπλούστατα μπορεῖ νὰ παίξουν ὅποιοδήποτε τραγούδι, ἀπὸ τὸ δημοτικὸν μᾶς ὡς καὶ τὸ τσάρλεστον ἀκόμη, ἀρκεῖ μονάχα νὰ τοὺς πληρώνει κανεὶς. Ποτὲ, οὔτε στὴν Ἡπειρὸν, οὔτε στὴ Μακεδονία, οὔτε πουθενὰ στὴν Ἑλλάδα δὲν ὑπάργει παράδειγμα γύφτου πού νάκανε δημοτικὸν τραγούδι.

Ἄν παραδεχτοῦμε τὴ θεωρίαν τοῦ κ. Φ., τότε τ' ἀθάνατον δημοτικὸν μᾶς τραγούδι, τ' ἀκριτικά, τὰ κλέφτικα, τὰ μοιρολόγια κ' ὅλα τὰλλα, τὰ γνήσια αὐτὰ ἀντιφεγγίσματα τῆς ὁμιλικῆς ψυχῆς, εἶναι γύφτικα. Κύριε ἐλέησον! Τώρα γιὰ τὸ χορὸν καθὼς καὶ τὸν ἦχον τῶν δη-

μοτικῶν μᾶς τραγουδιῶν, ζητήματα πού ἀπασχόλησαν τόσοσους καὶ τόσοσους σοβαροὺς ἐρευνητὰς, χωρὶς κανεὶς τοὺς νὰ τὰ λύσει τελειωτικά (ἔμεις ἔχομε τίς θαυμάσιες μελέτες τοῦ Σφρακιανάκη, δημοσιευμένες στὴ «Φιλικὴ Ἑταιρεία») μᾶς φαίνεται πολὺ ὑποκίνδυνον, γιὰ νὰ μὴ μεταχειριστοῦμε ἄλλη λ' ἔξη, τὸ νὰ θέλει νὰ τὰ λύσει κανεὶς ἔτσι ἀπροετοίματος καὶ μὲ ἐπιπολαιότητα δημοσιογραφικὴ, ὅπως ὁ κ. Φ. Ὁ συγγραφέας τοῦ φυλλαδίου αὐτοῦ, πού εἶναι διηγηματογράφος μὲ ἀρκετὴ φαντασία, φαίνεται τραβηχτικὸν ἀπὸ τὸν παράξενον, τὸν ἐξωτικόν, μὰ καὶ καταφρονημένον κόσμον τῶν γύφτων καὶ θέλησε νὰ τοὺς ἀνυψώσει. Θὰ μποροῦσε νὰ τὸ κάνει αὐτὸ παίρνοντας ἀπ' αὐτοὺς ὕλικὸν γιὰ κανένα του ῥομάντισον, ὅτι ὅμως καὶ νὰ ἐπιχειρεῖ ἐπικίνδυνον λαογραφικὸν ἀρροβατισμὸν καὶ νὰ θέλει στὰ καλά καθούμενα ν' ἀποδείξει γύφτικον τὸ δημοτικὸν μᾶς τραγούδι.

Χ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΑΔΗΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

«Αναγέννηση» (Χρόνος Β' Φύλλ. 46). Ὁ κ. Κλ. Παράσχος κρίνει τὸν Ποιητὴν Βάρναλη. Πολὺ φοβούμεσθε πὼς καὶ τὸν Βάρναλη ἀκόμη δὲν κατάφερε νὰ καταλάβει. Σ' ἓνα σημεῖον γράφει... «Τὸ φῶς πού καίει εἶν' ἓνα ἀμελιχτό μυστήριον τοῦ Χριστιανισμοῦ. Μὲ τὸ στόμα τοῦ Προμηθέως καὶ τοῦ Μώμου, πού τοὺς βάζει ἀντιμέτωπος στὸν Ἰησοῦν, ὁ Ποιητὴς χτυπάει, δείχνοντας πὼς κούφιος εἶναι, ὅλες τίς ἀξίες τοῦ Χριστιανισμοῦ». Καὶ γιὰ νὰ γίνῃ σαφέστερος ὁ κ. Παράσχος προβαίνει μὲ τὸ φυσικὸ θάρρος τῆς ἀγνοίας καὶ στὴν κατάταξιν τοῦ Χριστοῦ. Τὸν Ἰησοῦν λ.χ. τὸν θέλει ἀντιπρόσωπον ἰδαισιτικῆς ἀποφύης. Ὁ ἰδαισισμός ὅμως ἐκτός πού δὲν εἶναι μιὰ φιλοσοφικὴ κατηγορίαν ἑνιαία δὲν ἔχει καὶ καμιά σχέση μὲ τὸ Χριστὸν πού κάθε ἄλλο εἶναι παρὰ φιλόσοφος. Ἀλλὰ ἄς ἀφήσουμε τὴν ὀρολογία πού γιὰ νὰ τὴν ἔρει κανεὶς πρέπει νὰ ἔχει τοῦλάχιστον διαβάσει ἓνα ἔγχειρίδιον τῆς φιλοσοφίας πρᾶγμα πού ὁ κ. Παράσχος, δὲν φαίνεται νὰ ἔχει κἀμια, κ' ἄς ἔβουθε στὸν τρόπο πού βλέπει τὰ πράγματα. Ἀπὸ τὴν μὲν μεριὰ ὁ κ. Παράσχος βλέπει σὸν σὲ εἰκόνα τὴν τερᾶστια φυσιογνωμίαν τοῦ Χριστοῦ καὶ γενικὰ τὸ Χριστιανισμὸν, πού ἔχει τίς ῥίζες του καὶ τίς πηγὰς του μέσα στὴ βιὸθερη σοφίαν τῶν αἰώνων, κ' ἀπ' τὴν ἄλλην τὸν κ. Κ. Βάρναλη, κἀκέντυπον τοιράκι τῆς μοντέρνας φιλοσοφίας, νὰ μαστιγώνει ὅτι πὰ χειροκροτήματα τοῦ κ. Κλ. Παράσχου τὸ Χριστιανισμὸν. Ἡ εἰκόνα τοῦτῃ μονάχα στὸ κρανίον τοῦ κ. Π. μπορεῖ νὰ χωρέσει ἀπ' τὸ ὅποιο λείπει κάθε εἶδους σκέψη. Στὸν ἴδιον τόπον εἶναι γραμμὴν ὅλη ἢ κριτικὴν πρᾶμα πού θυμίζει τὴ λαϊκὴν παροιμίαν. «Ὁ λῦκος κ' ἂν ἐγέρας κ' ἄλλαξε τὸ καλλί του, οὔτε τὴν γνώμην του ἄλλαξε οὔτε τὴν κεφαλὴν του».

«Ἀλεξανδρινὴ Τέχνη» (Χρον. Β'. Τεύχος 30). Ἐξακολουθεῖ καὶ σὲ τοῦτον τὸ τεύχος ὁ Μάριος Βαγιάνος νὰ ἐκφράζει ἐλεύθερα καὶ ἔμμετρα τοὺς στοχασμοὺς του. Στὸ τεύχος αὐτὸ συνεργάζεται καὶ

ὁ μοντέρνος ἐστὲν κ. Χάγερ Μπουφίδης ἢ Ἰσαντρος Ἄρις καὶ γενικὰ στίς σελίδας τοῦ περιοδικοῦ κυριαρχοῦν ἡμεδαῖοι καὶ ἀλλοδαποὶ ἐστὲν.

«Νέα Ἐπιθεώρηση» (Φύλλ. 10). Οἱ ἄνθρωποι πού τὴν γράφουν ἰσχυρίζονται καὶ ἀφίνου νὰ φαίνεται πὼς τὸ περιοδικὸν τους ἐκπροσωπεῖ τίς φιλολογικὰς ἀπόψεις τῆς 3ης διεθνούς. Στοιχηματίζουμε πὼς ἂν ἡ 3η διεθνὴς τοὺς διὰβλεπε θὰ ἐδημοσίευε δηλώσιν καὶ θέλει νὰ δειξοῖ πὼς δὲν ἔχει καμιά σχέση μὲ φυλλάδιον πού γράφονται ἀπὸ ἀκριτοὺς νεανίας. Στὸ φύλλον τοῦτον ὁ κ. Ι. Κορδάτος ἀφοῦ φανερώθηκε κοινωνιολόγος, ἱστορικός, θρησκευτικός, παρουσιάζεται καὶ λογοτεχνικός κριτικός. Προφανῶς μᾶς μὲ τὸ ἀνοιγιμα τοῦ τρώδιου ὁ κ. Κ. παρουσιάζεται μὲ διαφρονητικὸν κοστούμι νέος, κινουόργιος κ' ἀγνώριτος.

«Νέα Ἑστία» (Τεύχος 1ης Φεβρουαρίου). Ὁ κ. Ξενοπούλος δὲ εἶναι διόλου θλιμένος πού δὲν ἔγινε ἀκαθηματικός. Ἐπικροτεῖ μάλιστα τὴν ἐγλογὴν τοῦ κ. Π. Νιρβάνου. Στὴν ἀλληλογραφίαν ὅμως λησμονεῖ τὴν πολιτικὴν καὶ θέλει νὰ δειξοῖ πὼς αὐτὸς πού ἔχει ἀξία παραγνωρίζεται καὶ γίνονται ἄλλοι ἀκαθηματικοὶ ὄχι γιὰ κανένα ἄλλο λόγο ἀλλὰ γιὰτι μεταχειρίζονται τὴν ἀναγνωσθὴν δὲν ἀμνηστὸν ἐφ' ἡμεῖς ἐφ' ἡμεῖς ὅς. Μὲ τὴν φράσιν αὐτὴ ὁ κ. Ξ. θέλει νὰ πει πὼς ὁ κ. Νιρβάνος ὀφείλει τὴν ἐγλογὴν τοῦ στήν ἐπιτροπὴν τῆς «Ἑστίας» πληροφορία συνοφαντικὴ καὶ κακὸδουλή. Στὸ τεύχος τοῦτον ὅπως καὶ σ' ἄλλα ὁ διεθυντὴς διαφωνεῖ μὲ τοὺς συνεργάτες του κ' ὅταν γράφει ὡς Γοργίας θύξως κανένα δέος λέει «μὲ κίνδυνον νὰ προκαλέσω τὴν ἀγανάκτησιν καὶ κανένα σημείων τὸν δ) τοῦ τῆς Ν. Ἑστίας» Αὐτὰ γράφει ὁ κ. Ξενοπούλος περὶ τοῦ κ. Ξενοπούλου. Πὼς λοιπὸν τέτοια τερτίπια νὰ μὴ ἔχουν ἠθικὴν ἐπίδρασιν στὸν νέον καὶ στίς νεάνιδες πού μόλις ἀποφοιτήσονται ἀπὸ τὸ κτώτερον σχολεῖο τῆς «Ἀπείλας» τοὺς παραλαβαίνει τὸ Ἄνωτερον τῆς «Ν. Ἑστίας» τοὺς τελειοποιεῖ καὶ τοὺς βγάξει στὴν Κοινωνίαν μινιατοῦρος τοῦ κ. Γρ. Ξενοπούλου.

Στὸ τεύχος τῆς «Ν. Ἑστίας» δημοσιεύθηκε καὶ μιὰ κριτικὴ τῆς κ. Σ. Σπανοῦδης γιὰ τὸν Κορτό. Ἡ ἴδια κριτικὴ ἀπαράλλαχτη δημοσιεύθηκε στὸν «Ἐλεύθερον Τύπον» τῆς Παρασκευῆς 23 Ἀπριλίου 1926, σελ. 1η. Φαίνεται πὼς ἡ κ. Σπανοῦδης δὲν εἶχε οὔτε λέξιν νὰ προσθέσει ἀπὸ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην.

«Ἐλεύθερον Βῆμα» (12-13, καὶ 14 Φεβρ.)— Δημοσιεύθηκαν ἄρθρα τῆς κόρης τοῦ Λέοντος Τολστόυ ἀναφερόμενα στίς τελευταίας μέρας τῆς ζωῆς του καὶ ἰδιαίτερα στὴν περιγραφήν τῆς περιφημῆς φυγῆς του μετὰ τὴν τελευταία καὶ ἰσχυρὰ ἠθικὴ κρίσιν πού περνοῦσε καὶ πού τοῦ ἔκανε ὁλοτελῆ ἀνυπόφορον τὸ πλοῦστο οἰκογενειακὸν περιβάλλον του. Οἱ περιγραφὰς αὐτὰς ἔχουν σημασίαν ὄχι τόσο γιὰτι προέρχονται ἀπὸ πρόσωπον πού μὲ τὰ ἴδια του τὰ μᾶτια εἶδε τὰ γεγονότα πού περιγράφει, ὅσο γιὰτι ὁ συγγραφέας δείχνει μιὰ μεγάλη στοργὴν γιὰ τὸν πατέρα τῆς, ἓναν καθὸ θαυμασμὸν καὶ σὲ πολλὰ σημεία ἓναν πόνο γιὰ τίς τελευταίας του ἡμέρας.

ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Το τελευταίο δεκαπενθήμερο στάθηκε πλούσιο σε γεγονότα. Και δεν έχουμε μπροστά μας γεγονότα που τράζουν τη γαλήνη δεκαπέντε μονάχα ημερών, αλλά γεγονότα με βαθύτερη σημασία που ή επίδρασή τους θα φανεί κάπως αργότερα. Μπορεί να πούμε πώς ή περαιτέρω τής κυβέρνησης: του ειρύτερου συνκοπισμού και ή άντικατάστασή της με την κυβέρνηση του μερικού συνασπισμού που αποτέλεσαν οι κ.κ. Καφαντάρης, Μεγαλοκώπουλος και Μεταξάς δίχως τον κ. Παπαναστασίου, είναι μια άπαρχή κινούργων ζυμώσεων που δεν είναι εύκολο από τώρα να δρισθούν.

Αφορμή στη διάσπαση στάθηκε το ζήτημα τής δοποιακής. Μα όσο κι αν το ζήτημα τούτο είναι σοβαρό γιατί συνδέεται με τή θεραπεία μιας άφύρητης συγκοινωνιακής κατάστασης που τυραγνεί τή χώρα μας, νομίζουμε πως αν άλλα πιδ βλαθεί αιτία, κι άλλες πρρασκημιακές πιέσεις δεν υπήρχαν, οι άρχηγοί θα έρισκαν το συμβιβαστικό τρόπο να λύσουν το ζήτημα δίχως να φτάσουν στην πολιτική κρίση. Πρρηγούμενα γεγονότα δείχνουν καθαρά πως όσοδήποτε σοβαρό κι αν είναι ένα ζήτημα άμα δεν υπάρχει διάθεση δικασιατική ποτές μια κυβέρνηση δεν φτάνει στην κρίση. Κι ή άλληθια είναι πως κενένες δεν περιέμενε περαιτέρω τής κυβέρνησης.

Είναι γνωστή στους άνωώστες μας τόσο ή εκτίμηση του κ. Μεταξά υπέρ των όρων τής Έταρικής Μικρή όσο κι ή επιμονή του κ. Παπαναστασιού άρχικώς υπέρ των όρων τής Έταιρείας Πρεζάνη με σύμπρξη Α. Ραλλίδη και ύστερα υπέρ τής επαναλήψης του διαγωνισμού, μα είναι επίσης γνωστό πως και ο κ. Παπαναστασιού ίσως υποχωρούσε και ο κ. Μεταξάς είχε δηλώσει στο τελευταίο υπουργικό συμβούλιο πως υποχωρεί και μάλιστα εδήλωσε πως προτιμά να άρσει το υπουργείο τής Συγκοινωνίας και να πάρει άλλο υπουργείο πρρά να δημιουργήσει κυβερνητική κρίση. Πρρ όλα τούτα ή κρίση έσπασε και ή κυβέρνηση περαιτήθηκε. Τα πρρασκήμια έπειξαν έναν σπουδείο ρόλο. Η άλληθια είναι πως μετά την αποχώρηση από την Κυβέρνηση του Λαϊκού κόμματος πολλοί θεώρησαν την σύνθεση τής Κυβέρνησης του Εύρεως Συνασπισμού σαν σύνθεση με άσκητή όμοιογένεια. Τούτο όμως δεν ήταν αλήθειό. Μεταξύ κ. κ. Μεγαλοκώπουλου και Μεταξά από τή μια μεριά και κ. Παπαναστασιού από τή άλλη υπάρχουν βλακικές διαφορές στην πολιτική εκτίμηση των κοινωνικών προβλημάτων. Θα μπορούσε να πει κανείς πως ες ίσου έντονη διαφορά υπάρχει και μεταξύ των δύο πρώτων και του κ. Καφαντάρη που κι αυτός δεν έννοει τον άστικό υπερσυντηρητισμό των δύο πρώτων. Μα ο κ. Καφαντάρης άνεξάρτητα του τι είναι ο ίδιος και προς ποιά άποψη αποκλίνει, είναι πάντα άρχηγος συντηρητικού κόμματος και δεν είναι ούτε εύκολο ούτε άριστο να πει να ώθήσει φανερά τις άπόψεις του ως το σημείο που κτευθύνει τήν πολιτική του ο κ. Παπαναστασιού. Το συμπέρασμα λοιπόν είναι πως ή εκσικη άνομοιογένεια τής Κυβέρνησης στο κεφάλαιο τής Κοινωνιακής πολιτικής δεν μπορούσε πρρά να οδηγήσει στην κρίση που εκδηλώθηκε το τελευταίο

δεκαπενθήμερο. Και ή άνομοιογένεια αυτή δεν άρρησε να πετύχουν οι προσπάθειες του κ. Καφαντάρη που ήθελε ν' άνασχηματισθεί ή Κυβέρνηση με τον κ. Παπαναστασιού μαζί.

Στο σημείο αυτό θάχουμε να κέρουμε μια παρατήρηση. Γύρω μας το κοινωνικό πρόβλημα θράζει και δίχως να πάμε βαθύτερα αν προσέξουμε μονάχα τα σημερινά γεγονότα. Θα δούμε από τή μια μεριά άδυναμία στα κρατικά οικονομικά κι από τήν άλλη άδυναμία του κόσμου ν' άνθξει στην φορολογία. Κι ή άρρηση του λαού φανερώθηκε έντονη με επαναστατικό σχεδόν χαρακτήρα στην Κρήτη.

Τα γεγονότα τής Κρήτης μοιραία θα άναγκάσουν την Κυβέρνηση να βρει τρόπο λιγότερο πιστωτικό στην είσπραξη των φόρων. Ένω όμως ο λαός δεν μπορεί να πληρώσει φόρους, οι δημοσιοεπληρημιακές τάξεις μ' όλο τους το δικίο ζήτημα αυξήσεις που να τους επιτρέπουν να ζούν. Όλα τούτα μαζί με τή μοναρχική αντίδραση, τήν κομμουνιστική προπαγάνδα κ. ά., δημιουργούν κοινωνικό πρόβλημα πολύ δύσλυτο που δεν μπορεί ν' αντιμετώπισει μια κυβέρνηση με πρόχειρα θεραπευτικά μέσα, με ψευδομπλώματα τής στιγμής. Γιατί δυο μονάχα τρόποι ν' αντιμετώπιστεί τούτο το βαρύ πρόβλημα υπάρχουν: "Η θα κυβερνάμε κυβερνήσεις δίχως σαφή κτευθύνση με κομματικούς και πρόχειρους συνδυασμούς και τότες οι κίνδυνοι άνωμυλίων θα ξεπηθάνε κάθε στιγμή, ή θα πρρουσιαστούν οι πολιτικοί μας με πρόγραμμα σφάες που έφρομοζόμενο κιτά πολύ πρρακτικό τρόπο θ' αντιμετώπισει το κοινωνικό και κρατικό πρόβλημα. Τούτο το δεύτερο έγινε στην Ιταλία που πολύ άδικα πιστεύουν μερικοί πως ο Φασισμός είναι συντηρητικό άστικό σύστημα. Ο Φασισμός είναι όσο και το Σοβιετικό κθεστώς άρνηση του άστικού κοινουδουλειτισμού και τής ομμανιστικής ελευθρίας. Κι ο Φασισμός βέβαια σύμφωνα με τις ιδιότητες συνθήκες του Ιταλικού λαού είναι μια άπάντηση θεωρητική και πρρακτική στα προβλήματα του. Για τήν Ελλάδα δεν λέμε πως πρέπει να γίνει Φασισμός με λέμε πως το Έλληνικό πρόβλημα δεν μπορεί να λυθεί με πρόχειρους τρόπους και με άδιάκοπες κομματικές μανούδρες. Θα λυθεί με άνδρισμό, με ένικια πολιτική κτευθύνση που θα στηρίζεται πάνω σε άτράντηχτες θεωρητικές και πρρακτικές θέσεις.

Πολλοί βλέποντες τή σοβαρότητα του κοινωνικού προβλήματος θεωρούν πιθανές άνωμυλίες, άλλοι στρατωτικές, άλλοι κοινωνικές. Τούτο βέβαια θα γίνει αν οι πολιτικοί δεν φροντίσουν να δώσουν σταθερή και σαφή κτευθύνση στα πρρακτικά τής χώρας, αν δεν έρουν τον τρόπο ν' αντιμετώπισουν σταθερά κι αποτελεσματικά το τεράστιο πρόβλημα που όρθώνεται στην κοινωνική και κρατική μας ζωή. Κι δεν είναι άπίθνο τούτο. Μπορεί μια χαρά οι πολιτικοί άρχηγοί ή κάποιοι άπ' αυτούς ή και άλλοι, να νοιώσουν τήν κρισιμότητα τής ώρας και να κάνουν στροφή στο ζήτημα τής ταχτικής κι αντί να λένε πως είναι θεείο κι άριστο να προσέξουν βαθύτερα το μεγάλο πρόβλημα που όλοένα και μας περιζώνει.

Η τελευταία κρίση και ή λύση της δείχνουν πως άκόμ τούτο πρράμν δεν γίνεται. Ίσως όλοι οι συντελεστές να μην κινήθηκαν άκόμ. Φανερό είναι πως ο κ. Καφαντάρης θα ήθελε μια διαφορετι-

κή λύση' μα αν έδειχνε κάποια επιμονή ή θα διατηρούσε τή χώρα για άδομάδες άκυβέρνητη, ή θα άντίκρουζε πρώρα από το άλλο των έκλογών. Για τούτο ή λύση που δόθηκε θεωρείται προσωρινή. Ύστερα με τήν μεταπήδηση του κ. Παπαναστασιού στην αντιπολίτευση δημιουργείται έκτός από τον περιορισμό τής μοναρχικής αντιπολίτευσης και μια αντιπολίτευση καθαρά δημοκρατική, πολύ πιο ζωηρή, που υπορεί έξδν από λαϊκές μάζες και όργωνώσεις να κερδίσει τήν έμπιστοσύνη και τήν πίστη μιας σοβαρής μερίδας δημοκρατικών αξιωματικών. Και τον κίνδυνο τούτο δεν τον παραγνωρίζει ο κ. Καφαντάρης και για τούτο επέμενε στη συνεργασία με τον κ. Παπαναστασιού.

Το κόμμα των Προοδευτικών Φιλελευθέρων, που διευθύνει ο κ. Καφαντάρης και που αποτελεί τήν κοινοδουλειτική πλειοψηφία, έχει ένδοκομματικές άνωμυλίες με τις αξιώσεις των προσφύγων βουλευτών που πάντα προσθέτουν έναν σοβαρό περιορισμό στους τόσους που έχει ν' αντιμετώπισει ή τωρινή κυβέρνηση. Κι άκόμ το ζήτημα τής δοποιακής δεν προχώρησε αλλά σταμάτησε, γιατί ο κ. Καφαντάρης, διαστακτικός ο ίδιος ν' αναλάβει τις εθόνες μιας σχετικής άπόφασης, προτίμησε το ζήτημα να συζητηθεί και να κλονιστεί από τή Βουλή.

Από τον έξωκοινοβουλευτικό πολιτικό κόσμο ο κ. Κονδύλης κάνει επιμονη πολεμική, ένω οι Παγκληικοί πάντα παίρνουν θάρρος με τήν αναβολή τής δικής του κ. Παγκάλου. Για τούτα όλα γυρίζουμε πάλι σε ότι είπαμε στην αρχή, πως ή ώρα είναι τόσο κρισιμη που μόνο σταθερό μυαλό και θαραλέα κυβέρνηση θα μπορούσαν να κτευθύνουν τα πρρακτικά προς θετικές και ώφέλιμες λύσεις. Άλλοιότινα κάθε πρόβλεψη είναι τολμηρή, τα άπρόοπτα ένδεχόμενα και οι άστάθμητοι πρραγόντες έχουνε πάντα το λόγο.

K. ΜΠ.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ

Τή σταθεροποίηση τής δραχμής από τα πρρακτικά τώρα ένα χρόνο θα ακολουθήσει και ο όρισμός τής ανταλλακτικής τής αξίας προς το χρυσό με νόμο, όταν άρχισει ή λειτουργία τής Τραπεζής τής Ελλάδος. Αύτη ή Τράπεζα θα είναι καθαρή έκδοτική Τράπεζα, ένα πρραγμα δηλαδή που μας έλειπε ως τώρα. Η Έθνική Τράπεζα έδωσε πολλά και μεγάλα ώφέληματα στον τόπο, αλλά όχι το ώφέλημα τής έκδοτικής Τραπεζής. Τούτο δεν ήταν σφάλμα τής. Η σύνθεσή της με το Κράτος ήταν πολύ στενή και έγινε άκόμ σενατώρη άφ' ότου ο κ. Βενιζέλος έβγαλε τον μακρύν Ένταξία. Από τότε τής εδέθησαν τα χέρια και το έργο τής έκδοτικής, δηλαδή ή ρύθμιση τής κυκλοφορίας και τής πίστωσης, γινόταν άνεξάρτητα από τή θέληση και τήν κριση τής Έθνικής. Το κράτος είχε άνάγκες χρηματικές και έπαιρνε τον εύκολότερο όρομο, τήν έκδοση χαρτονομίσματος. Έτσι τα πρρακτικά πηγάλαν από το κακό στο χειρότερο ως που ο Τανταλίδης είπε μια μέρα ότι έσωσε τήν Έθνική από τή χρεωκοπία, ένω θα ήταν αληθινότερος αν έλεγε τα ένάντια. Μόλα ταύτα τα κεραιμια μεταν ξεκάρφωτα.

Με τήν Τράπεζα τής Ελλάδος το χαρτονομισμα

πρόκειται να έχει το λιγώτερο 40 οο άντίκρουσμα σε χρυσάφι ή ξένο συναλλάγμα ίσάδιο με χρυσάφι. Ο νόμος του χαρτονομίσματος από 10.000 κι' άπάνω έχει το δικίωμα να ζητεί από τήν Τράπεζα το νόμισμα ίσο ποσό σε χρυσάφι ή ίσο σε συναλλάγμα. Δηλαδή δεν θα υπάρχει πια άναγκαστική κυκλοφορία χαρτονομίσματος. Άλλά ή ελεύθερη κυκλοφορία έχει κι αυτή άνάγκη από κανονισμό, έπειδή το ποσό του χρυσού, του χαρτονομίσματος, των έπιταγών, των πιστώσεων που είναι όλο μαζί το ανταλλακτικό μέσο των συναλλαγών πρέπει να είναι άνάλογο με τον όγκο τους για να γίνεται άνετα ή οικονομική κίνηση. Τον καλό της πρέπει να παρακολουθεί ή Έκδοτική Τράπεζα και να λιγοσταίνει ή να πληθαινει τα μέσα τα ανταλλακτικά και να μην υπάρχει άρρώστεια είτε ως πληθώρα είτε ως έλλειψη. Ο χειρισμός έχει δυο κλασικά μέσα' τήν αύξομείωση του τόκου προσεφλήσεως και των πιστώσεων. Ο τόκος δίνεται από τήν Έκδοτική Τράπεζα, ή όποια όπου υπάρχει είναι μαζί ή καρδιά και ο έγκέφαλος του οικονομικού συστήματος. Στον όρισμό τής αξίας των πρραμάτων που είναι τα άντικείμενα των συναλλαγών το ανταλλακτικό μέσο, τα όργανα τής συγκρίσεως των τιμών δηλαδή, πρέπει να είναι τουλάχιστο αωστήρα σταθερό. Δίχως αυτό, ή τολμηρή κίνηση του ανθρώπου που άπλώνει το χέρι του στο μέλλον γίνεται χωρίς βάση. Χωρίς βάση πάλι οικονομική ζωή δεν έχει προκοπή.

ΤΡΑΠΕΖΙΤΙΚΟΣ

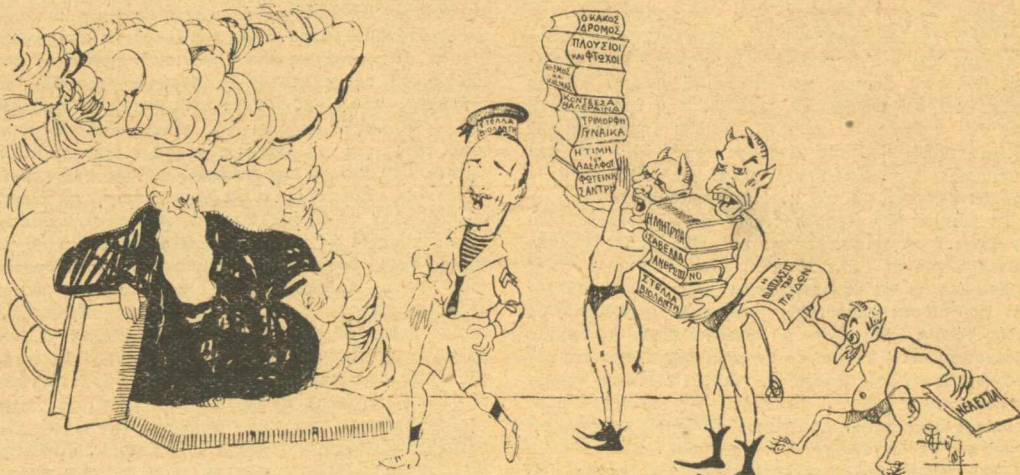
ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

(Απαντούμε δα μονάχα σε δυο ερωτήματα ή άπορίες άγνωστών έχουν κάποιο γενικότερο ενδιαφέρον. Στα προσωπικά με το ταχυδρομείο. Γι' αυτό τα παρακαλούμε όσους μας γράφουν να σημειώνουν στο γράμμα τους και τή σύστασή τους. Σε άνόνομα γράμματα δεν απαντούμε).

Α. Κ. Ένταύθα. Στο σημείωμά του του προηγούμενου φύλλου ο κ. Χ. Σακελλαριάδης έννοει τήν «Έλληνική Βιβλιογραφία» του καθήγητο Ν. Γ. Πολίτη. Είναι άπαραίτητο δοήθημα για κάθε επιστήμονα, έπειδή άναγράφονται ένκι όχι μόνο όσες μελέτες ή συγγράμματα ή λογοτεχνικά έργα έχουν έκδοθει σε άυτότελή βιβλία, μα και ό,τι υπάρχει δημοσιεύμένο στα διάφορα περιοδικά, είτε τα καθαρώς επιστημονικά είτε τα λογοτεχνικά. Αυστηρός ή έργασία αύτη δε βήκει στο συνεχιστή της, ύστερ από το θάνατο του Πολίτη. Έτσι μόνο για ό,τι έχει δημοσιευτεί από τα 1907 έως να 1920 υπάρχει, μπορεί να πει κανείς, κατάλογος όπως δήποτε πλήρης. Οι δυο πρώτοι τόμοι τής «Έλλην. Βιβλιογραφίας» που γρήκαν ως πράρτημα τής «Επιστημονικής Έπετηρίδος» του Πανεπιστημίου, στα 1909 ο α' και στα 1911 ο β', περιλαμβάνουν κατάλογο των έκδοθέντων ελληνικών βιβλίων άπ' τα 1907 έως τα 1911. Τα έκδοθέντα άπ' τα 1911 - 1920 περιλαμβάνονται στον γ' τόμο, που «έκδίδεται εκ των καταλοίπων έπιμελής Στίλμωνος Η. Κυριακίδου». Τού γ' αυτού τόμου εκυκλοφόρησε πέρου το α' μέρος, το β' τυπώνεται τώρα και θα βγει σε λίγο. Από τα 1920 όμως και δαθε δεν υπάρχει πια κανείς συστηματικός κατάλογος. Κι όμως τώρα περισσότερο πρρά ποτέ θα ήταν χρήσιμος σε κάθε επιστήμονα

ΜΩΡΑΙΝΕΙ ΚΥΡΙΟΣ ΟΝ ΒΟΥΛΕΤΑΙ ΑΠΟΛΕΣΑΙ

ΗΤΟΙ ΤΑ ΚΑΚΑ ΕΠΑΚΟΛΟΥΘΑ ΤΗΣ "ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ",

(ΣΚΙΤΣΟ ΣΟΦΟΥ ΑΝΤΩΝΙΑΔΗ)

ΣΑΒΑΘΘ : "Υπαγε εις τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερον... ὅτι τὰ κρίματά σου ἐπληθύνθησαν ὡς ἡ ψάμμος τῆς θαλάσσης.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ἢ ΓΟΡΓΙΑΣ ἢ ΦΑΙΩΝ ἢ ΠΑΛΑΙΟΣ ἢ ΑΝΑΝΙΑΣ ἢ ΕΥΝΟΠΟΥΛΟΣ (ἔξῃ πρόσωπα πού ζητοῦν νά γίνουν συγγραφεάς): Καί ποῖς εἶσαι σὺ πού τοιμιάς νά μέ κρίνεις; Ἔχεις γράψει κανένα μυθιστόρημα;

ἢ κάθε μορφωμένον πού θέλει νά ἔχει ἕνα πρόχειρο βοήθημα γιά τή βιβλιογραφία τοῦ κλάδου του. Ἐπειδή τόν τελευταῖο κικρό ἴσια-ἴσια τόσο πολὺ ἔχουν ἀπλωθεῖ οἱ ἐκδοτικῆς ἐργασίαι στήν Ἑλλάδα, ὥστε ἀδύνατο σχεδόν κατανεῖν νά εἶναι κκειες πάντα καλά πληροφωρημένοι γιά τήν ἐκδόση βιβλίων πού τόν ἐνδιαφέρουν. Γι' αὐτό εὐχῆς ἔργο θά ἦταν ἂν ἡ Ἑθνική Βιβλιοθήκη (ὅπου συγκεντρώνονται ὅλα τὰ βιβλία ὅσα ἐκδίδονται στήν Ἑλλάδα, ἀφοῦ κατὰ τὸ νόμο κάθε συγγραφεάς καί ὁ τυπογράφος εἶναι ὑποχρεωμένος νά στέλνει δυό ἀντίτυπα ἀπό ὅ,τι τυπώσι) ἀποφάσιζε νά συνεχίσει τήν «Ἑλληνική Βιβλιογραφία» τοῦ Πολίτη, ἐκδίδοντες κάθε χρόνο συστηματικόν κατάλογο ὄλων τῶν βιβλίων πού ἐκδίδονται στήν Ἑλλάδα.

Γ. Μ. Ἐνταῦθα. Ἄλλο εἶναι τὸ πού καί πῶς μέ χρεια καί ἄλλο εἶναι τὸ πού καί τὸ πῶς μέ περισπωμένη. Ἡ χρεια δὲν μπλίνει γιά ἀπλοποίηση τῆς ὀρθογραφίας, ἀλλὰ γιά ἐσχώρισμα τῆς σημασίας. Τὸ πού μέ χρεια μπλίνει γιά τὸ ὁποῖος τῆς καθαρῶσεως δηλαδὴ εἶναι ἀναφορικὸ, ἐνῶ τὸ πού μέ περισπωμένη εἶναι ἐπίρρημα τοπικὸ. Π. χ. «ὁ ἄνθρωπος πού (=τὸν ὁποῖον) εἶδα χτές», ἀλλὰ: «Ποῦ (=σε ποῖο μέρος) εἶδα αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο;» Ἐπίσης τὸ πῶς μέ χρεια μπλίνει ἀντι γιά τὸ ὅτι, εἶναι δηλ. εἰδικό, ἐνῶ τὸ πῶς μέ περισπωμένη εἶναι ἐπίρρημα τροπικὸ. Π. χ. «δὲν κατάλαβα πῶς (=ὅτι) τὸ πῆ-

ρες μυρουδιά», ἐνῶ: «δὲν κατάλαβα πῶς (=μέ ποιόν τρόπο) τὸ πῆρες μυρουδιά». Τὸ ἐσχώρισμα, ἰδίως στό πῶς καί πῶς μέσ βοηθᾷ πολὺ, γιὰτι ἀλλιῶς θά μπορούσε νά γίνει σύγχυση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ

(Γιά νά κριθεῖ ἕνα βιβλίο πρέπει νά μᾶς σταλοῦν δυό του ἀντίτυπα. Ὅσα σημειώνονται μέ ἀστερίσκο εἶναι γιά νά κριθοῦν στό «Δεκαπενθήμερο».)

Στὴν ἀναγραφὴ ἐδῶ παραλείπεται ὁ τόπος ὅταν τὸ βιβλίο ἔχει ἐκδοθεῖ στήν Ἀθήνα, τὸ σῆμα ὅταν εἰσάγῃ καί ὁ χρόνος ὅταν εἶναι 1928. Ὅσα βιβλία εἶναι χωρὶς χρονολογία σημειώνονται μέ (χ.χ.). Σὲ εἰσαγωγικῶ ἐκδότης.)

Ὁ Βάγνερ. Αἱ ἐκλεκτότεραι οὐλίδες τῆς παγκοσμίου μουσικῆς φιλολογίας διὰ τὸν μεγάλον συνθέτην. Ἀναλύσεις καί κείμενα τῶν: Schuré, d'Annunzio, Kufferath, Romain Rolland, Combarieu, Chamberlain, Mauclair, Canudo, Barthou κλ, κλ., κλ. Καί πλήρης ἀνάλυσις ὄλων τῶν μελοδραμάτων τοῦ Βάγνερ. (Μεταφρ. τῆς κ. Σ. Κ. Στανούδη). «Χαραυγὴ» [χ.χ.]. σ. 149. Βενιαρέλλη Β. Ε. Ἡ κόρη τοῦ Ἐωσφόρου. Ἑλληνικὸν ἱστορικὸν μυθιστόρημα τῆς παικῆς Ρώμης. Ἀναδημοσίευσις ἀπὸ τὴν «Νέαν Ἡμέραν» «Χαραυγὴ». [χ.χ.] σ. 144.

*Βουτυρᾷ Δ. Ν. Μέσ' στοὺς ἀνθρωποφάγους, καὶ ἄλλα διηγήματα. «Κολλάρος» σελ. 160.

Διομήδους Α. Ν. Ἡ Νομισματικὴ μας ἀσθένεια καί τὰ μέσα πρὸς θεράπειαν αὐτῆς. Διάλεξις γενομένη εἰς τὴν Ἑνωσιν Συντακτῶν τὴν 11 Ἰαν. 1927[γρ. 1928]. σ. 55.

Δραγάτη Ἰαν. Χ. Ἀσκήσεις εἰς τὸ τυπικὸν καί συντακτικὸν τῆς ἄττικῆς διαλέκτου, διὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα, γυμνάσια καί παρθεναγωγεῖα. Ἐκδ. Β', σ. 104.

Ἐπιστήμη καί Θρησκεία. α. Lewis Arth. M. Ἡ πάλῃ μεταξὺ ἐπιστήμης καί δεισιδαιμονίας.— β. Κομμουνιστικὴ ἄποψις περὶ θρησκείας. «Ἐργατικὴ Βιβλιοθήκη. Greek Workess Press, Inc., No 9.» Chicago Ill. [χ.χ.]. σ. 138.

*Καζαντζάκη Ν. Τί εἶδα στή Ρουσία. (Ἀπὸ τὰ ταξίδια μου) Τόμος πρῶτος. «Στοχαστής» [χ.χ.] σ. 163.

Κάλβου. Ἀπαντα.—Δύρα.— Πρόλογος Μαρίνου Σιγούρου. «Στοχαστής». [χ.χ.] σ. 176.

Λένιν Ν. Τί νά κάμουμε; Μετάφρ. Θ. Ν. Τσαβέα. Παράρτημα «Μαρξιστικῆς Βιβλιοθήκης». «Σοσιαλιστικὸ Βιβλιοπωλεῖο». σ. 191.

*Μέγα Α. Ε. Ἱστορία τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος. Μέρος β'. Αἰῶνες γλωσσικῶν συζητήσεων (1750—1926). «Κολλάρος». 1927. σ. 616.

Μπαλζὰν Ὁνορέ ντέ Μιὰ ἀγάπη ἰδανικὴ (La fausse Maitresse.) Μετάφρ. Γ. Βλαστοῦ. «Τὰ 100 ἀριστοτεργήματα» ἀρ. 1. «Παπαδημητρίου» [χ.χ.] σ. 96.

*Πασαγιάνη Κ. Μανιάντικα μοιρολόγια καί τραγούδια. Ἱστορ. καί Λαογρ. Βιβλιοθ. ἀρ. 3. «Σύλλ. Ὁφελίμων Βιβλίων—Σιδέρης». σ. 191.

Πειρᾷ Π. Ποιήματα καί πεζά, γι' ἀπαγγελία, σὲ γιορτὲς δημοτικῶν, ἀστικῶν καί ἑλληνικῶν σχολείων. Σειρὰ α'. «Ζηράκης» σ. 116.

*Πετρίδης Μ. Γ. Σύντομοι χαρακτηρισμοὶ τῶν τοικινῶν μας λογοτεχνῶν. «Ἀθηνα» 1927. σ. 111.

Πετυνάκη Μ. Ν. Νεαί φυσιογνωμίαι. Ῥεθυμνο—Κρήτης. [χ.χ.] σ. 70.

Σαῖξπηρ. Ἄμειε. Κατὰ μετάφρασιν Μ. Ν. Δαμιράλη. Ἐκδ. Εἰκονογραφημένη. «Σιδέρης» [χ.χ.] σ. 204.

*Σακελλαρίου Γ. Θ. Ἡ μέτρησις τῆς εὐφίας, μετ' ἐφαρμογῶν εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν, τὸν στρατόν, τὰ ποινικὰ δικαστήρια καί τὴν ἐπαγγελμα-

τικὴν κατεύθυνσιν. «Δαμπρόπουλος» σ. 269. (Ski p is S.) Patterns from a Grecian Loom. Selections from the Works of the Neo Greek Poet —Translated from the French by John Harwood Bacon. With an introductory by Sir Edmund Gosse and a Biographical Sketch by Christine Galitji. London and Wonking. σ. 141.

Σωτηρίου Γ. Α. Ἐθροτήριο τῶν Μεσαιωνικῶν Μνημείων τῆς Ἑλλάδος. Μέρος Α'. 1. Μεσαιωνικὰ Μνημεῖα Ἀττικῆς. Α. Ἀθηνῶν. Τεύχ. Α'. «Δημοσίεσμα τοῦ Ἀρχαιολ. Τιμήμ. τοῦ Ὑπουργ. Παιδείας.» 1927. 4ο. σ. 58.

Φ. Κ. Ἑλληνικὸ σχέδιο Κοινωνίας Ἐθνῶν. διεθνικοῦ θεομοῦ ἰκανοῦ δίχως βία καί στρατό νά ἀπονέμει τὸ δίκαιο καί νά διατηρεῖ τὴν εἰρήνην. σ. 184.

Χαλιώρη Ν. Γ. Ἡ Μονὴ τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ, ἡ ἐκτισμένη ἐν τῷ δμῶνυμφ βουνῷ τῆς νήσου Ὑδρας. Πραγματεῖα ἐξ ἀπόψεως ἱστορικῆς καί ἀρχιτεκτονικῆς. Ἐν Πειραιεῖ. σ. 71.

Χρυσόφης Γ. Ε. Ἡ Γυμναστικὴ κατὰ τὸ σοσηδικόν σύστημα. Ἐκδ. δ' (ἀναθεωρηθεῖσα). «Σιδέρης». σ. 528.

Ψαλτήρια Πότη. Ἄστρα ἢ τυγολαμπίδες; Ποιήματα. [Ἀθήνα.] σ. 80.

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΡΙΑ ΑΠΟ ΠΑΝΤΟΥ

«Τοῦ λείπει ἡ κουμπούρα [τυπ. λάθος ἀντί: κα μ π ο ὄ ρ α] τῶν μαθηματικῶν» [πολὺ περίεργοι εἴμαστε νά μάθουμε τί νόημα βγάξει ἀπ' αὐτὴ τὴ φράση ὁ μεταφραστὴς καί τί θά καταλάβει ὁ ἀναγνώστης ἂν δὲν ξέροι πῶς τὸ γαλλικὸν bosse σημαίνει καί «ἰδιοφυΐα», «κλίση»] Πολιτεία 7 φεβρ. σ. 1 στ. 7.—«ἡ Βουλγαρία δὲν ἔμπορεῖ νά τρέφῃ ὁ ρέει ἐπὶ τῆς Κωῖ πόλεως...» Ἐστία 5 φεβρ. σ. 2 στ. 1.—«... ἐνδὸς καθολικοῦ λαοῦ σ υ ν ὀ ρ α μέντος ὑπὸ τῶν ἀρχῶν». Πρωτὰ 6 φεβρ. σ. 3 στ. 3. «Συμμετέθεισις εἰς πράγματα μὴ συμβιβαζόμενα μετὰ ἔργα τῆς δημοσίας ὑπερησίας». Ἀρθρο 464 τοῦ Ποιν. Νόμου κατὰ τὸν ἐπιστολογράφου τῆς Πολιτείας 7 φεβρ. σ. 5 στ. 5.

ΕΚΔΟΤΙΚΟΝ ΤΜΗΜΑ ΤΗΣ Α.Ε.Β.Ε. Π. Γ. ΜΑΚΡΗΣ & ΣΙΑ
ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

Τὸ σημαντικώτερον μνημεῖον τῆς Νοελληνικῆς ἑκατονταετίας.
 Συντάσσεται ὑπὸ 700 Ἑλλήνων ἐπιστημόνων, λογίων καὶ συγγραφέων.
 Διευθύνεται ὑπὸ ἐπιτροπῆς ἐκ Καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου.
 Ἐγγράφονται συνδρομηταὶ διὰ τοὺς 4 πρώτους χρυσοδέτους τόμους πρὸς Δραχ.
 1000 εἰς 10 μηνιαίας δόσεις.
 = Ζητήσατε ἐγκύκλιον ἐγγραφῆς καὶ δειγμα δωρεάν. =

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΧΡ. ΓΑΝΙΑΡΗ

= ΟΔΟΣ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 3 =

1 Βίλλερ	Ὁ πρωτόγονος ἄνθρωπος.	Δρ.	25
2 Μπέρισον	Φαντάσματα καὶ ὄνειρα.	»	20
3 Τίμερικ	Ἀφροδίσιος ἠθική.	»	30
4 Σμιθ	Ἡ φιλοσοφία τῆς ἡδονῆς.	»	20
5 Αἰκπς	Ἡ ἐλευθερία τῆς βουλήσεως.	»	30
6 Τρότσκι	Ἡ ζωὴ τοῦ Λένιν.	»	35

Σημ.— Εἰς τοὺς ἀγοράζοντας ὅλην τὴν σειράν
 στέλλονται ἀντὶ 150 δραχ. ἐλεύθερα ταχ. τελῶν.

**ΜΕΓΑ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟΝ
 ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ
 ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ**

Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ ἐκδόσει ἐπὶ τῇ βάσει τῶν σοσια-
 λιστικῶν καὶ φιλοσοφικῶν Λεξικῶν τῆς Εὐρώπης.—
 Ἄρθρα εἰδικῶν δι' ὅλας τὰς λέξεις τῆς κοινωνιολο-
 γικῆς ἐπιστήμης.—Βιογραφικαὶ σημειώσεις καὶ περι-
 λήψεις τῶν ἔργων τῶν κορυφαίων σοσιαλιστῶν καὶ
 φιλοσόφων ὅλου τοῦ κόσμου.
 Ἀπαραίτητον διὰ πάντα διανοούμενον.
 Τόμοι τρεῖς δραχ. 300
 εἰς 3 δόσεις τῶν 100 δραχ.

“ **ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΝ** ”
 ΔΙΕΘΝΕΣ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
 ΓΩΝΙΑ ΟΔΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΟΜΗΡΟΥ 8

“ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ”

■ ■ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ■ ■
 ΒΓΑΙΝΟΥΝ ΤΗΝ 1η ΚΑΙ ΣΤΙΣ 16 ΚΑΘΕ ΜΗΝΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ: **ΚΩΣΤΗΣ ΜΠΑΣΤΙΑΣ
 ΒΑΣ. ΜΑΛΑΤΑΚΗΣ**

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ: Ἐσωτερικοῦ ἔτησις προπληρωτέα Δραχ. 120
 Ἐξωτερικοῦ φρ. Ἑλβετικά 15 ἢ £ 0,12,0 ἢ \$ 3.

Τὰ «Ἑλληνικὰ Γράμματα» δημοσιεύουν τὰ ἐκλεκτότερα πρωτότυπα λογοτε-
 χνικὰ ἔργα καὶ τίς σοβαρώτερες μελέτες.

Σὲ κάθε φύλλο τοῦ «Δεκαπενθημέρου» ἀφιερώνονται πολλῆς σελίδος γιὰ τὴν παρα-
 κολουθήσασαν τῆς σύγχρονης πνευματικῆς ζωῆς τοῦ τόπου μας ἀπὸ εἰδικούς γιὰ τὸν κάθε
 κλάδο συνεργίτες. Τὸ «ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ» τῶν «Ἑλληνικῶν Γραμμάτων» εἶναι τὸ κα-
 θρέφτιμα τῆς Ἑλληνικῆς πνευματικῆς ζωῆς.

ΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΤΟΥ «ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΥ» ΚΑΙ ΟΙ ΚΛΑΔΟΙ ΤΟΥΣ:

Στοχασμοὶ παράταιροι, (Χρονογράφημα τοῦ κ. Πέτρου Χάρη).— *Λόγια καὶ πράγ-
 ματα*, (Σχολιάζονται τὰ γεγονότα τοῦ Δεκαπενθημέρου ἀπὸ τὴν Διεύθυνση καὶ εἰδικούς συ-
 νεργίτες).— *ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΤΕΧΝΕΣ*: *Γύρω ἀπὸ τὰ βιβλία*, (Γ. Ν. Πολίτης).
Τὸ Θέατρο, (Π. Χάρης).— *Ἡ Μουσική*, (Γ. Ν. Πολίτης, ὁ «Ἀκροατὴς» τῆς «Ποιτικῆς»
 ἄλλοτε).— *Εἰκαστικὲς τέχνες. Οἱ ἐκδόσεις*, (Γ. Ν. Πολίτης). *Βιοτεχνία*, (Ἀγγελικὴ Χα-
 τζημυχάλη).— *Οἱ ὀμιλίες*, (Διάφοροι εἰδικοί).— *Ἡ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΖΩΗ*: *Φιλοσοφία*,
 (Κ. Θ. Δημαράς).— *Κοινωνιολογικὰ ζητήματα*, (κ. Παπαλεξάνδρου).— *Φιλολογικὰ καὶ
 ἱστορικὰ*, (Στ. Π. Κυριακίδης, Καθηγητὴς Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης).— *Ἀρχαιολογικὰ*,
 (Κ. Ρωμαίος, ἔφορος ἀρχαιοτήτων).— *Ἱστορία τῆς τέχνης*, (Δ. Εὐαγγελίδης, ἔφορος ἀρ-
 χαιοτήτων).— *Παιδαγωγικὰ*, (Μ. Παπαμαυρός, ὑποδιευθυντὴς ἄλλοτε τοῦ Μαρασείου
 Λυκείου).— *Λογογραφικὰ*, (Χ. Σακελλαριάδης, ταξινόμος Λογογραφικοῦ Ἀρχείου).—
Ἱατρικὰ σημειώματα, (Α. Σταματελάκης, γιὰ τὸν μικροβιολόγος).— *Ἡ Ἑνὴ Πνευματικὴ
 ζωὴ*, (Διάφοροι).— *Τὸ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ*, (Κ. Μπασιῆς).— *Τὸ Οἰκο-
 νομικὸ Δελτίο*, (Τραπεζιτικός).— *Βιβλιογραφικὸ δελτίο*.

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ **Δ. & Π. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ**
 ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ - ΤΗΛΕΦ. 11-48

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Γ. Ν. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ.—Σκέψεις τινὲς περὶ ὀργανώ-
 σεως τῆς Ἑκπαιδεύσεως. Εἰς τὸ βιβλίον αὐτὸ ἐρευνῶνται
 βασικῶς τὰ προβλήματα τῶν ὁσίων ἢ προηγουμένη ἐπίλυσις εἶναι
 ἀπαραίτητος διὰ τὴν ὀργάνωσιν τοῦ ἡμετέρου ἐκπαιδευτικοῦ συ-
 στήματος, ἀναποκρινόμενον εἰς συγχρόνους ἐκπαιδευτικὰς καὶ κοι-
 νωνικὰς ἀνάγκας τοῦ ἔθνους. Πρὸς τοῦτοις δὲ εἰσάγεται ὁ ἀνα-
 γνώστης εἰς πάντα τὰ μεγάλα ἐκπαιδευτικοκοινωνικὰ προβλήματα
 τάσασχολοῦντα τὰ πεπολιτισμένα κράτη ἐν σχέσει πρὸς τὴν δια-
 ρύθμισιν τῶν ἐκπαιδευτικῶν συστημάτων.
 Τιμᾶται ἄδειον δραχ. 35-δεμένον δραχ. 36

BUDOLF KJELLEN: «Τὰ αἰτίαι τοῦ παγκόσμιου πολέ-
 μου». Πολύτιμον ἔργον τοῦ ἐρυνῆ καὶ διαφωτιστοῦ τὰ βαθύτερα
 αἰτία ποὺ προεκάλεσαν τὴν μεγάλην διεθνή ρήσιν. Τὸ βιβλίον
 θεωρεῖται κλασικὸν διὰ τὴν ἀντικειμενικότητα εἰς τὴν ἐρευνᾶν
 τῶν ἱστορικῶν γεγονότων. Μετάφρ. Νικόλ. Βλάχου.
 Τιμᾶται ἄδειον δραχ. 35-δεμένον δραχ. 40

ΝΙΚ. ΕΞΑΡΧΟΠΟΥΛΟΥ: «Ἡ σωματολογία τοῦ παι-
 δός». Εἰς τὸ βιβλίον αὐτὸ ἐξετάζονται πάντα τὰ συναφῆ ζητήματα
 πρὸς τὴν σωματικὴν κατάστασιν τῶν παιδῶν καὶ τοὺς παράγοντας
 τοὺς ὀρίζοντας αὐτήν. Τὸ ἔργον τυπωθὲν εἰς πολυτελῆ τόμον ἐκ
 470 σελίδ. 8ου σχήμ. με 54 εἰκόνας καὶ 59 πίνακας
 Τιμᾶται δραχ. 145

BIBLIOPOLAEION
 Ὀδὸς Σταδίου 56

Πώλησις καὶ ἐκδόσις παντὸς
 εἶδους Ἑλληνικῶν βιβλίων:
 Νομικῶν, ἱατρικῶν καὶ φιλο-
 λογικῶν εἰς 20 μηνιαίας
 δόσεις.

ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ
 Ὀδὸς Φράττου καὶ Ριτωτῆ
 Γαριβάλλη

Αἱ ἐγκαταστάσεις μας ἀπὸ τῆς τε-
 λειοτέρας τοῦ εἶδους. Περιλαμ-
 βάνουν 40 διάφορα μηχανήματα
 καὶ τὰ ἀκόλουθα τμήματα:

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ
 ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΙΟΝ
 ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΕΙΟΝ
 ΛΙΘΟΓΡΑΦΕΙΟΝ

Ἐκτελοῦνται παντὸς εἶδους
 ἐργασίαι, τυπογραφικαί, λι-
 θογραφικαί, βιβλιδευκαί.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ

ΕΔΡΑ: ΑΘΗΝΑΙ - ΦΕΙΔΙΟΥ 3
 ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΛΗΜΕΝΟΝ ΔΡΧ. 2.700.000
 ΜΕΤΟΧΟΙ: (ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΑΙ ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΙ Κ.Α.Π.
 Η ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΜΗΜΑ ΩΔΕΙΩΝ

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ: ΟΔΟΣ ΦΕΙΔΙΟΥ 3

Διόσκονται ἅπαντα τὰ ὄργανα καὶ μαθήματα
 Μονωδία, Δραματικὴ, Ἀγαγγελία, Ἱστορία
 Μουσικῆς, Prima Vista, Ρυθμική (σύστημα
 DALCROZE)

Εἰς τὰ ἐκπαιδευτήρια παραρτήματα Ἀθηνῶν:

ΜΗΝΑΣ ΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΥ 8 Σίας - Λεωφ. Ἀλεξάνδρου 14
 ΔΗΜ. ΧΑΤΖΗΜΑΝΟΥΗΛΑ — Ἀχαρνῶν-Σουρμελή
 ΓΕΡΑΣ. ΣΑΛΒΑΝΟΥ—Κεραμῶν-Ελευσινίων
 ΛΕΟΝΤΕΙΟΝ ΛΥΚΕΙΟΝ—Τέρμα Πατησίων
 ΔΕΛΦΩΝ ΠΡΩΤΟΠΑΠΑ—Πατησίων 306
 ΜΙΧΑΗΛ ΠΙΤΙΑΗ—Παγκράτι
 ΑΔ. ΖΕΡΒΟΥ-ΑΖΑΡΟΠΟΥΛΟΥ—Καλλιθέα
 ΠΑΝΤ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ—Κηφισοῦ
 Ν. ΜΠΟΥΡΟΥΝΗ Πειραιᾶ
 Μ. ΠΕΤΡΑΚΗ Πειραιᾶ
 ΜΑΡΚΟΥ & ΜΑΚΡΗ Ν. Φαλῶν
 Α. ΨΑΛΤΣΟΥ Νέα Φιλαδέλφεια

ΕΠΑΡΧΙΑΚΑ ΤΜΗΜΑΤΑ:

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
 » » ΧΑΛΚΙΔΟΣ
 » » ΚΟΡΙΝΘΟΥ
 » » ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ (ΚΡΗΤΗΣ)
 ΚΡΗΤΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ ΧΑΝΙΩΝ (ΚΡΗΤΗΣ)
 ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΩΔΕΙΟΝ ΧΙΟΥ
 » » ΒΟΛΟΥ
 ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΦΟΙΤΩΝΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΚΑΤ' ΕΤΟΣ 2.500

ΤΜΗΜΑ ΕΜΠΟΡΙΚΟΝ

ΠΙΑΝΑ:

ΜΟΝΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΗΜΟ-
 ΤΕΡΩΝ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ BLUTHNER, GROTRIAN-
 STEINWEG, NEUMEYER, SORH Κ.Α.Π.

ΜΟΥΣΙΚΑ ΤΕΜΑΧΙΑ:

Ὅλα τὰ κλασικὰ, παιδαγωγικὰ καὶ νεώτερα.
 Γίνονται δεκταὶ ἰδιώτεροι παράγγελαι. Συνεργα-
 σία με τοὺς μεγαλύτερους ἐκδοτικούς οἰκοὺς
 τῆς Εὐρώπης.

ΜΟΥΣΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ:

Βιολιά, βόλες, βιολοντσέλλα, κοντραμπάσσα,
 μανδολίνα, κithάρες, ὅλα τὰ εἶδη τῶν πνευστῶν
 ὀργάνων, ἔξαρτήματα παντὸς εἶδους, μπάντα φι-
 λαρμονικῶν, ῥόλοι πιανόλας, χρονόμετρα κλπ.

ΤΜΗΜΑ ΕΚΔΟΤΙΚΟΝ:

Ἀναλαμβάνει τὴν ἐκδοσιν μουσικῶν τεμαχίων
 καὶ ἔχει ἐκδόσεις ἔργων διαφόρων μουσουργῶν.

ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΚΕΥΩΝ ΚΑΙ ΧΟΡΔΙΣΜΑΤΩΝ:

Χορδίζονται, λουστράρονται καὶ ἐπισκευάζονται
 παντὸς εἶδους πιάνο, πιανόλες καὶ μουσικὰ ὄργανα
 ἀπὸ ἀρίστους τεχνίτας.

“ΒΟΤΡΥΣ”

ΕΛΛΗΝ. ΕΤΑΙΡΙΑ ΟΙΝΩΝ & ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΝ
ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ

Κεφάλ. Μετοχικόν και Αποθεματικόν

Δραχ. 57.500.000

Την 31 Δεκεμβρίου 1926

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΠΡΤΗΡΙΟΝ--“Οδός Αθηνάς 53

ΟΙΝΟΙ ΧΥΜΑ : Λευκοί, έρυθροί
γλυκοί, μωσχάτοι.

ΟΙΝΟΙ ΕΙΣ ΦΙΑΛΑΣ: Έπιτραπέζιοι,
επίδερμοι, όρεκτικοί, τονωτικοί.

ΒΕΡΜΟΥΤ:

Έκ παλαιού μωσχάτου οίνου.

ΜΑΥΡΟΔΑΦΝΗ: Απαράμιλλος.

ΠΑΛΑΙΟΝ ΑΠΟΣΤΑΓΜΑ ΟΙΝΟΥ “ΒΟΤΡΥΣ”

ΤΥΠΟΥ ΚΟΝΙΑΚ

εφάμιλλον των καλλιτέρων
Γαλλικών Κονιάκ.

ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ

εις όλα τα κέντρα καταναλώσεων.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΟΣΜΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ

ΚΑΤΑΒΕΒΛΗΜΕΝΟΝ Δρ. 25.500.000

ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟΝ > 830.228

ΕΔΡΑ ΕΝ ΒΟΛΩ
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

FILIALES

ΤΡΑΠΕΖΑ ΛΑΡΙΣΣΗΣ-ΛΑΡΙΣΣΑ
ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΡΙΚΚΑΛΩΝ--ΤΡΙΚΚΑΛΑ

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ

ΕΙΣ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΠΟΛΕΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΚΑΙ ΤΑΣ

ΚΥΡΙΩΤΕΡΑΣ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Ταμειυτήριον μέχρι 100.000 Δρ. à 7 0/0

Έτελεί πάσης φύσεως τραπεζ., εργασίας

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1841

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΕΤΟΧΙΚΟΝ ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟΝ ΔΡ. 330.000.000

ΕΔΡΑ ΕΝ ΘΗΝΙ :

ΑΙ ΚΥΡΙΩΤΕΡΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ :

Αποκλειστικόν προνόμιον εκδόσεως τραπεζιτικών γραμματίων.— Έκδοσις τοκοφόρων όμολογιών.— Καταθέσεις εν όψει άπλαι και εις άνοικτόν λογαριασμόν.— Καταθέσεις διαρκείς και επί προθεσμία.— Καταθέσεις Ταμειυτηρίου.— Προεξοφλήσεις.— Δάνεια και άνοικτοί λογαριασμοί επί υποθήκη.— Δάνεια και άνοικτοί λογαριασμοί επί ενεχύρω ελληνικών τίτλων.— Δάνεια και άνοικτοί λογαριασμοί επ’ ενεχύρω πολυτίμων μετάλλων.— Δάνεια επ’ ενεχύρω έμπορευμάτων και ενεχυρογράφων.— Πιστώσεις εναντι φορτωτικών.— Δάνεια προς Δήμους, λιμένας και έτερα νομικά πρόσωπα.— Συμμετοχή εις άνωύμους Έλληνικάς Έταιρείας.— Χορηγήσεις εις γεωροκτηματίας και συνεταιρισμούς.— Δάνεια προς τó Έλληνικόν Δημόσιον.— Υπηρεσία Έθν. Δανείων.— Υπηρεσία εντόκων Γραμματίων Έθν. Αμύνης.— Προμήθειαι διά λισμόν του Δημοσίου.— Αγορά και πώλησις διαφόρων ειδών διά λισμόν του Δημοσίου.— Έξπραξις δημοσίων προσόδων και πληρωμή δημοσίων δαπανών.— Υπηρεσία Δανείων και Μετοχών διαφόρων Έταιρειών.— Αγορά και πώλησις έξωτεροικού συναλματος, χρυσών νομισμάτων και ξένων τραπεζιτικών γραμματίων.— Έκδοσις και πληρωμή των πιστωτικών έπιταγών, έπιστολών και εντολών πληρωμής.— Εκτέλεσις εντολών Χρηματιστηρίου.— Έξπραξις Αξιών.— Φύλαξις τίτλων, αττουσίου χρυσοϋ και άργύρου και άλλων πολυτίμων αντικειμένων.— Φύλαξις κιβωτίων άδήλου περιεχομένου.— Ενοικίασις Χρηματοκιβωτίων.

KONIA K

Σ. Η. Α. ΜΕΤΑΞΑ
Οδός Αριστείδου 7

COGNAC S. H. A. METAXA
LE PIRÉE-CRÈCE
ΚΟΝΙΑΚ - ΜΕΤΑΞΑ

ΠΛΑΤΕΙΑ
ΚΑΡΑΪΣΚΑΚΗ
ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΛΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΕΝ ΓΕΝΕΙ

ΜΕ ΤΟΥΣ ΚΑΛΙΤΕΡΟΥΣ ΟΡΟΥΣ

ΤΑΜΕΙΥΤΗΡΙΟΝ

ΜΕΧΡΙ ΔΡΑΧ. 100.000

ΚΑΙ ΜΕ ΤΟΚΟΝ 5 0/0

Α. Ε. ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΧΕΙΟΥ

“Οδός Παπαρηγοπούλου 9

Έκάστη κλήρωσις του Μεγάλου Λαχείου είναι αὐτοτελής 5.250 λαχνοί κερδίζουν εις εκάστην κλήρωσιν δραχ. 5.500.000.

ΠΙΝΑΞ ΚΕΡΔΩΝ

Κλήροι	2.000.000	πρός Δραχ.	2.000.000
> 1	400.000	> >	400.000
> 1	250.000	> >	20.000
> 1	200.000	> >	200.000
> 1	100.000	> >	100.000
> 1	50.000	> >	50.000
> 1	20.000	> >	20.000
> 1	15.000	> >	15.000
> 1	10.000	> >	10.000
> 1	9.000	> >	9.000
> 1	8.000	> >	8.000
> 1	7.000	> >	7.000
> 1	6.000	> >	.000
> 2	5.000	> >	10.000
> 10	4.000	> >	40.000
> 25	3.000	> >	75.000
> 100	2.000	> >	200.000
> 100	1.000	> >	100.000
250			3.500.000
5000	400		2.000.000
5250			5.500.000

Αριθμός εις κερδίζων εις μίαν κλήρωσιν ως εκ του συστήματος τής διανομής των κερδών πλείονα του ενός κέρδη, λαμβάνει πάντα τα κέρδη ταύτα.

ΠΡΩΤΗ ΚΛΗΡΩΣΙΣ 27 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

Έκαστον Γραμμάτιον διαίρεται εις 4 τμήματα πωλούμενα αντί 50 δραχ. και πωρόντα δικίωμα εις τó τέταρτον των ως άνω κερδών.

ΠΟΥΡΗΣ

KONIAK
ΟΥΖΟ
ΗΔΥΠΟΤΑ

Οίκος ίδρυθείς τώ 1868
ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ

ΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Έτος ίδρύσεως 1926

Κεφάλαιον Δραχ. 10.000.000

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ

Έν Αθήναις Πανεπιστημίου 55 Τηλ. 12-69

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ

Έν Πειραιεί Μακρᾶς Στοᾶς 39 > 2.93

Πρακτορεία: Έν Χαλανδρίῳ & Μαραθῶνι

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΔΙΟΙΚ. ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ: ΚΩΝ. Η. ΠΟΥΛΓΕΝΗΣ

ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ: ΕΥΣΤ. ΨΗΜΕΝΟΣ

ΓΕΝΙΚΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΔΙΟΝ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ

ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟΝ 50.000 - 100.000

ἀφορολόγητον με τοὺς καλύτερους τόκους.

ΕΙΔΙΚΟΝ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟΝ:

πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ μικροῦ κεφαλαίου
μέχρι δραχ. 25.000 8 ο/ο.

ΤΑΧΙΣΤΗ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΙΣ

ΤΩΝ ΠΕΛΑΤΩΝ

ΕΛΑΣΤΙΚΑ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ

STEPNEY TYPES LTD

WALTHAMSTOW LONDON

Ἀποθήκη

ΔΟΥΚΙΑΝΟΥ 21

Ἐλκὸν Ντεκωβίλ-Βιγρονέτι

Μπετονιέρκι - Θρυαστήρες

Ἐκσικφεϊς - Ἀντιβιτῆρες

Πτόν ἀτροκίνητη.

Les fils de Jules Weitz

Constructeurs Lyon.

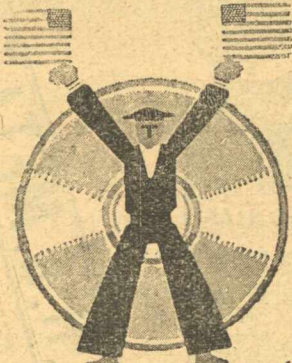
ΓΕΝΙΚΟΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΕΛΛΑΔΟΣ:

ΠΑΥΛΟΣ Δ. ΠΕΤΡΟΚΟΚΚΙΝΟΣ

23 ΤΙΜΟΛΕΟΝΤΟΣ

= ΑΘΗΝΑΙ =

BRUNSWICK

BRUNSWICK

The best American Dance Record

ΓΡΑΜΜΟΦΩΝΑ

Τὰ πρῶτα μεταξὺ τῶν πρῶτων

ΔΙΣΚΟΙ

Οἱ καλλίτεροι Ἀμερικανικοὶ Δίσκοι.

Γεν. Ἀντιπρόσωπος Α. ΚΟΚΟΛΗΣ Βουλῆς 9

Διὰ τὴν Μακεδονίαν καὶ Θράκην

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ Ἄγ. Μηνᾶ 13

ΤΡΑΠΕΖΑ ΧΙΟΥ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑ

ΕΔΡΑ: ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 4

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1919

Ἐκτελέσεις πάσης τραπεζικῆς
ἐργασίας

ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΕΝ ΟΨΕΙ

εἰς δραχμὰς καὶ ξένα νομίσματα

πρὸς 5 ο/ο ἐτησίως

ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟΝ

ΜΕΧΡΙ ΔΡΧ. 75.000

πρὸς 6 ο/ο ἐτησίως

ἀπηλλαγμένον φόρου

Τελεῖα ἐγκατάστασις

ΘΗΣΑΥΡΟΦΥΛΑΚΙΟΥ

ΘΥΡΙΔΕΣ ΠΡΟΣ ΕΝΟΙΚΙΑΣΙΝ

ἀπὸ δραχ. 150 ἐτησίως καὶ ἄνω

ΑΝΟΙΚΤΟΝ 8.30-1 ΚΑΙ 3-7.30 Μ. Μ.

ΕΧΕΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΝ ΚΕΡΑΟΣ 30 ο/ο ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΙΜΗΝ ΚΑΙ ΔΙΑΡΚΕΙΑΝ, ΑΝ ΠΡΙΝ
ΑΓΟΡΑΣΕΤΕ ΥΠΟΔΗΜΑΤΑ ΕΠΙΣΚΕΦΘΕΙΤΕ

ΤΑ ΠΡΑΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΥΠΟΔΗΜΑΤΟΠΟΙΪΑΣ

TITAN

ΑΘΗΝΑΙ—Αιόλου 198 ΠΕΙΡΑΙΕΥΣ—Ἀκτὴ Μικρούλη
ΘΕΣ)ΝΙΚΗ—Βενιζέλου 19 ΠΑΤΡΑΙ᾽ Ἀγίου Νικολάου 31
ΑΙΓΙΟΝ - ΑΓΡΙΝΙΟΝ - ΜΙΤΥΛΗΝΗΝ - ΧΙΟΝ - ΗΡΑΚΛΕΙΟΝ
ΡΕΘΥΜΝΟΝ - ΝΑΥΠΛΙΟΝ - ΤΡΙΠΟΛΙΝ - ΙΘΑΚΗΝ κλπ.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΟΥΛΙΤΙΔΟΣ

Ἡ ΟΥΛΙΤΙΣ, Πυώδης οὐλίτης στομακίτης ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ
παθήσεις τῶν οὐλῶν καὶ τῶν ὀδόντων θεραπεύονται ἀσφαλῶς

διὰ τοῦ **SANOGLYLE**

τοῦ ἐν Παρισίοις ἰνστιτούτου "LA BIOTHERAPIE". Εἶναι ἡ μόνη
ἐπιστημονικὴ ὀδοντόπαστα ποὺ κηχρίζει τοὺς ὀδόντας καὶ προ-
λαμβάνει τὰς παθήσεις τῶν οὐλῶν.

ΠΩΛΕΙΤΑΙ ΕἰΣ ΟΛΑ ΤΑ ΦΑΡΜΑΚΕΙΑ Δείγματα δωρεὰν ζητήσατε παρὰ
τοῖς κ. κ. ΚΑΤΑΠΟΔΗ & ΤΡΙΦΥΛΛΗ Μακρᾶς Στοᾶς 47—Πειραιᾶ

"Η ΑΝΑΤΟΛΗ,"

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΕΔΡΑ: ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ - ΣΤΑΔΙΟΥ 14

ΑΡΙΘ. ΤΗΛΕΦ. 4-62

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΑ

45.000.000

ΗΣΦΑΛΙΣΜΕΝΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΟΠΟΙΗΣΕΩΣ

490.000.000

ΚΑΤΑΒΛΗΘΕΝΤΑ ΠΟΣΑ ΛΟΓΩ ΘΑΝΑΤΟΥ
ΚΑΙ ΛΗΞΕΩΣ ΣΥΜΒΟΛΑΙΩΝ ΔΡ. 13.000.000

ΖΩΗΣ

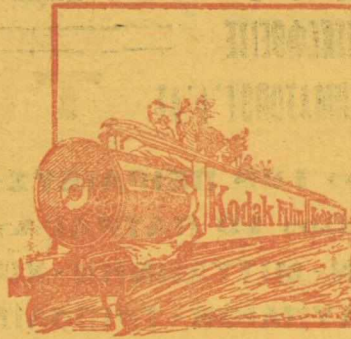
ΚΕΦΑΛΟΠΟΙΗΣΕΩΣ

ΕΡΓΑΤΙΚΩΝ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ

ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ

ΠΛΗΡΩΜΑΤΩΝ ΑΤΜΟΠΛΟΙΩΝ

ΑΣΦΑΛΕΙΑΙ

ΦΙΛΜ ΚΟΔΑΚ

Ένα Φιλμ για να είναι τέλειον πρέπει να έχει ακριβή αναλογία εις τὰς κάτωθι ιδιότητας : τῆς ταχύτητος, τῆς διαρκείας, τοῦ ὀρθοχρωματισμοῦ, τῆς ὁμοιομόρφου ποιότητος καὶ τῆς σωστῆς ἀποδόσεως τοῦ φωτὸς καὶ τῶν σκιῶν εἰς τὰς διαφόρους ἀποχρώσεις των.

Θὰ ἦτο εὐκόλον διὰ τοὺς χημικοὺς τοῦ Οἴκου **KODAK** νὰ συγκεντρώσουν τὴν προσοχὴν των καὶ νὰ ἐπιτύχουν μίαν καὶ μόνον τῶν ὡς ἄνω ιδιοτήτων ἐπὶ ζῆμιά τῶν λοιπῶν.

Τὸ Φιλμ **KODAK** ἐπεβλήθη εἰς τὴν παγκόσμιον ἀγορὰν καὶ ζητεῖται παντοῦ χάρις εἰς τὴν τελείαν ἁρμονίαν τῶν ἀνωτέρω ιδιοτήτων.

Τὸ καλλίτερο Φιλμ τοῦ κόσμου θὰ ἦτο καὶ θὰ εἶναι πάντα τὸ

ΦΙΛΜ ΚΟΔΑΚ

ΖΗΤΗΣΑΤΕ ΤΟ
ΕΙΣ ΤΑ ΚΑΛΛΙΤΕΡΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ

KODAK

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 16-ΑΘΗΝΑΙ

